T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET HUKUKU VE AB ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARET HUKUKU VE AB
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRK HUKUKUNA GÖRE YABANCI YATIRIMLARIN TABİ OLDUĞU MEVZUATIN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Lisans Tezi

HASAN MUSHTAHA

100017277

İSTANBUL, OCAK 2017

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
DIŞ TİCARET ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI TİCARET HUKUKU VE AB ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARET HUKUKU VE AB
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

TÜRK HUKUKUNA GÖRE YABANCI YATIRIMLARIN TABİ OLDUĞU MEVZUATIN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Lisans Tezi

HASAN MUSHTAHA

100017277

Yrd. Doç. Dr. Muhittin ADIGÜZEL

İSTANBUL, OCAK 2017

T.C. İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
Dış Ticaret ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Uluslararası Ticaret Hukuku ve AB
Anabilim Dalı ....Uluslararası Ticaret Hukuku ve AB
yüksek lisans programı 1000172177 numaralı öğrencisi Hasan MUSHTAHA
"Türk Hukukuna göre Yabancı Yatırımlara tabi olduğu menzuatın incelenmesi ve değerlendirilmesi"
başlıklı tez çalışması jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ DANIŞMANI : Yrd. Doç. Dr. Mahittin Adıgüzel
JÜRİ ÜYESİ : Yrd. Doç. Dr. Serdar ÇAP
JÜRİ ÜYESİ : Yrd. Doç. Dr. Hikmet ERSOY

İstanbul Ticaret Üniversitesi ..Dış Ticaret..Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun ..24./.01./2017
Tarih, 28./.17. sayılı kararı ile onaylanmıştır.

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın başarılı olması için benden emeğini esirgemeyen Sn. Muhittin Adıgüzel hocam başta olmak üzere tüm desteklerini yanımda hissettiğim Sn. Ömer Özkan, Sn. Aşraf Osmanlıoğlu, Sn. Ahmet Özer, Sn. Ehab Şiha, Sn. Halit Bekiroğlu ve Sn. Muhamed Ali Özeken hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Türkiye'de bulunduğum sürede bana ailemi yanımda hissettiren ve büyük bir boşluğu dolduran Uğur Ailesinin değerli fertlerine başta ailen reisi olan Sn. Fevzi Uğur ve Kardeşim olarak gördüğüm Enes Uğur'a minnettarlığımı bir kez daha sunmak isterim.

Bu çalışmayı yaklaşık 5 yıldan fazla göremediğim fakat desteği ve dualarını yanımda hissettiğim en yakın arkadaşım, en değerli parçam olan Annem Susu'ya armağan ediyorum.

Hasan MUSHTAHA

ÖZET

TÜRK HUKUKUNA GÖRE YABANCI YATIRIMLARIN TABİ OLDUĞU MEVZUATIN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye'de 2003 yılından önce 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanununda izin ve onay sistemi uygulanırken bu kanun 2003 yılında ilga edilerek yerine bilgilendirme sistemini esas alan 4875 sayılı yeni Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu (DYYK) getirilmiştir. 4875 sayılı kanun ile yabancı yatırımcının önünde bürokratik engeller azaltılmış ve yabancılar için şirket kurma işleminde kolaylık sağlanması, taşınmaz edinim hakkının tanınması ve benzeri çeşitli haklar tanınmıştır. Yabancı yatırımcılar yatırım konusunda devletin kendi vatandaşlarına uyguladığı teşviklerden, yerli yatırımcılardan bir farkı olmadan yararlanmaktadır. Doğrudan Yabancı Yatırımlar (DYY)'ın ekonomi açıdan önemli olması ve Türkiye'nin DYY çekmek için gösterdiği çabalar azımsanmayacak kadar çoktur. Bu çalışmada DYY çeşitli yönlerden irdelenmiş, DYYK'yi, Yabancı Yatırımcıları ilgilendiren hukuki mevzuatları ve Türkiye'deki DYY'nin durumu incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu, Doğrudan Yabancı Yatırımlar

ABSTRACT

INVESTIGATION AND EVALUATION OF LEGISLATION SUBJECT TO FOREIGN INVESTMENTS BY TURKISH LAW

In Turkey, prior to 2003 The permission and approval system applied for the Foreign Investment Incentive Law No. 6224. However, this old law was abolished and after 2003, the new Foreign Direct Investment Law (FDIL) No. 4875 was replaced with an informing system. In this respect, bureaucratic obstacles of foreign investors have been reduced and the new law provides for the easily establishment of a company for

foreigners, the recognition of the right to acquire real estate, and various other rights. Moreover, they benefit from the incentives that the state imposes on its citizens on investment, without any difference from the domestic investor. The importance of Foreign Direct Investment (FDI) in terms of economy and Turkey's efforts to attract FDI are considerable. In this study, the definition of FDI, its types, FDIL and some legal legislations FDI that are related to foreign investors and the situation of FDI in Turkey have been examined.

Keywords: Foreign Direct Investments, Turkish Foreign Direct Investment Law

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

Özet /Abstract ..... **iii**

Tablolar Listesi ..... **vii**

Şekiller Listesi ..... **viii**

Kısaltmalar ..... **ix**

GİRİŞ **1**

1. **DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM KAVRAMLARI VE TÜRKİYE'DEKİ DURUMU** **3**
   - 1.1. Yatırım nedir 3
   - 1.2. Doğrudan Yabancı Yatırımlar nedir 3
   - 1.3. DYY Türleri 4
     - 1.3.1. Greenfield Yatırımları (Yeni yatırım) 4
     - 1.3.2. Ortak Girişim (Joint Ventures) 5
     - 1.3.3. Şirket Birleşmeleri ve Satın Almaları 6
     - 1.3.4. Stratejik Birleşmeler 7
   - 1.4. Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımlar 7
2. **DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM KANUNU (DYYK)** **23**
   - 2.1. Kanunun Kapsamı ve Amacı 23
   - 2.2. Yabancı Yatırımcı ve Yabancı Yatırımları 25
   - 2.3. Doğrudan Yabancı Yatırımlara İlişkin Esaslar 27
   - 2.4. Kamulaştırma ve Devletleştirme 27
   - 2.5. Yurtdışına Transfer Serbestisi 29
   - 2.6. Taşınmaz Edinimi Serbestisi 30
   - 2.7. Uyuşmazlıkların Çözümü 32
   - 2.8. Nakit dışı Sermayenin Değer Tespiti 36
   - 2.9. Personel İstihdamı 36
     - 2.9.1. DYY'de Yabancı Kilit Personel İstihdamı 37
     - 2.9.2. Geçici Koruma Kimliği Taşıyanların Çalışma Esasları 39
     - 2.9.3. Türkiye kanununa göre inşa edilmiş Şirketlerde Türk ve Yabancı istihdamı 40

3. **DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM İLE İLGİLİ KANUNU MEVZUAT 45**
3.1. Vatandaşlık Kanunu 45
3.2. Şirket Türleri ve Kurulması 50
3.2.1. Şirket Türleri 50
3.2.1.1. Adi-Şahis Şirketler 51
3.2.1.2. Sermaye Şirketler 52
3.2.2. Şirket Kurulması 56
3.3. Türk Vergi Sistemi 60
3.3.1. Vergi Tanımı 60
3.3.2. Vergi Türleri 61
3.3.2.1. Gelir Üzerinden Alınan Vergiler 61
3.3.2.2. Harcamalar Üzerinden Alınan Vergiler 65
3.3.2.3. Serveti Üzerinden Alınan Vergiler 69
3.4. Gümrük Kanunu 73
3.5. Serbest Bögleler Kanunu 80
3.5.1. Serbest Bölgelerin Tanımı 80
3.5.2. Serbest Bölgelerin Amacı ve SB'de Şirket kurulması 81
3.5.3. Türkiye'deki Serbest Bölgelerin Sayısı ve Sektörel Dağılımı 82
3.5.4. Türkiye'deki Serbest Bölgelerin Avantajları 84
3.6. Türkiye'de Yatırım Teşvikleri 85
3.6.1. Yeni Yatırırm Teşvik Sistemi Kanunu 85
3.6.1.1. Genel Yatırım Teşvik Uygulamaları 91
3.6.1.2. Bölgesel Yatırım Teşvik Uygulamaları 92
3.6.1.3. Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları 95
3.6.1.4. Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları 97
3.6.2. Diğer Teşvikler 98
4. **DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ 106**

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 121
KAYNAKÇA 123

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1: DYY Girişlerinin Ülkelere Göre Dağılımı 2014-2015 14
Tablo 2: Dünya Üzerinde 2015 yılında DYY'yi Çeken Ülkelerin Sıralanması 17
Tablo 3: Türkiye'nin DYY Girişlerindeki Payı 18
Tablo 4: Türkiye'nin 2016 3. Çeyrek Uluslararası Yatırım Pozisyonu 22
Tablo 5: Gelire Göre Türk Vergi Sistemi Vergilendirme 62
Tablo 6: Veraset ve İntikal Vergisinin Oranı 72
Tablo 7: Yatırım Teşvik Sisteme göre Bölgelerin dağılımı 87
Tablo 8: Bölgeye Göre Teşvik Unsurların Uygulanması 92
Tablo 9: Bölgesel Teşvik Uygulamaları 93
Tablo10: Büyük Ölçekli Destek Unsurlar 96
Tablo 11: Stratejik Yatırımlar İçin Sağlanan Destek Unsurlar 98

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1: Türkiye'nin 2015 yılındaki İhracatı 10
Şekil 2: Türkiye'nin 2015 yılındaki İthalatı 11
Şekil 3: Dünya'da Doğrudan Yabancı Yatırımları 16
Şekil 4: Batı Asya Bölgesi'ne yönelik DYY 18
Şekil 5: Batı Asya Ülkeleri'ne yönelik DYY 19
Şekil 6: Türkiye'de DYY Miktarları (1996-2015 Dönemi) 19
Şekil 7: Türkiye'ye yönelik DYY Girişinin Kompozisyonu (2010-2015) 20
Şekil 8: Mersis Sistemi 57
Şekil 9: Türkiye'deki Serbest Bölgeler 83
Şekil 10: Destek Unsurları 90

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı geçen eser
a.g.m.	Ad geçen makale
DYY	Doğrudan Yabancı Yatırımlar
DYYK	Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu
FDIL	Foreign Direct Investment Law
FDI	Foreign Direct Investment
ÇUŞ	Çok Uluslu Şirketler
IMF	International Monetary Fund
AR-GE	Araştırma ve Geliştirme
YOİKK	Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu
TYDTA	Kalkınma ajansları ile Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı
EFTA	Avrupa Serbest Ticaret Birliği
YASED	Uluslararası Yatırımcılar Derneği
SGK	Sosyal Sağlık Sigortası
TK	Türk Kanunu
TVS	Türkiye Vergi Sistemi
KVD	Katma Değer Vergisi
TVS	Özel Tüketim Vergisi
BSMV	Bankacılık ve Sigorta Muameleleri Vergisi
GK	Gümrük Kanunu
BTB	Bağlayıcı Tarife Bilgisi
BMB	Bağlayıcı Menşe Bilgisi
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
DİR	Dahilde İşleme Rejimi
SBK	Serbest Bölgeler Kanunu
SB	Serbest Bölge
TYT	Türkiye'de Yatırım Teşvikleri
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TTGV	Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı

İTEP	İleri Teknoloji Projeleri
DFİF	Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonunu
FIT	Sabit Fiyat Garantisi

GİRİŞ

Günümüzde hemen tüm ülkeler yabancı yatırımları çekmek gayreti içerisindedir. Türkiye'de de tasarruf yetersizliği, işsizlik, cari açık gibi kronik sorunlarına olumlu katkıda bulunması için Doğrudan Yabancı Yatırımlara önem verilmekte DYY teşvik edilmektedir. Bu çerçevede 2003 yılında 4875 sayılı yeni Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımları teşvik etmek amacı ile çıkarılmıştır. Bu Kanundan önce var olan 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'nda Doğrudan Yabancı Yatırımların gerçekleştirilmesinde izin ve onay sistemi uygulandığından bürokratik işlemlerin uzamasına yol açmaktaydı. Ancak 4875 sayılı yeni DYY Kanunu ile beraber izin ve onay sistemi ortadan kaldırılarak yerine bilgilendirme sistemi getirilmiştir. Bu sayede yabancı yatırımcının önündeki bürokratik engeller azaltılmıştır.

Ön izin alma zorunluluğundan bilgi verme yükümlülüğüne geçilmesi ile birlikte yerli yatırımcı ile yabancı yatırımcı arasındaki farklar azaltılmış ve eşit muameleye tabi tutulması sağlanmıştır. Yine yabancı yatırımların desteklenmesi ve koordinasyonu amacıyla Yatırım Danışma Konseyi ve Koordinasyon komitesi kurulmuştur.

Yapılan bu değişiklikler ile Türkiye yatırım yapmak isteyen yatırımcılara daha da cazip hale gelmiştir. Zira Türkiye, başta gümrük birliği olmak üzere farklı ülkelerle yaptığı ikili anlaşmalar ihracat ve ithalat anlamında önemli bir noktaya gelmiştir.

Ayrıca Türkiye'nin bulunduğu jeopolitik konumu, hem köklü bir geçmişi olması, hem Orta Doğu'ya komşu olması, hem sınırlarının bir kısmının Avrupa'ya dayanması hem de gelişmekte olan Asya devletlerine yakınlığı da göz önünde bulundurulduğunda ticaretin tam da kalbinde ve aktarma merkezi olarak kullanılacak olması ve bir köprü vazifesi görmesi de kaçınılmazdır.

Yabancı yatırımcılar için önemli olan tahkim konusunda ise sözleşmenin iki tarafı arasında çıkan uyuşmazlıklarının çözümlenmesi için; görevli ve yetkili mahkemelerin yanı sıra, ilgili mevzuatta yer alan koşulların oluşması ve tarafların anlaşması kaydıyla, milli veya milletlerarası tahkim ya da diğer uyuşmazlık çözüm

yollarına başvurma hakkı tanınmaktadır. Zira kanun, tahkim prosedürünün yanı sıra diğer uyuşmazlık çözüm yolları uzlaşma, hakem, bilirkişilik, arabuluculuk gibi yollara da başvurulacağını belirtmiştir.

Yabancı yatırımcının Türkiye'de yapmış olduğu yatırımlardan kaynaklanan gelirleri kendi ülkesine veya Türkiye dışına istediği ülkeye serbestçe transfer etme hakkı tanınmaktadır.

Bu çalışmanın birinci bölümünde DYY Doğrudan Yabancı Yatırımlar Tanımı, Türleri ve Sağladığı faydalar, ikinci bölümde Türkiye'nin DYY konusunda Hukuki Mevzuatı irdelenmiş, üçüncü bölümde Türk hukukunda Yabancı Yatırımcıları İlgilendiren Bazı Hukuki Mevzuatlar incelenmiştir. Dördüncü bölümde Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımlar değerlendirilmiştir. Beşinci ve son bölümde Sonuç yer almaktadır.

1. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM KAVRAMLARI VE TÜRKİYE' DEKİ DURUMU

Uluslararası çapta bilinen ve önemli olan doğrudan yabancı yatırım kavramı ve küresel bir sistemin içinde tanımlanan doğrudan yabancı yatırım türleri ele alınarak ve Türkiye'de mevcut durumunu bakılarak genel bir inceleme yapılmıştır.

1.1.Yatırım Nedir?

Bir ekonomiye katkı sağlayarak yapılan herhangi bir zamanda üretim araçlarının toplamını artırmaya yönelik olarak yapılan harcamaların tümü ekonomik anlamda yatırım olarak tanımlanmaktadır. Her zamanda ve her yerde yatırım yapmak için tasarruf gerekir. Büyük ölçekte yolların, köprülerin, liman ve enerji hatlarının yapılması devlet altyapısına yönelik yatırım olarak sayılmaktadır. Tüzel veya gerçek kişiler tarafından yapılan üretime yönelik mesela; Tesisler, binalar, makina ve teçhizatlara yapılan harcamalar da yatırım olarak sayılmaktadır.[1]

1.2. Doğrudan Yabancı Yatırımlar Nedir?

Portföy yatırımları hariç, bir veya daha fazla Çok Uluslu Şirketler (ÇUŞ) veya yabancı girişimcilerin tamamına sahip olduğu veya yerli firma ve girişimciler ile ortaklık kurarak gerçekleştirdikleri yatırımlara doğrudan yabancı yatırımlar söylenmektedir.[2]

Doğrudan Yabancı Yatırımlar (DYY), ÇUŞ veya yabancı girişimciler tarafından yapmak istedikleri üretimin başka bir ülkede yapmaları söylenebilir. Genel bir tanım vermek gerekirse, doğrudan yabancı yatırımlar, bir ülkede bir firmayı satın almak, yeni kurulan bir firma için kuruluş sermayesi sağlamak veya mevcut bir firmanın sermayesini artırmak yoluyla o ülkede bulunan firmalar tarafından diğer bir ülkede

[1] Ali Erdoğan, **Gelişmekte olan ülkelerde Doğrudan Yabancı sermaye Yatırımları ve Türkiye Örneği**, Ankara : Nobel Akademik Yayıncılık, 2012, s.1.
[2] Alper Ekinci, **''Çin Yabancı Sermaye Türkiye''**,Ankara: Turhan Kitabevi, Nisan 2005, s.5.

bulunan firmalara yapılan ve kendisiyle birlikte teknoloji, işletmecilik bilgisi ve yatırımcının kontrol yetkisini de beraberinde getiren yatırım olarak tanımlanabilmektedir. 3

IMF ise, istatistiksel amaçlı çalışmalarda kullanılmak üzere, doğrudan yabancı sermaye yatırımlara "uluslararası yatırımcının herhangi bir yerel şirketin sermayesinin %10'dan fazlasına sahip olması" olarak tanımlanmaktadır.4

1.3. DYY Türleri

DYY yapma niyetinde olan yabancı gerçek ve tüzel kişilerin kritik bir şekilde yatırım yapacakları ülkedeki yatırım şartları, pazardaki rakip firmaların durumu doğrultusunda değerlendirmeleri yapıp hangi yatırım türünü ve şeklini seçmektedirler. Bu aşamada yabancı yatırımcının önündeki alternatif ve bu alternatiflere ait fayda ve mahsurları, dört DYY türü olarak bahsedilmektedir.[5]

1.3.1. Greenfield Yatırımları (Yeni yatırım)

Yeni yabancı yatırımcılar, mülkiyeti tamamıyla kendisine ait yeni bir firma kurarak bu yatırım türüne girmektedir. Bu durumda bütün karar alma ve yönetim süreçlerini kendi çıkarları anlamında belirleyebilirken, yeni girdiği pazarı tanımaması ve bu şartlar altında yerli otoritelerle iyi ilişki kurmasında zorluk yaşaması gibi nedenlerden kolay bir yatırım olmadığını söylenebilir.[6]

Yeni yabancı yatırımcılar, yatırım yapılan ülkedeki mevcut bir şirketin tamamının veya bir kısmının satın alınması yolu ile gerçekleştirilmeyen yatırımlardır. Diğer ifade ile bir şirketin, kendi ülkesinin dışında kalan ülkelerden birinde, hisselerinin tamamı kendisine ait bir şirket kurarak, kuruluşundan üretim ve satışa kadar, komple bir yatırım yapma işlemidir. Bu tür yatırımlar uluslararası alanda "Greenfield investment" olarak tanımlanmaktadır ve genellikle tam mülkiyetli olmaktadır. Sıfırdan yapılan yabancı yatırımlarda, şirket, yatırım yapılan sektörün gerektirdiği bütün lisans ve

---

[3]İzmir Ticaret Odası Yayın No:120, **Küreselleşme Sürecinde Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımlarının Analizi**, İzmir : 2002, s.3.

[4] İSO, **Uluslararası Doğrudan Yatırımlar ve Türkiye Durum tespiti ve stratejik Plan**, İstanbul : 1.Baskı, İSO Yayınları, 2002, s.17.

[5] Halil Seyidoğlu, ''Uluslararası İktisat'', İstanbul: 13.Baskı, Güzem Yayınları, 1999, s.665-668.

[6] Alper Ekinci, a.g.e., s.9.

izinleri temin etmek zorunda olduğundan, sıfırdan yapılan yabancı yatırımlar, ticari risk açısından en riskli yatırım metodudur. Ancak ülkelerin yabancı yatırımı cazip hale getiren teşviklerinden yararlanmak, yeni pazarlara girmek ve bazı girdi maliyetlerini azaltmak maksadıyla birçok şirket bu tür yabancı yatırımları tercih etmektedir. Örnek vermek gerekirse; Almanya'da merkezi olan ünlü Volkswagen Otomobil firması, Rusya'nın Kaluga şehrinde bir yatırım yaptığında düşük vergi avantajlarından yararlanarak Rusya pazarına girme imkanı bulmuştur. Ancak yeni yatırımların zaman alıcı olması nedeniyle pazara girmesi uzun zaman almıştır.[7]

Dolayısıyla Greenfield yatırımında, yatırım yapılan ülke sadece sermaye bakımında değil aynı zamanda üretim anlamında da bir kazanç elde etmiş olacaktır. Yani ülke hem sermaye hem de "üretim tesisi" kazanmış olacaktır.

1.3.2. Ortak Girişim (Joint Ventures)

Ortak girişim genel bir tanım ile birbirinden ayrı iki veya daha fazla gerçek veya tüzel kişinin, ortak bir amaca ulaşmak için kaynaklarını bir araya getirmesi ile yeni bir yatırım yapmalarıdır. Bu tür yatırımlar sadece belli bir proje veya amaca yönelik olarak kurulur veya genellikle kısa sürelidir. Ancak uzun vadeli olan projelerin sayısı az sayılmayacak kadar bulunmaktadır .[8]

Rakiplerin işbirlikleri olarak da tanımlanan ortak girişimlere Uluslararası alanda 'Joint Ventures' denir. Son yıllarda genel olarak dünyada ve bütün ülkelerde ünlü hale gelmiştir. Küresel ve yenilikçilik tabanlı rekabet, şirketleri farklı işbirliği anlaşmalarına teşvik etmektedir. Şirketler üretim kapasitesini artırmak, maliyetleri en aza indirmek, hacim ekonomisinden yararlanmak, AR-GE kaynaklarını artırmak, yeni ürünleri pazarlamak, yeni pazarlara daha kolay bir şekilde girmek maksadıyla veya başka hedeflerle ortak girişim anlaşmalarını yapmaktadır.[9]

Ortak girişimlerin, yatırım yapan yerli ve yabancı şirketler iki tarafa fayda sağlamaktadır. Ortak girişim ile yerli ve yabancı şirketler sahip oldukları teknolojileri

---

[7] Anja Lorenzen, **Volkswagen's Way East – Brownfield or Greenfield investments**, Grin : 2007, s.3.

[8] Mehmet Baykal, **Hukuksal ve Kurumsal Bağlamda Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'de. Doğrudan Yabancı Yatırımlar**, İstanbul : On İki Levha Yayıncılık, 2014, s.18

[9] Joint Ventures: Antitrust Analyisis of Collaborations Among Competitors, ABA section of Antitrust law, Chicago : ABA Publishing, 2006, s.6.

birleştirilerek sektörde katkıda bulunabilirler. Yerli sektör ile ilgili hiçbir bilgi ve tecrübesi olmayan yabancı yatırımcılar, ortak girişim sayesinde yerli şirketin bilgi ve tecrübesinden yararlanarak, pazarda karşılaşabileceği riskleri azaltmaktadır. Genel olarak ortak girişim yerli finansman kaynağı bulma, teknoloji ve rekabet üstünlüğü sağlama açısından ortak girişimin taraflarına avantajlar sağlamaktadır.[10] Bu avantajların yanı sıra, yabancı yatırımcı ile yerli yatırımcının çıkarları ve yönetim anlayışı uyuşmayabilir, yabancının bazı sır ve özel bilgileri paylaşması gerekir, ortak girişimde bulunduğu şirketten ve yabancısı olduğu yerli sektörden kaynaklanacak olumsuzluklar veya anlaşmazlık ciddi bir ticari risk oluşturabilmektedir.[11]

1.3.3. Şirket Birleşmeleri ve Satın Almaları

Birleşme ve satın almalar yabancı yatırımlarda en çok kullanılan yapılan yatırım türüdür. Dünya genelinde 2011 yılında 1,524 milyar doları olarak gerçekleşen toplam DYY tutarının büyük kısmı 526 milyar doları birleşme ve satın almalar yolu ile gerçekleşmiştir. Birleşme (Mergers), iki veya daha fazla şirketin orijinal kimliklerini kaybetmeden, bütün kaynaklarını bir araya getirerek birleşmeleridir. Birleşme sonucu genellikle yeni bir organizasyon oluşturulmaktadır. Satın alma (Acqusition) ise bir şirketin diğer bir şirketin belli bir üretim merkezi veya bölümünü veya tamamını satın alma işlemidir. Nextel ve Sprint birleşmeye, Procter and Gamle'in The Gillette In.'yi devralma işlemi de satın alma için iyi bir örnektir. Bu örneklere, Türkiye'de Aria ve Aycell birleşmesi ve Telsim'in Vodafone'e satın alması dahil edilebilir.[12]

Birleşme ve satın almalar, yatay ve dikey olmak üzere iki şekildir. Yatay olan şekli, birleşme ve satın alma işlemi aynı sektörde ve rakip olan firmalar tarafından gerçekleştirilirken, dikey olan birleşme ve satın alma işlemi üretim sürecinin farklı basamaklarında yer alan şirketler tarafından yapılır. Bir şirketin kendi tedarikçisini veya kendi malının dağıtım faaliyetini yapan pazarlama firmasıyla birleşmesi veya onu satın alması örnek olarak verilebilir.[13]

---

[10] Morschett Dirk, Hanna Schramm-Klein, Joachim Zentes, **Strategic International Managment: Text and Cases**, Gabler, Wiesbaden, 2009, s.309.
[11] Alper Ekinci, a.g.e., s.9.
[12] Mehmet Baykal, **a.g.e.,** s.19.
[13] Ali Erdoğan, **a.g.e.,** s.14.

Teknolojiyi üretmek yerine daha düşük bir maliyetle içselleştirmek, önemli maliyet avantajları yaratarak ve özellikle büyük ölçekli üretim fırsatları yaratmaktadır. Ancak bu avantajların yanı sıra, farklı şirketin kültürlerinin yüzünden işletmenin içi uyuşmazlıkları ortaya çıkabilme potansiyeli yüksek olduğu söylenebilir.[14]

1.3.4. Stratejik Birleşmeler

Stratejik birleşmeler AR-GE (Research and Development) bölümlerini birleştirmek, birbirinin ürünlerini dağıtmak, birbirlerinin teknolojilerini de bazı durumlarda bilgi paylaşmak yoluyla ortaya çıkmaktadır. Genel olarak şirketler birbirlerinden herhangi bir ücret talep etmezler ayrıca elde edilen gelirin paylaşılması sözkonusudur. Stratejik birleşmelerde rakip şirketlerin işbirliği yapmaları bazen tüm bazen de sadece belli alanlarda olurlar. Örnek vermek gerekirse, rakip şirketler belli bölgelerde ortak pazarlama çalışmaları yaparken bazı bölgelerde rakip olarak pazarlama çalışmaları sürdürürler. Çoğu stratejik birleşmelerde bu şekil işbirliği yaygındır. Buradaki temel hedef işbirliğinin sinerji etkisinden yararlanmaktır. Haier-Sampo, Adidas- Reebok bu birleşmeler ile örnek verilirler. Çin'in büyük elektronik şirketlerinden Haier ile Tayvan'ın büyük şirketlerinden Sanpo, 2002 yılı öncesinde birbirlerinin pazarına girmeme karar almaları ve daha sonra stratejik ortaklık kararı alarak her iki şirket birbirlerinin ürünlerini kendi iç piyasasında dağıtmaya başlamaları bir stratejik birleşmeler örneğidir. Bu şekilde hem Haier ve Sanpo, stratejik birleşme sayesinde pazarlarını genişletmiş oldular, hem de sinerji oluşturarak hazır dağıtım kanalları sayesinde diğer yeni piyasada dağıtım maliyetlerini en aza indirmiş oldular.15

Bu tür birleşmelerde tarafların birinin daha ileri teknolojiye sahip olması durumunda teknolojisi diğer tarafa bu ileri teknolojiyi tanıma fırsat bulur. Dolayısıyla teknolojiye ulaşmada ve özellikle hammaddeye ulaşmada Stratejik birleşmeler türü kullanılmaktadır.[16]

1.4. Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Türkiye Cumhuriyeti kullanmış olduğu para birimi Türk Lirası (TL). 2015 yılında Türkiye'nin gayrisafi yurtiçi hasılası 720 milyar ABD doları ve kişi başına

[14] Alper Ekinci, a.g.e., s.10.
[15] Mehmet Baykal, **a.g.e.,**s.20.
[16] Alper Ekinci, a.g.e., s.10.

düşen gayrisafi yurtiçi hasılası 9.261 ABD doları, ihracat tutarı ise 144 milyar ABD doları ve İthalat tutarı 207 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Turizm faktörü, Türkiye için önemli bir gelir faktörüdür. Turizm geliri ise 31,5 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.[17]

Türkiye Cumhuriyeti gelişmekte olan ülkelerden biridir. Ekonomi anlamında hızlı bir şekilde değişim gösteren Türkiye yakın gelecekte ve kısa vade olarak yaşam standardını yükseltip gelişmiş ekonomiler sınıfında yer alacaktır. Türkiye büyük bir nüfusa sahip bir ülkedir. Eurostat verilerine istinaden AB ile karşılaştırıldığında en kalabalık genç nüfustur. Türkiye'nin nüfus sayısı 2015 yılına kadar 78,7 milyona ulaşmış, iş gücü (Nüfus) sayısı 2015 yılına kadar 29,7 milyon olmuştur.[18]

Genç nüfusa sahip bir ülke olmak demek, işçilik konusunda güçlük çekmemek ve yapılacak olan yatırımlarda kalifiye elemanın bulunması demektir. Kalifiye elemanın bulunmasının avantajı olması ile birlikte aynı zamanda genç nüfusa sahip bir ülkenin nüfusunun ihtiyaçları daha çok olur. Dolayısıyla mal ve hizmetlere olan talep artar ve ne kadar tüketim varsa o kadar da üretim olacaktır. Bu da ekonomik canlılık sağlar, üretim artar, ekonomik canlılığa bağlı olarak devletin vergi gelirleri artar ve vermlilik artar. Verimlilik arttığı takdirde maliyetlerin düşer ve malların fiyati düştüğü için ihracat kolayca yapılabilir çünkü fiyat konusunda rahat bir şekilde rekabet edebilir.

Kısaca söylememiz gerekirse üretim açısından en uygun olan ülkelerden biri sayılmakta olup üretim sanayisi gün geçtikçe gelişir ve zamanla daha da gelişmekte olacağına işaret edilebilir.

Türkiye 2 önemli boğaza sahiptir. Çanakkale ve İstanbul Boğazlarına sahip olduğu için Karadeniz, Akdeniz arasındaki su yolu Türkiye'nin kontrolü altındadır. Türkiye'nin üç tarafı denizlerle çevrili ve ılıman bir iklime sahip olduğundan dolayı tarımsal üretim konusunda zengin bir ülkedir. Türkiye konum itibariyle zengin maden yataklarına sahiptir. Dünyadaki en zengin bor madeni Türkiye'de bulunmaktadır. Petrol

---

17 **TR-Güncel Görünüm** (Erişim tarihi:19.10.2016) http://www.invest.gov.tr/tr-TR/turkey/factsandfigures/Pages/TRSnapshot.aspx

18 **Türkiye Nüfusu** (Erişim tarihi:19.10.2016) http://www.nufusu.com/

çatışmalarının yaşandığı Irak, Orta Doğu, Balkanlar gibi bölgelere komşudur. Bundan dolayı Türkiye dünya güç dengesinde önemli bir konum taşımaktadır.[19]

Dünya haritası ortasında olmak, bulunduğu jeopolitik konumu önemli bir jeopolitik konumudur. Türkiye; Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarına köprü olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla lojistik anlamında zorluk çekmemesi tam tersi kıtalar arasında ticaret yapıldığı zaman onu bir liman olarak kullanılması ve uluslararası ticarete dahil olması demektir. Türkiye, dünyanın en büyük petrol rezervlerinin bulunduğu Orta Doğu'ya komşu topraklara konumlanmıştır.

Türkiye ekonomisinde yaşanan kayda değer gelişmelerden biri ihracat ve turizm gelirlerin artması, 2003 yılında 47 milyar ABD doları olarak gerçekleşen ihracat, 2015 yılı sonunda 144 milyar ABD dolarına yükselmiş, turizm geliri ise 2003 yılında 14 milyar ABD dolarıyken 2015 yılında 31,5 milyar ABD dolarını aşmıştır.[20]

İhracat-ithalat konusunda en çok Almanya ile ihracat-ithalat yapmaktadır. 2015 yılında Türkiye'nin Almanya'ya ihracatı (%9,3) ve Almanya'dan ithalatı (%10,3) ulaşmıştır. Türkiye'nin ihracatında 2.sırada (%7,3) oranı ile İngiltere, 3.sırada (%5,9) oranı ile Irak, 4.sırada (%4,8) oranı ile İtalya, 5.sırada (%4,4) oranı ile Amerika, 6.sırada (%4,1) oranı ile Fransa, 7.sırada (%3,9) oranı ile İsviçre, 8.sırada (%3,3) oranı ile İspanya, 9.Sırada (%3,3) oranı ile Birleşik Arap Emirlikleri ve 10.sırada (%2,5) oranı ile İran yer almaktadır. Aşağıdaki 1. Şekil örneğinde gösterilmiştir.

Türkiye ihracatında ağırlığı olan geleneksel sektörler, düşük teknolojik içeriğe sahip olmaları ve standartlaşmış ürüler üretmeleri nedeniye, Türkiye'nin üretim yapısını ileri teknoloji ürünlerine ve katma değeri yüksek sektörlere geçememesi durumunda, rekabet gücünde, ihracatta, dış açık ve cari açıkta sorunları artacaktır.

Bu nedenle Toplam ihracat içerisinde ileri teknoloji ürünleri ihracatının payını arttıran dinamik bir üretim yapısında sağlanacak dönüşümün, buna parelel olarak aynı

[19] **Türkiye Coğrafyası** (Erişim tarihi:19.10.2016) https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye

[20] **TR-Güncel Görünüm** (Erişim tarihi:19.10.2016) http://www.invest.gov.tr/tr-TR/turkey/factsandfigures/Pages/TRSnapshot.aspx

zamanda ülke düzeyinde ve tüm üretim sisteminde üretkenliğin artmasını sağlayacağı değerlendirilmektedir.[21]

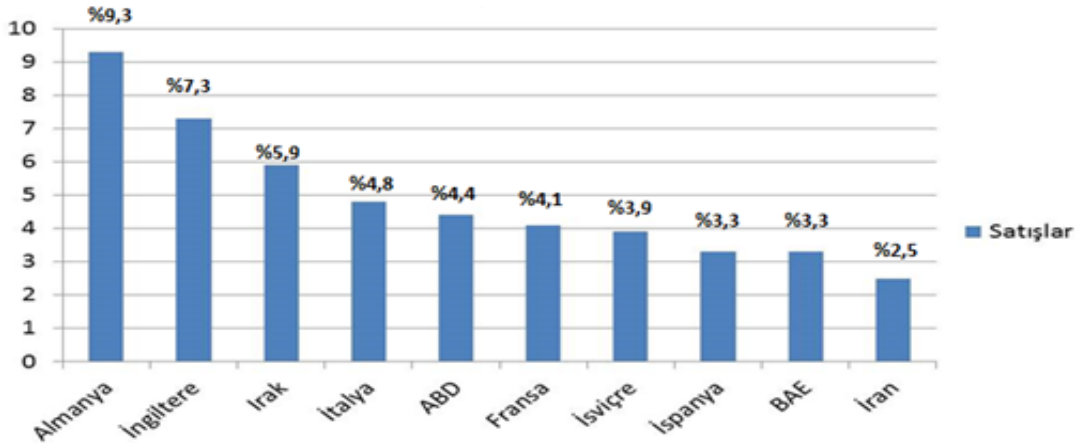

Şekil 1.Türkiye'nin 2015 yılındaki İhracatı

Kaynak: İnvest.gov.tr, **Türkiye'ye Genel Bakış**, Genel Bilgiler, Ana İhracat Pazarları

Türkiye ekonomisinde son yıllarda beyaz eşya, gemi yapımı, taşıt araçlar, işlenmiş metal, tüketici elektroniliği, ana metal sanayi, makine imalat gibi sektörlerde bir değişim yaşanmakta, söz konusu sektörlerin üretim ve ihracattaki payları artmaktadır. Bununla beraber giyim, tekstil, deri gibi önemli ağırlığı bulunan sektörlerde ise gerileme yaşanmıştır. Bu durum, Türkiye ekonomisinin küresel ekonomideki işbölümünde konumunun (uzmanlaştırılan sektör yapısının) değişmesi eğilimini göstermektedir. Bu değişimin getirdiği sonuçlardan biri ithal ara malı ve yatırım mallarındaki artıştır.[22]

Türkiye'nin ithalatında ise Almanya 2.sıra da yer alıp ondan öncesinde 1.sırada (%12) oranı ile Çin yer almaktadır. 3.sırada (%9,8) oranı ile Rusya, 4.sırada (%5,1) oranı ile İtalya, 5.sırada (%3,7) oranı ile Fransa, 6.sırada (%3,4) oranı ile Güney Kore,

[21] Muhittin Adıgüzel, **İş Dünyasının Ekosistemi**, Ankara : Orion Kitabevi, 2015, s.53.
[22] **a.g.e.**

7.sırada (%2,9) oranı ile İran, 8.sırada (%2,7) oranı ile Hindistan ve 9.Sırada (%2,7) oranı ile İspanya yer almaktadır. Aşadğıdaki 2.Şekil örneğinde gösterilmiştir.[23]

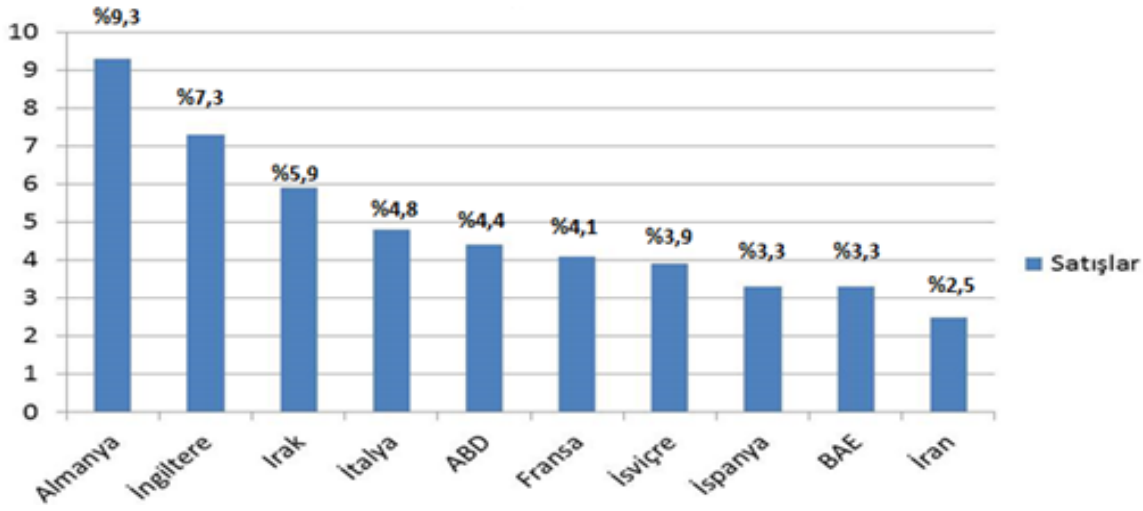

Şekil 2.Türkiye'nin 2015 yılındaki İthalatı

Kaynak: İnvest.gov.tr, **Türkiye'ye Genel Bakış**, Genel Bilgiler, Ana İthalat Pazarları

Türkiye, A.T. Kearney Doğrudan Yabancı Yatırımlar Güven Endeksi'ne göre, 2012 yılında DYY için en cazip ülkeler listesinde 13.sırada yer almaktadır. 2002 yılında başlayan tek parti iktidarının bir sonucu olarak yaşanan ekonomik istikrarlılık DYY açısından çok olumlu sonuçlar vermiştir. Özelleştirmenin de etkisi ile yılda 1-2 milyar dolara zor ulaşan doğrudan yabancı yatırım 2005 yılında 10, 2006'da 20, 2007'de 22 milyar dolara kadar çıkmıştır. 2009 ve 2010 yıllarında 10 milyar doların altına düşmüş ise de 2011'de 16 milyar dolara yakın gerçekleştirmiştir.[24]

Doğrudan Yabancı Yatırımlar Türkiye'ye ciddi bir gelir kaynağı ve yabancı Döviz'in Türkiye'ye gelmesinde büyük bir rol oynamaktadır. Bu nedenle Türkiye Cumhuriyeti Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve yatırımcılara özel bir önem vermektedir. Yabancı yatırımcıları Türkiye'ye çekmek için 2003 yılında DYY mevzuatında değişiklik yapılmıştır.

---

23 **TR-Güncel Görünüm** (Erişim tarihi:19.10.2016) http://www.invest.gov.tr/tr-TR/turkey/factsandfigures/Pages/TRSnapshot.aspx

24 Mehmet Baykal, **a.g.e.,** s.135.

4875 sayılı Kanun'un 3/a maddesine göre: Yatırım serbestisi ve milli muamele uluslararası anlaşmalar ve özel kanun hükümleri tarafından aksi öngörülmedikçe,

- Yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye'de doğrudan yatırım yapılması serbesttir.
- Yabancı yatırımcılar yerli yatırımcılarla eşit muameleye tabidirler. Dolayısıyla yerli yatırımcılara tanınan haklar özellikle teşvik ile ilgili haklardan yabancı yatırımcılar yararlanabilirler.

4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar (DYY) Kanunu'nun amacı:[25]

- Ülkeye doğrudan yabancı yatırımların teşvik etmek
- Yatırımcıların haklarını korumak
- Yatırımcıları ve yatırımları uluslararası standartlar düzeyine getirmek
- Doğrudan yabancı yatırımlar için onaya dayalı bir sistem yerine tebligata dayalı bir sistem kurmak
- Tesis edilen politikalar ve prosedürler vasıtasıyla doğrudan yabancı yatırımların hacmini artırmak.

2007 yılında doğrudan başbakanlığa bağlı T.C. Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı kurulmuştur.[26] Bu ajans, özellikle şirket kuruluşu, teşvik başvuruları, lisans teminleri, çalışma ve oturma izinlerinin sağlanması, özetilmek gerekirse; her türlü yasal konularda işlemlerin kolaylaştırılması için çaba göstermektedir.

4875 sayılı DYY yasasının yanı sıra, yine Haziran 2003'te yürürlüğe giren 4884 sayılı Yasa ile Türk Ticaret Yasasında yapılan değişikliklerle anonim ve limited şirketlerin kuruluş ve ana sözleşme değişikliğine ilişkin usul ve esaslar yeniden belirlenmiştir. Bu yasayla, daha önce 19 zorunlu aşamadan oluşan şirket kurma işlemleri üç aşamaya indirilmiş ve şirket kurma süresi 2.5 aydan bir güne düşürülmüştür.[27]

---

[25] Muhittin Adıgüzel, **a.g.e.,** s.174.

[26] **5523 Sayılı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı kurulması Hakkında Kanun**, Resmi Gazete, 4.7.2006, Sayı: 26218

[27] Kamil Yılmaz, Türkiye için Doğrudan Yabancı Yatırım Stratejisine Doğru,Koç Üniversitesi raporu, Ocak 2007, s.30.

Kamu-özel sektör arasındaki ortak çalışma kültürünün başarılı bir örneği olan Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulunun (YOİKK) yapısı ve çalışma usul ve esasları, ekonominin artan performansı ve özel sektörün değişen önceliklerine paralel olarak yatırım ortamının iyileştirilmesi çalışmalarında bulunmaktadır. Kalkınma ajansları ile Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı (TYDTA) arasındaki işbirliğinin daha etkin hale getirilmesi amacıyla TYDTA teşkilat kanununda değişiklik yaplımış ve Kalkınma ajanslarıyla İşbirliği Daire Başkanlığı kurulmuştur. Türkiye'nin son 10 yıllık dönemde yatırım ortamının iyileştirilmesi alanında elde edilen kurumsal bilgi birikimini, talep eden ülkelerle paylaşmak amacıyla 2008 yılında oluşturulan Türkiye Tecrübe Paylaşım Programı kapsamında gerçekleştirilen eğitim programlarına 2015 yılında da devam edilmektedir.[28]

Kapsamlı bir içeriğe sahip olan Tecrübe Paylaşım Programı, her ülkenin kendi talepleri ve ihtiyaçları doğrultusunda şekillendirilmektedir. Programda yatırım ortamının iyileştirilmesine yönelik Türkiye tecrübesinin, dünyadaki güncel gelişmeler ile birlikte talep eden ülkelerle paylaşılması yoluyla kapasite ve farkındalık oluşturulması hedeflenirken; yatırım ortamının iyileştirilmesine yönelik etkili ve verimli kurumsal yapıların oluşturulması ve bu yapıların işleyişinin sürekli geliştirilmesine yönelik olarak da işbirliği imkanı sunulmaktadır.[29]

2015 yılında uluslararası doğrudan yatırım girişlerinin ülkelere göre dağılımında ilk üç sırada İspanya, ABD ve Lüksemburg yer almaktadır. 2015 yılında Avrupa ülkelerinin yanı sıra, son yıllarda devam eden Asya ülkeleri ilgisinin yine devam ettiği görülmektedir. Ancak diğer bölgelerden gelen uluslararası yatırımlarda artış yaşanmasına rağmen, AB üyesi ülkeler ve ABD Türkiye'ye yapılan uluslararası doğrudan yatırımlardaki ağırlığını korumaktadır.[30]

Tablo-1'de gösterildiği gibi İspanya'nın 2014 yılında Türkiye'ye DYY olarak girişi hiç yokken 2015 yılında 2.178 Milyon ABD Doları ile en yüksek Sermaye girişi gerçekleştirmiştir. ABD ise 1.568 Milyon ABD Doları ile Türkiye'ye yapan DYY

[28] YOİKK,Türkiye Tecrübe Paylaşım Programı: Yatırım Ortamı Reformları (Erişim Tarihi:19.10.2016) http://www.yoikk.gov.tr/detay.cfm?MID=18

[29] YOİKK,Türkiye Tecrübe Paylaşım Programı: Yatırım Ortamı Reformları (Erişim Tarihi:19.10.2016) http://www.yoikk.gov.tr/detay.cfm?MID=18

[30] T.C.Ekonomi Bakanlığı, **Uluslararası Doğrudan Yatırımlar 2015 Yılı Raporu,** İstanbul: T.C.Ekonomi Bakanlığı yayınları, s.16.

ülkelerin ikinci sırasına gelip İngiltere'nin yerini almayı başarmıştır. Önceki yıla göre Türkiye'ye yatırım konusunda yüksek bir şekilde değişim gösteren ve 2015 yılın listesinde yer almaya çalışan Çin 451 Milyon ABD Doları ile 9.sıraya gelmiştir (Ek:1.Tablo).

Tablo 1.DYY Girişlerinin Ülkelere Göre Dağılımı 2014-2015

2014				2015			
Sıra	Ülke	Sermaye Girişi	Oran (%)	Sıra	Ülke	Sermaye Girişi	Oran (%)
1	Hollanda	2.016	23,5	1	İspanya	2.178	18,4
2	İngiltere	1.051	12,3	2	ABD	1.568	13,2
3	Azerbaycan	884	10,3	3	Lüksemburg	1.263	10,7
4	Rusya	723	8,4	4	Hollanda	1.188	10,0
5	Almanya	601	7,0	5	Azerbaycan	786	6,6
6	Lüksemburg	528	6,2	6	Belçika	753	6,4
7	İtalya	488	5,7	7	Rusya	747	6,3
8	ABD	334	3,9	8	İngiltere	596	5,0
9	Fransa	281	3,3	9	Çin	451	3,8
10	Japonya	257	3,0	10	Almanya	387	3,3
	Toplam	8.576	100,0		Toplam	11.858	100,0

Kayank: Ekonomi Bakanlığı, **Dünya Ekonomisinde Uluslararası Doğrudan Yatırımlar Raporu**, s.10.

Yıllar itibariyle Çin'den Türkiye'ye gerçekleştirilen doğrudan yatırımlar oldukça sınırlı seviyede kalmakla birlikte, 2012 sonrası süreçte bir hareketlenme gözlenmektedir. 2015 yılında görülen artış ise Tekstil Bank'ın Çin menşeli "Industrial and Commercial Bank of China" tarafından satın alınmasına istinaden transfer edilen 286 milyon ABD Doları ile Shanghai Electric Power Company Ltd.'nin 2014 yılında satın aldığı Emba Elektrik Üretim A.Ş.'de sermaye artışına gitmesi sebebiyle transfer edilen sermayeden kaynaklanmaktadır.[31]

[31] T.C.Ekonomi Bakanlığı, **Uluslararası Doğrudan.. Raporu a.g.e.,** s.61.

Aynı şekilde Belçika, önceki yıla göre Türkiye'ye yatırım konusunda yüksek bir şekilde değişim göstermişti, hatta Çin'den önceki sıralarda gelmeye başarmıştı, 2015 yılın listesinde 753 Milyon ABD Doları ile 6.sırada yer almaktadır(Ek 5 Tablo).

Belçika, özellikle finans sektöründeki yatırımları ile 2006 ve 2011 yıllarında öne çıkan bir ülke konumundadır. 2015 yılında Yıldız Holding'e bağlı Ak Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin %80 hissesinin B.S.A. International tarafından satın alınmasına istinaden transfer edilen 603 milyon ABD Doları sermaye yıl genelinde de dikkat çeken en önemli işlem olmuştur. 2015 yılında Belçika kaynaklı bir diğer önemli işlem ise Fortisbank NV tarafından BNP Paribas Fortis Yatırımlar Holding A.Ş.'de sermaye artışına gidilmesi sebebiyle yapılan transferdir.[32]

Türkiye Ticaret konusunda daha iyi yerlere gelmek adına çeşitli anlaşmalara aktif üye olarak katılmaktadır. Örnek vermek gerekirse;

- AB ile Gümrük Birliği Anlaşması
- Arnavutluk, Bosna Hersek, EFTA üyesi ülkeler (İzlanda, Norveç, İsviçre ve Lihtenştayn), Fas, Filistin, Güney Kore, Gürcistan, Hırvatistan, İsrail, Karadağ, Makedonya, Malezya, Mısır, Morityus, Sırbistan, Şili, Tunus, Ürdün ile Serbest Ticaret Anlaşması.33

Ayrıca Türkiye'nin 24 kasım 2017 itibari ile "Şangay 5'lisinin Enerji klübünün "2017 Dönem başkanı" olması ve normalde bu gibi başkanlıkların sadece üye ülkelere verilmesine rağmen Türkiye'nin üye olmamasına karşın başkan seçilmesi de Türkiye'nin gelecekteki anlaşmaların içerisinde nasıl bulunacağının bir göstergesidir.

Türkiye ekonomisi, son on yılda gösterdiği üstün performans ve yakalanan yüksek büyüme rakamlarını, 2002 yılından bu yana sürdürülen reformlarla desteklenen tutarlı finans politikalarına borçludur. Makroekonomik anlamda küresel ekonomiye uyumu sağlayan yapısal reformlar, bir yandan Türkiye'yi doğrudan yabancı yatırım

---

[32] T.C.Ekonomi Bakanlığı, **Uluslararası Doğrudan.. Raporu a.g.e.,** s.57-58

[33] Ekonomik Görünüm (Erişim Tarihi:19.10.2016) http://www.invest.gov.tr/tr-TR/turkey/factsandfigures/Pages/Economy.aspx

(DYY) rakamlarında bölgesinin lideri yaparken, bir yandan da ekonomi ve finans sektöründe devrim niteliğinde yeniliklerin önünü açmıştır.[34]

Şekil 3'de göründüğü gibi dünya'da DYY 2015 yılında % 38 gibi ciddi bir artışla 1,76 trilyon dolar olarak gerçekleşmiş ve küresel krizin etkilerinin hissedildiği 2008 yılından bu yana en yüksek seviyeye eriştiği aşağıdaki şekil örneğinde gösterilmiştir. Söz konusu artışta, birleşme ve satın alma işlemlerinin yanı sıra şirket içi mülkiyet düzenlemelerinin etkili olduğu değerlendirilmektedir.[35]

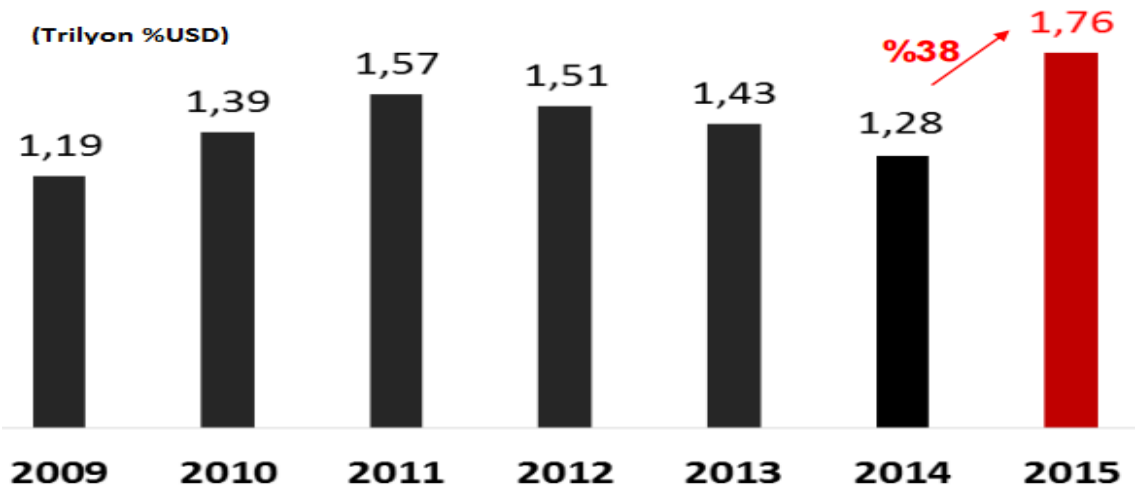

Şekil 3.Dünya'da Doğrudan Yabancı Yatırımları

Kaynak: YASED, **Dünya yatırım raporu**, İstanbul, Haziran 2016, s.3.

Tablo 2.'de göründüğü gibi 2015 yılında dünya üzerinde DYY çeken ülkelerin arasında Türkiye 20.sırada yer almakta olup önceki yılda 22.sırada olduğundan dolayı daha ileriye yöneldiği denilmektedir.[36]

---

[34] Ekonomik Görünüm (Erişim Tarihi:19.10.2016) http://www.invest.gov.tr/tr-TR/turkey/factsandfigures/Pages/Economy.aspx

[35] T.C.Ekonomi Bakanlığı, **Uluslararası Doğrudan.. Raporu a.g.e.,**, İstanbul, 2015, s.1.

[36] YASED Uluslararası Yatırımcılar Derneği,UNCTAD Dünya yatırım raporu, İstanbul: Hazıran 2015, s.21.

Tablo 2. Dünya üzerinde 2015 yılında DYY'yi çeken ülkelerin sıralanması

Ülke	2014Tutarı (Milyar $)	2015Tutarı (Milyar $)	2014 Sıralaması	2015 Sıralaması	Gelişmekte Olan Ülkelerin Sıralaması 2015
ABD	107	380	3	1	
Hong Kong,	114	175	2	2	1
Çin	129	136	1	3	2
İrlanda	31	101	11	4	
Hollanda	52	73	8	5	
İsviçre	7	69	38	6	
Singapur	68	65	5	7	3
Brezilya	73	65	4	8	4
Kanada	59	49	6	9	
Hindistan	35	44	10	10	5
Fransa	15	43	20	11	
İngiltere	52	40	7	12	
Almanya	1	32	98	13	
Belçika	-9	31	189	14	
Meksika	26	30	13	15	6
Lüksemburg	12	25	23	16	
Avustralya	40	22	9	17	
İtalya	23	20	14	18	
Şili	21	20	17	19	7
Türkiye	12	17	22	20	8

Kaynak: YASED, **Dünya yatırım raporu**, İstanbul, Haziran 2016, s.21.

Tablo 2.de gösterildiği gibi 2015 yılında Türkiye;

- Küresel çaptaki sıralamasını iki basamak yükselterek en çok DYY çeken 20. ekonomi olmuştur.
- Gelişmekte olan ekonomiler arasındaki sıralamasını dört basamak yükselterek en çok DYY çeken 8. gelişmekte olan ekonomi olmuştur. Gelişmekte olan Asya bölgesinde ise en çok DYY çeken 5. ekonomi olmuştur.

Tablo 3. Türkiye'nin DYY Girişlerindeki Payı

Türkiye'nin DYY Girişlerindeki Payı	Yüzde (%)
Batı Asya İçindeki Pay	%38,97
Gelişmekte Olan Asya İçindeki Pay	%3,05
Gelişmekte Olan Ekonomiler İçindeki Pay	% 2,16
Dünya İçindeki Pay	%0,94

Kaynak: YASED, **Dünya yatırım raporu**, İstanbul, Haziran 2016, s.20.

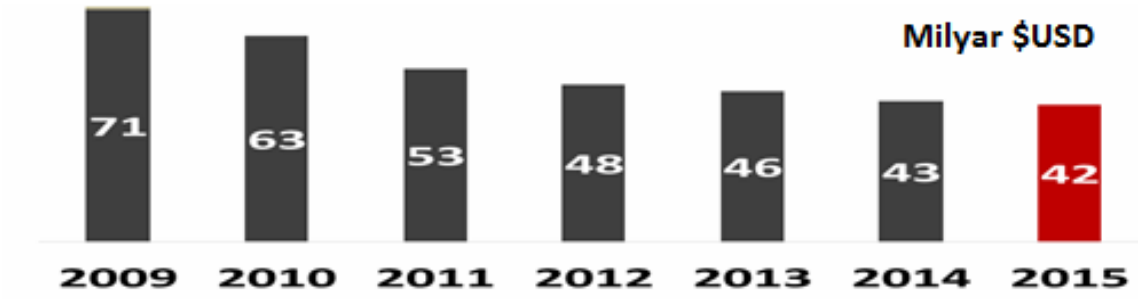

Şekil 4. Batı Asya Bölgesi'ne yönelik DYY

Kaynak: YASED, **Dünya yatırım raporu**, İstanbul, Haziran 2016, s.22.

Şekil 4'de gösterildiği gibi Batı Asya Bölgesi'ne yönelik DYY son yedi yıldır sürekli azalmış, 2015 itibariyle bölge toplamı 42 milyar $'a gerilemiştir. Bu gerilemede düşük petrol fiyatları ve belirsizlikler etkili olmuştur.

Batı Asya ülkeleri'ne yönelik DYY Şekil 3'de görüldüğü gibi Batı Asya bölgesine yönelik DYY girişlerinde en yüksek paya sahip ekonomi Türkiye olmuştur.[37]

2016 yılının Haziran ayı itibariyle yabancı sermayeli şirket sayısı 50.000 şirkete ulaşmıştır ve Doğrudan Yabancı Yatırım geliri 2015 yılındaki miktarı 16,8 milyar ABD dolar olmuştur.[38]

[37] YASED Uluslararası Yatırımcılar Derneği, **a.g.m.** , s.22.

[38] Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım (Erişim Tarihi:29.11.2016) http://www.invest.gov.tr/trTR/investmentguide/investorsguide/Pages/FDIinTurkey.aspx

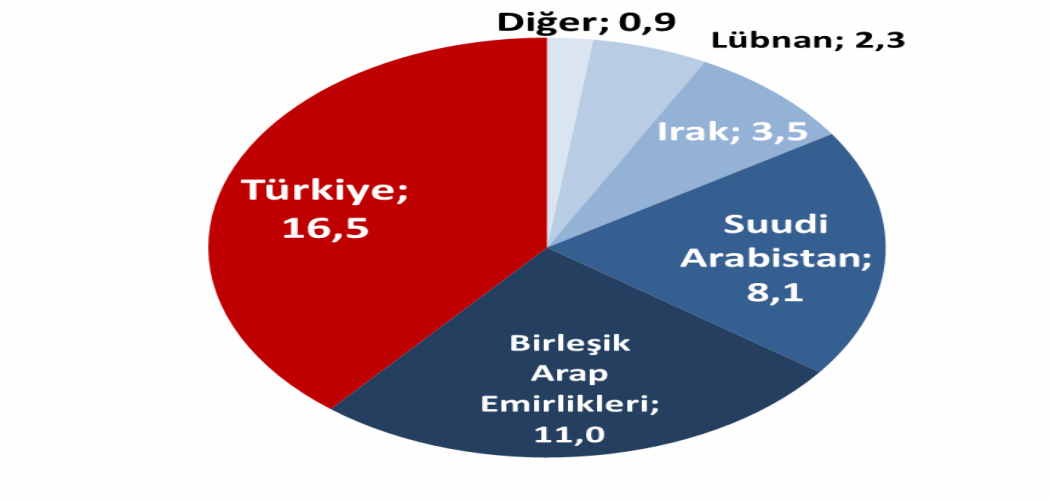

Şekil 5. Batı Asya Ülkeleri'ne yönelik DYY

Kaynak: YASED, **Dünya yatırım raporu**, İstanbul, Haziran 2016, s.22.

Türkiye'de DYY miktarları, istenilen seviyelerde olmamasına rağmen 2008 yılının son aylarında ortaya çıkan ve Türkiye olmak üzere birçok ülkeyi olumsuz yönde etkileyen Küresel ekonomik krizden sonraki yıllara göre Türkiye'ye gelen yabancı yatırımların miktarı belli bir düşüşten sonra 2010'de artmaya başlamıştır. Aşadağıda Şekil 6'de görüldüğü gibi 2015 yılında bir önceki yıla oranla yüzde 32 oranında bir artış kaydedildi.

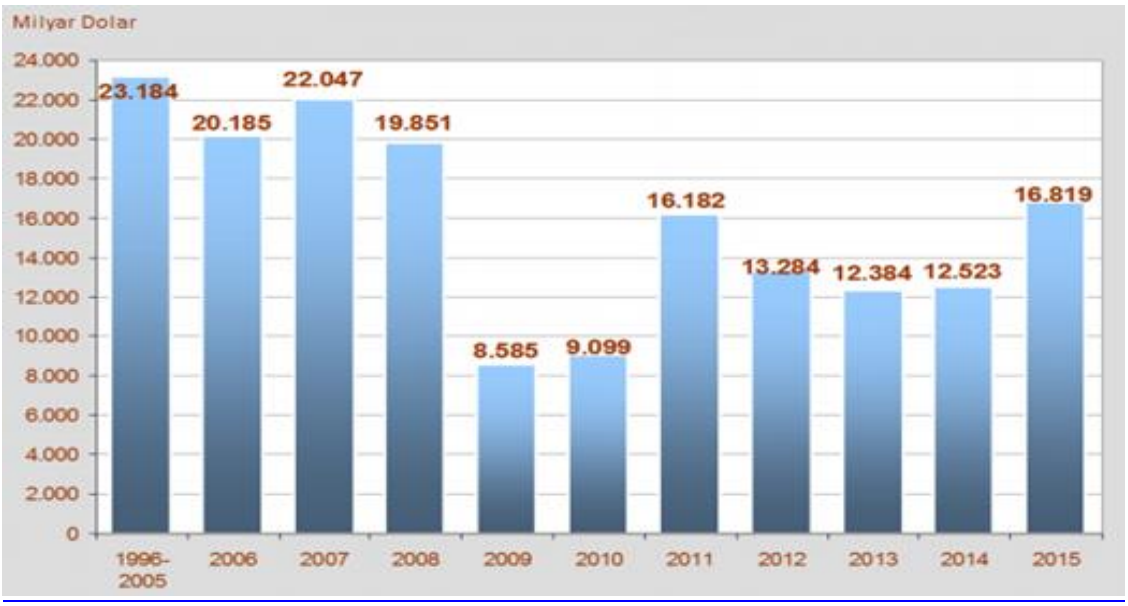

Şekil 6.Türkiye'de DYY Miktarları (1996-2015 Dönemi)

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, **Uluslararası Doğrudan Yatırımlar 2015 Yılı Raporu**, s.11.

Uluslararası doğrudan yatırımların %77'si bu üç sektörde gerçekleşmiştir. Söz konusu üç sektörde de artışlar dikkat çekici olup imalat sektöründe %50, finans-sigorta sektöründe %140 ve ulaştırma-depolama sektöründe %157'lik artış meydana gelmiştir.[39]

Son 10 yıla ait uluslararası yatırımların sektörel bazda dağılımı incelendiğinde, 43,6 milyar ABD Doları ile finans ve sigorta faaliyetleri sektörünün ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Finans-sigorta sektörünün ardından en fazla DYY çeken sektörler sırasıyla;

- İmalat : 29,5 milyar ABD Doları
- Enerji : 16 milyar ABD Doları
- Telekomünikasyon : 7,8 milyar ABD Doları
- Toptan ve perakende ticaret : 6,6 milyar ABD Doları olmuştur.

2015 yılında ise, Türkiye'deki uluslararası yatırımlar açısından ilk üç sektör;

- İmalat : 4,1 milyar ABD Doları
- Finans-Sigorta : 3,5 milyar ABD Doları
- Ulaştırma ve depolama : 1,5 milyar ABD Doları olmuştur. (Şekil 7.)

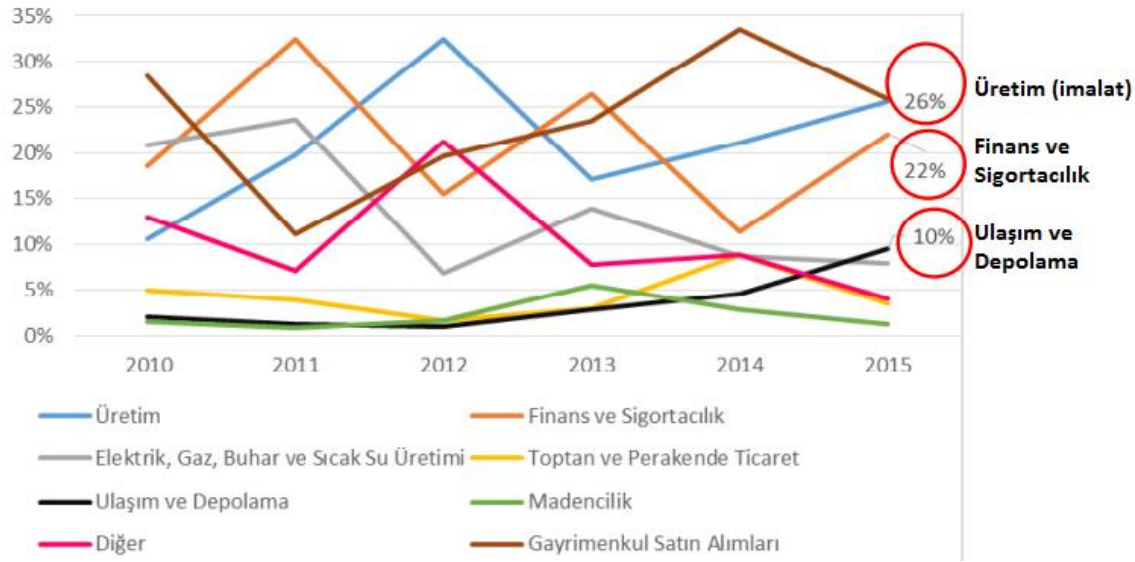

Şekil 7.Türkiye'ye yönelik DYY Girişinin Kompozisyonu (2010-2015)

Kaynak: YASED, **Dünya yatırım raporu**, İstanbul, Haziran 2016, s.21.

[39] Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım (Erişim Tarihi:29.11.2016) http://www.invest.gov.tr/trTR/investmentguide/investorsguide/Pages/FDIinTurkey.aspx

Uluslararası doğrudan yatırımların %77'si bu üç sektörde gerçekleşmiştir. Söz konusu üç sektörde de artışlar dikkat çekici olup imalat sektöründe %50, finans-sigorta sektöründe %140 ve ulaştırma-depolama sektöründe %157'lik artış meydana gelmiştir.[40]

1.4.1. Uluslararası Yatırım Pozisyonu

Uluslararası yatırım pozisyonu, bir ülkedeki yerleşik kişilerin yurt dışında yerleşik kişilerden olan finansal alacakları ve ekonomide altın ve döviz şeklinde tutulan rezerv varlıklar ile ülkede yerleşik kişilerin yurt dışında yerleşik kişilere olan finansal yükümlülükleri arasındaki ilişkiyi belli bir tarihteki stok değerleri itibariyle gösterir. Varlıklarla yükümlülükler arasındaki fark bize uluslararası net yatırım pozisyonunu verir. Bu pozisyon eksi işaret taşıyorsa açık, artı işaret taşıyorsa fazla var demektir. Uluslararası net yatırım pozisyonu açık veriyorsa bu yükümlülüklerin varlıklardan fazla olduğu anlamına gelir. [41]

Uluslararası Net Yatırım Pozisyonu = Varlıklar – Yükümlülükler
Varlıklar = Doğrudan Yatırımlar + Portföy Yatırımları + Diğer Yatırımlar + Rezerv Varlıklar
Yükümlülükler = Doğrudan Yatırımlar + Portföy Yatırımları + Diğer Yatırımlar

2016 yılının 3'üncü çeyreği Merkez Bankası verileri Aşağıda de yer almakta olup Türkiye'nin, 2016 yılının 3'üncü çeyreğinde 389,6 milyar Dolar net uluslararası yatırım pozisyonu açığı bulunmaktadır.

[40] Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım (Erişim Tarihi:29.11.2016) http://www.invest.gov.tr/trTR/investmentguide/investorsguide/Pages/FDIinTurkey.aspx
[41] Mahfi Eğilmez, Uluslararası Yatırım Pozisyonu, (Erişim Tarihi:12.10.2016) http://www.mahfiegilmez.com/2016/12/uluslararas-yatrm-pozisyonu.html

Tablo 4.Türkiye'nin 2016 3. Çeyrek Uluslararası Yatırım Pozisyonu

Varlıklar	**Milyon USD**
Doğrudan Yatırımlar	37.386
Portföy Yatırımları	1.547
Diğer Yatırımlar	64.550
Rezerv Varlıklar	117.847
Yükümlülükler	**Milyon USD**
Doğrudan Yatırımlar	147.183
Portföy Yatırımları	156.071
Diğer Yatırımlar	307.646

Kaynak: Mahfiegilmez.com, **Uluslararası Yatırım Pozisyonu**, Dr.Eğilmez Mahfi yazıları

2. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM KANUNU (DYYK)

Her ülkede olduğu gibi Türkiye'de yabancı yatırımları ile ilgili düzenlenen özel bir yabancı yatırım kanunu bulunmaktadır. Türkiye'de düzenlenen 2003 yılındaki DYY kanunu yabancı yatırımcıları ülkeye çekmek için hükümet ve ülkenin yönetiminin çabası göstermektedir.

2.1. Kanunun Kapsamı ve Amacı

Türkiye'de yapılan Doğrudan Yabancı Yatırımlara ilişkin ilk olarak 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu 1954 yılında yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Kanun, ekonomik hayatta yaşanan gelişmeler ve uluslararası en iyi uygulama ışığında yenilenmek maksadıyla 4875 sayılı yeni Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu, 17 Haziran 2003 tarihinde yürülüğe girmiştir.[42]

2003 yılında kapsamlı bir çalışma yapılmış, yabancı yatırım iklimini iyileştirmek ve Türkiye'ye çekmek maksadıyla 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu (DYYK) düzenlenerek yürülüğe sokulmuştur.[43] Bu sayede 1954 tarihli ve 6224 Sayılı Yabancı Sermaye Teşvik Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'na yapılacak bütün atıflar bu kanunun ilgili hükümlerine yapılmış sayılmaktadır.[44] Hali hazırda Türkiye'de yaıtırım yapmış yabancı sermayeli şirketlerin durumu da yine bu kanunla düzenlenmiştir. Buna göre Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu kapsamında kurulan şirketlerin kazanılmış hakları saklı kalmakta ancak yeni yapılacak her türlü işlemde yeni Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu'na tabi tutulacaktır.[45]

Kanun'un 1.maddesinde, Kanunun doğrudan yabancı yatırımlara uygulanacak muameleyi kapsadığı ifade edilmektedir. Hızlı ve sıcak paraya denen, kar ortamı

---

[42] Muhittin Adıgüzel, **a.g.e.,** s.165.

[43] **4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu**, Resmi Gazete, 17.06.2003, Sayı 25141

[44] DYYK. Madde. 5/c.

[45] DYYK. Madde. 5/a.

azaldığında veya herhangi bir riskle karşılaştığında yatırım ev sahipliği yapan ülkeyi kolayca terk eden Portföy Yatırımları bu kanununa tabi tutulmamaktadır.[46]

Yeni DYYK ile yabancı yatırımcılara, yatırım yapabilecekleri sektör açısından hiçbir kısıtlama getirilmemiştir. Daha önce yürürlükte bulunan Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'nda da sınırlama olmamakla beraber, ilgili sektördeki yabancılarla ilgili hukukun uygulanması söz konusudur.[47]

4875 sayılı kanun ile doğrudan yabancı yatırımların özendirilmesi, yabancı yatırımcıların haklarının korunması ve belirlenen yeni politikalar yoluyla doğrudan yabancı yatırımların arttırılması amaçlanmaktadır. Önceki kanun başlığındaki 'Teşvik' ibaresi bu kanunda bulunmamaktadır. Kanun gerekçesinde, bunun nedeni o yıllar için teşvik aracı olarak görülen kar transferi, eşit muamele gibi hususların artık uluslararası hukukun yerleşmiş kuralları haline gelmesi olarak açıklanmıştır.[48]

Daha önceki kanunda bulunan doğrudan yabancı yatırımların gerçekleştirilmesinde izin ve onay sistemi kaldırılmış, yerine bilgilendirme sistemi getirilmiştir. Dolayısıyla, bu kanun ile yabancı yatırımcının önünde bürokratik engellerin azaltılması, yerli yatırımcı ile yabancı yatırımcı arasındaki farkların azaltılması ve yabancı yatırımcıya eskiden olduğundan daha avantajlı hak ve imkanlar sağlayarak, yabancı yatırımcıyı Türkiye'de yatırım yapmaya özendirilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca yabancı yatırımcıların haklarının korunması kanunun bir amacı olarak doğrudan zikredilmiştir. Kanunun kapsamı, doğrudan yabancı yatırımcıya uygulanacak muameleler ile çerçevelenmiştir.[49]

Bu Kanun ile iki önemli değişiklik yapılmıştır. Bunlardan birincisi, doğrudan yabancı yatırımlar için Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'nun gerektirdiği izin ve onay sisteminden vazgeçilmesidir. Eski kanun, yatırım yapılacak teşebbüsün ancak ülkenin ekonomik gelişimine yararlı olması ve Türk özel teşebbüslerine açık bulunan bir faaliyet alanında çalışması şartıyla yabancı yatırıma izin vermekteydi.[50] Yeni

[46] Nuray Ekşi**, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku**, 3.Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2015, s.350.

[47] Cemile Demir Gökyayla ve Ceyda Süral, **''4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu ve getirdiği yenilikler''** Dokuz Eylül Ünv. Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt No:6, Sayı:2, 2004, s.134.

[48] Mehmet Baykal, **a.g.e.,** s.168.

[49] DYYK. Madde. 1.

[50] Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu, madde.1.

yatırımların yanında, mevcut yabancı sermayeli şirketlerin de, yeni yatırım yapmayı veya kapasiteyi arttırmayı, birleşme veya bir başka işletmeye iştirak etmeyi istediklerinde yine Hazine Müsteşarlığı'ına başvurarak izin almaları gerekmekteydi. 4875 sayılı yeni kanun ile bu izin sistemini tümüyle ortadan kaldırılmış ve yerine bilgilendirme sistemine geçilmiştir. Bilgi sistemi Hazine Müsteşarlığınca kurulur ve yabancı yatırımcılar bilgileri Müsteşarlığa bildirmekle yükümlüdürler.[51]

Ekonomi'nin ne kadar istikrarlı olması ve bürokrat işleri ve sürecinin az olması o kadar da yabancıların yatırım yapmaları veya yerleşerek yaşamaları için uygun olacaktır.

Diğer taraftan ülkede yatırım ve iş ortamını geliştirmek hem yerli yatırımcılara rekabet gücü sağlaması hemde DYY performansının da yükselmesini sağlayacaktır. Örneğin Arge altyapısının ve eğitimli işgücünün yetersizliği nedeniyle eğitim ve Arge yatırımlarının arttırılması uzun vadede daha fazla yabancı yatırım çekmek için kilit öneme sahiptir.[52]

2.2. Yabancı Yatırımcı ve Yabancı Yatırımları

4875 sayılı kanunda Türkiye'de doğrudan yabancı yatırım yapan ve yabancı yatırımcı statüsüne haiz olanlar 2.maddesinde sıralanmıştır;

- Yabancı ülkelerin vatandaşlığına sahip olan gerçek kişiler
- Yurt dışında ikamet eden Türk vatandaşları
- Yabancı ülkelerin kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişiler
- Uluslararası kuruluşlar

Yabancı ülkenin kanununa göre kurulmuş tüzel kişiliklerin ve uluslararası kuruluşların da yabancı yatırımcı olarak kabul edilmesi kanunun getirdiği yeniliklerden birisidir. Uluslararası kuruluşlar yabancı bir devlette kurulan örgütler olmayıp, uluslararası hukuka göre devletlerin antlaşmalarla kurdukları ve uluslararası hukuka tabi olan kuruluşlardır.[53]

---

51 DYYK. Madde. 4.

52 Muhittin Adıgüzel, **a.g.e.,** s.166.

53 Malcom N. Shaw, **International Law**, Cambridge : Cambridge University Press, 2008, s.1309.

Ayrıca yurtdışında ikamet eden Türk vatandaşlarının da yabancı yatırımcı sayılabilmeleri için, yurtdışında ikamet ettiği ülkenin çalışma veya ikamet izni belgesine sahip olması gerekmektedir.

Kanunda yabancı yatırım ise yatırımın kaynağı açısından, yurtdışından getirilen ve yurtiçinden sağlanan şeklinde sınıflandırılarak tanımlanmıştır. Yurtdışından getirilen, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nca alım satımı yapılan konvertibl para şeklinde nakit sermaye, şirket menkul kıymetleri (devlet tahvilleri hariç), makine ve çeçhizat, sınai ve fikri mülkiyet hakları ile yurt içinden sağlanan yeniden yatırımda kullanılan kar, hasılat, para alacağı veya mali değeri olan yatırımla ilgili diğer haklar, doğal kaynakların aranması ve çıkarılmasına ilişkin haklar yabancı yatırım olarak belirtilmiştir.[54]

Yine yabancı yatırımcı menkul kıymet borsaları dışında hisse edinebilir. Menkul kıymetler borsaları dışında edinilen hisselerin yanısıra kısa vadeli sermaye hareketlerinin sözkonusu olduğu menkul kıymatler borsalarında, yabancı yatırımcıların uzun vadeli beklentilerini temsil ettiği uluslararası alanda kabul edilen %10 oranını aşan hisse oranı edinimi 'doğrudan yabancı yatırım' kapsamına alınmıştır.[55]

Yabancı yatırımcı, kanunda belirtilen yatırım unsurları ile Türkiye'de yeni bir şirket kurabilir veya şube açabilir.[56]

Türk Ticaret kanunu'nda düzenlenen şirketler ile borçlar kanunu'nda düzenlenen adi şirketler, yabancı yatırımcıların kurabilecekleri veya iştirak edebilecekleri şirketler olarak belirtilmiştir. Adi ortkalık, konsorsiyum, iş ortaklığı, ortak girişim gibi isimler altında sözleşmeye dayalı olarak kurulan ve Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen şirketlerin belirgin niteliklerini taşımayan ortaklıklar, kanunun uygulanması bakımndan adi şirket sayılırlar.[57]

Ayrıca yabancı yatırımcı Türkiye'de irtibat bürosu kurarak yatırım yapabilir.[58]

---

[54] DYYK. madde. 2/b
[55] DYYK. madde. 2/b/ii ve Kanun Gerekçesi.
[56] DYYK. madde. 2/b/i
[57] DYYK Uygulama yönetmeliği. Madde.9
[58] DYYK. madde.3/h

2.3. Doğrudan Yabancı Yatırımlara İlişkin Esaslar

Bu kanun ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti yabancı yatırımcılara bakış açısını belirleyen ve bu Kanuna göre yerli yatırımcı ile yabancı yatırımcı arasında uygulama açısından pek bir fark olduğu sayılmamaktadır. Dolayısıyla Yabancı yatırımcı serbestçe yatırım yapma hakkına sahiptir.[59] Bu husus, yeni kanunu, Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'ndan ayıran en belirgin yeniliktir. Bu yenilik sayende, Türkiye'de DYY yapmak serbest hale gelmiş ve zor olan izin ve onay sisteminden daha kolay ve hızlı olan bilgilendirme sistemine geçildiği denilmektedir.

Üstelik, Türk vatandaşının yatırım yapabileceği bir alanda yabancı yatırımcı de aynı şekilde yatırım yapma serbestiyetine sahiptir. Kanunda, bununla ilgili bir yasaklama olmamakla beraber sadece uluslararası anlaşmalar ve özel kanun hükümleri tarafından aksi görülmemesi hükmü bulunmaktadır.[60] Diğer bir ifade ile, yabancı yatırımın konusunda herhangi bir uluslararası anlaşma ile kısıtlama getirilmişse veya yabancı yatırım konusunda kısıtlamaya yönelik özel bir kanun varsa, bu kanundaki serbestlik hükmü gerçersiz sayılmaktadır. Ancak özel hüküm nedeniyle ilave şartlar konulmuş ise, yabancı yatırımcı bu şartları yerine getirmekle sorumlu kılınmaktadır.

Kamu düzeni, kamu sağlığı, kamu güvenliği ve kamu yararı gibi gerekçelerle Radyo Ve Televziyonların Kuruluş ve Yayınların Hakkında Kanun, Kabotaj Kanunu, Sivil Havacılık Kanunu, Su ürünleri Kanunu Telgraf ve Telefon Kanunu gibi çeşitli mevzutta kısıtlamalar getiren hükümler yer alınmıştır, Maden Kanunu, Çevre Kanunu ve Turizmi Teşvik Kanunu gibi bazı önemli konuların mevzuatında ise izin alma zorunluluğu öngürülmektedir.

2.4. Kamulaştırma ve Devletleştirme

Kanunundaki bu madde temel amacı, sadece devletin kendine kamu yararı düşünerek belirlememiş olup aynı zamanda yabancı yatırımcının, kamulaştırılma ve

[59] DYYK Uygulama, **a.g.e.**

[60] DYYK. madde. 3/a

devletleştirmeye karşı korunmasını sağlamaktır. Bu madde Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile teminat altına alınan hakların bir teyidini göstermektedir.[61]

DYY Kanuna göre kamulaştırma devlet ve kamu tüzel kişilerinin kamu yararını gerektirdiğinde gerçek karşılıklarını peşin ödemek kaydıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamının veya bir kısmının kanunla gösterilen esas ve usullere göre, mülkiyetini zorla devralmasıdır. Kamulaştırma konusu yabancı yatırımcılar açısından çok hassas bir konudur ve kamulaştırmaya ilişkin uyuşmazlıklarda çözüm yolunun tahkim olması önemlidir. Bundan dolayı yatırım alan devletlerin tahkimi kabul edip etmemesi yabancı yatırımcının karar almasında rol oyanarak Türkiye'nin yabancı yatırımcıya Uluslararası tahkime başvurma hakkını tanıyarak uyguladığı teşviklere bir unsuru daha eklediğini sayılabilir.

Tahkimin yanında devletlerin uluslararası organizasyonlara üyeliğin bulunması ve uluslararası anlaşmalara katılması, yabancı yatırımcılarla ilgili problemlerin çözümünde kolaylık sağlayacağı anlamına gelmektedir. Örnek vermek gerekirse; [62]

- Devletler ve Diğer Devletlerin Vatandaşları Arasındaki Uyuşmazlıklarının çıkma çözümlenmesi Hakkında Sözleşme (Convention on The Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States)
- Enerji Şartı Antlaşması (Energy Charter Tearty-ECT), iki taraflı yatırım antlaşmaları (Bilateral Inverstment Treaties-BIT)

Bu iki antlaşma ile Türkiye'nin uluslararası alanda imza attığı ve aktif olarak katıldığı antlaşmalara örnek verilebilir.

Uluslararası yatırım hukukunda kamulaştırmanın bir çok tanımları vadır. Bu tanımlardaki ortak noktalar şunlardır;

- Kamulaştırmanın kamu yararı için yapılması,
- Karşılığında tezminat ödenmesi ve münferit bir tadbirdir.

---

61 DYYK. m.3/b

62 Pınar Baklacı, **''Uluslararası Yatırımlarda Dolaylı Kamulaştırma ve Düzenleyici Yetkiler''**, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, Cilt 28, Sayı 1-2 (2008), s.2-3.
Lerzan Yılmaz, **''4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu ve getirdiği yenilikler'',** İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 1, Sayı :10,2006/2, s.187-188.

Taşınırlar açısından da aynı nitelikler geçerlidir ve kamulaştırma olarak kabul edilmektedir. Kamulaştırmanın kamu yararı gerekçesi ile yapılmasına, ayrımcı esasa dayanmamasına ve bir tazminatın ödenmesi gerektiğinde bağlı olması kamulaştırmanın hukuka uygun olması demektedir. Dolayısıyla kamulaştırma konusunda büyük ölçüde uzlaşma sağlandığı söylenebilir. 4875 Nolu Doğrudan Yabancı yatırımlar Kanunu'nda, yabancı yatırımcıya bir çeşit güvence verilmek istendiği için kamulaştırmanın ancak kamu yararının bulunduğu hallerde ve bir karşılık ödenmesi şartıyla yapılacağının belirtilmesiyle, hukuka aykırı kamulaştırma yada devletleştirmeye başvurulmayacağı kanunla teminat altına alınmıştır.[63]

Dolayısıyla devlet kamu yararına devleştirmek istediği yabancı yatırımcılara ait yatırımların karşılığı kendilerine ödenmedikçe yatırımın kamulaştırılması mümkün olmadığı kanun göstermiştir.

2.5. Yurtdışına Transfer Serbestisi

1989 yılında düzenlenen 'Türk Parası Kıymetini Koruma' Hakkında 32 Sayılı Kararda yapılan bazı değişikliklerin ve 2003 yılındaki 4875 Nolu Doğrudan Yabancı yatırımlar Kanununun sayesinde yabancı yatırımcılara Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve geliri istedikleri şekilde değerlendirebilme ve istedikleri takdirde kazançlarını yurtdışına transfer etme imkanı sağlanmıştır.

32 Sayılı Kararın 12.Madde 2.Fıkrasına istinaden Yabancı yatırımcıların Türkiye'deki faaliyet ve işlemlerinden doğan net kar, temettü, satış, tasfiye ve tazminat bedelleri, lisans, yönetim ve benzeri anlaşmalar karşılığında ödenecek meblağlar ile dış kredi, ana para ve faiz ödemeleri, bankalar veya özel finans kurumları aracılığıyla yurtdışına serbestçe transfer edilebilir.

32 Sayılı Kararın 13.Madde 1.Fıkrasına istinaden yabancı yatırımcıların dışında da Türkiye'de yerleşik kişilerin, yurt dışında yatırım yapmak veya ticari faaliyette bulunmak amacıyla şirket kurmaları, ortaklığa katılmaları ve şube açmaları için, nakdi sermayeyi bankalar aracılığıyla, ayni sermayeyi ise gümrük mevzuatı hükümleri çerçevesinde ihraç etmeleri serbesttir. Ancak aynı maddenin 3.fıkrasına istinaden bankalar ve gümrük idareleri yurt dışına yatırım veya ticari faaliyette bulunmak üzere

[63] Cemile Demir Gökyayla ve Ceyda Süral, **a.g.e.,** s.141-143

sermaye ihraç eden Türkiye'de yerleşik kişileri, her işlem tarihinden itibaren 30 gün içinde Müşteşarlığa ve Ekonomi Bakanlığına bildirir.

4.maddeye istinaden Yurda döviz ithali ve yurttan döviz ihracı serbesttir. Yani Kanununa göre Türkiye'de yerleşik kişilerin, dışarıda yerleşik kişilerden, Türkiye'de yapacakları işlemler nedeniyle döviz kabul etmeleri serbesttir. Aynı şekilde Türkiye'de yerleşik kişiler ile dışarıda yerleşik kişilerin, bankalar vasıtasıyla yurtdışına döviz transfer ettirmeleri serbesttir.

Ancak Bankalar, ithalat, ihracat ve görünmeyen işlemler64 dışındaki yurtdışına yapılan 50.000 ABD Doları karşılığını aşan Türk Lirası transferlerine ilişkin bilgileri, transfer tarihinden itibaren 30 gün içinde Bakanlıkça belirlenecek mercilere bildirirler.

Dolayısıyla kapalı ekonomilere sahip olan ülkeler örneği Cezayir ülkesi, para transferinin yapılması yasaktır ve buna karşın Türkiye gibi açık ekonomiye sahip ülkelerde, yerli veya yabancı yatırımcılar tarafından elde edilen kazanç veya gelirlerin rahatça yapılabiliyor olması da o ülkenin ekonomik durumu ve istikrarını ciddi anlamda etkilemektedir lakin bu şekilde yatırım yapmak isteyenler için büyük bir tercih neden olmaktır.

2.6. Taşınmaz Edinimi Serbestisi

2003 tarihli DYY kanunundan önce Yabancı yatırımcıların Türkiye'de taşınmaz edinimleri yasaktı ve Yabancı yatırımcıların taşınmaz edinebilmeleri için bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerde herhangi bir yabancı yatırımcının taşınmaz edinimleri belirli ve zor şartlara bağlı kılınmıştır. Örnek vermek gerekirse;[65]

1984-1987 arasında Özal Hükümeti'nin döviz sıkıntısını aşmak maksadıyla bazı yabancı devlet vatandaşlarının mütekabiliyet şartı aranmaksızın taşınmaz edinmeleri sağlayacak 3029 ve 3278 sayılı Kanunlar tasarlanmıştır. 3029 sayılı kanun ile Tapu

[64] Görünmeyen işlemler (Döviz ödemesini gerektiren işlemler) : Uluslararası nakliyat, bankacılık, sigortacılık, dışarıya yaptırılan hizmetler ve diğer görünmeyen işlemlerle ilgili olarak yurt dışına Türk parası transferleri ile döviz tahsis ve transferleri ve efektif satışları Merkez Bankası'nca belirlenecek usul, esas ve limitler çerçevesinde bankalarca yapılır.

[65] Nuray Ekşi, **Yabancılar a.g.e.,** s.292-294.

Kanunu'nda yapılan düzenleme ile Suudi Prens Abdullah Bin Aziz İstanbul Boğazı'ndaki Sevda Tepesini satın almıştır.

2003 tarihli DYY kanunun 3/d maddesinde, yabancı gerçek kişinin Türkiye'de kurdukları veya ortak oldukları tüzel kişiliğe sahip şirketlerin, Türk vatandaşlarının edinimine açık olan bölgelerde, taşınmaz mülkiyeti sınırlı aynı hak edinmeleri serbest olduğu ifade edilmiştir. Kanun'da tüzel kişiliğe sahip şirketlerden bahsedilmekteydi ve dolayısıyla yabancıların Türkiye'de kurdukları adi şirketlerin taşınmaz edinemeyecekleri hükmü belirlemekteydi. Konsorsiyum, iş ortaklığı, adi şirket, ortak girişim gibi isimler altında sözleşmeye dayalı olarak kurulan ve Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen şirketlerin belirgin niteliklerini taşımayan ortaklıklar Kanun'un uygulanması bakımından adi şirket sayılmaktaydı.

Bu nedenle yukarıda sayılan özellikelere sahip ortaklıklar Türkiye'de bu kanunun tanıdığı serbestlikten yararlanarak taşınmaz edinememekteydiler. DYYK'da sadece, yabancı yatırımcıların Türkiye'de kurdukları veya iştirak ettikleri tüzel kişiliğe sahip şirketlerin, Türk vatandaşlarının edinimine açık olan bölgelerde taşınmaz mülkiyeti veya sınırlı aynı hak edinmeleri serbestisi getirilmiştir. Ancak bu Kanun'un 3/d maddesi anayasa Mahkemesi tarafından 11.3.2008 tarihinde iptal edilmiştir.[66] Son olarak Tapu Kanunu'nun 36.maddesinde değişiklik yapılmış ve bu değişiklik 18.8.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir.[67] Buna göre yabancı uyruklu gerçek kişilerin, yabancı ülkelerin kanunlarına göre kurulmuş tüzel kişilerin ve uluslararası kuruluşların yüzde elli veya daha fazla oranda hissesine sahip oldukları veya yönetim hakkını haiz kişilerin çoğunluğunu atayabilme veya görevden alabilme yetkisine sahip oldukları Türkiye'de kurulu tüzel kişiliğe sahip şirketler, 'yabancı sermayeli' şirket sayılmaktadır. Bu şirketlerin sadece ana sözleşmelerinde belirtilen faaliyet konularını yürütmek üzere taşınmaz mülkiyeti veya sınırlı ayni hak edinebilecekleri hüküm altına alınmıştır. Bu şartları taşımayan ancak Türkiye'de kurulu bulunan yabancı sermayeli şirketler, yerli sermayeli şirketlerin tabi olduğu şartlarda taşınmaz mal sınırlı ayni hak edinenebilir.[68]

---

66 Resmi Gazete, 16.4.2008.,Sayı: 26849.
Bkz Cemile Demir Gökyayla ve Ceyda Süral, **a.g.e.,** s.147-149

67 Resmi Gazete, 18.5.2012. Sayı: 28296

68 Nuray Ekşi**, Yabancıların Türkiye'de taşınmaz iktisadı**, 2.Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2012, s.203.

İlaveten, Ekonomi Bakanlığı Tarafından hazırlanan 2644 Sayılı Tapu Kanununun 36.Maddesi Kaspsamındaki Şirketlerin ve İştiraklerin Taşınmaz Mülkiyeti ve Sınırlı Ayni Hak Edinimine İlişkin Yönetmelik 18.08.2012 tarihinden itibaren yürülüğe girmiştir.[69]

4875 Sayılı kanuna göre kurulmuş yabancı ortaklı Türk şirketleri şirket ana sözleşmelerinde yazılı ağırlıklı faaliyet konuları ile ilgili Türkiye'den gayrimenkul satın alabilirler, ayni haktan faydalanabilmektedirler. Ancak bu, bir izin prosedürüne bağlıdır. İzin aşaması şöyle sıralanmıştır;[70]

- İl valilikleri tarafından kurulmuş bir komisyona satın almak istenen gayrimenkul için bir başvuruda bulunmak gerekmektedir.
- Taşınmazı satın alacak olan Şirketin müdürü veya yetkilisi tarafından yapılacak bu başvuruda hem şirket ortakları hem şirket hem satın alınmak istenen gayrimenkule ilişkin bilgi ve belgeler verilir.
- Daha sonra komisyon bu belgeleri değerlendirir.
- Arazinin bağlı olduğu Ordu Komutanlığından bilgi istenir.
- Uygun görülmesi halinde izin verilir.

Bu izin prosedürü, komisyonunu kurabilmiş illerde bir veya kısa bir süre içinde sonuçlanmayarak üç ay gibi bir sürede sonuçlandırılabilmektedir.

2.7. Uyuşmazlıkların Çözümü

Özel hukuka tabi olan yatırım sözleşmelerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü ile yabancı yatırımcıların idare ile yaptıkları kamu hizmeti imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden kaynaklanan yatırım uyuşmazlıklarının çözümlenmesi için; görevli ve yetkili mahkemelerin yanı sıra, ilgili mevzuatta yer alan koşulların oluşması ve tarafların anlaşması kaydıyla, milli veya milletlerarası tahkim ya da diğer uyuşmazlık çözüm yollarına başvurabilir.[71]

---

[69] Resmi Gazete, 16.8.2012. Sayı: 28386

[70] Yabancıların Şirket Kurması , (Erişim Tarihi : 27.12.2016), http://www.harunozal.av.tr/makaleler/yabancilarin-sirket-kurmasi

[71] Mehmet Baykal, **a.g.e.,** s.175.

Ayrıca kanun, tahkim prosedürünün yanı sıra diğer uyuşmazlık çözüm yollarına da başvurulabileceğini belirterek uzlaşma, hakem, bilirkişilik, arabuluculuk yoluyla ancak tarafların serbestçe üzerinde tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının, yabancılık unsuru taşıyanlar da dahil olmak üzere, çözülebileceğini öngörmektedir.[72]

Alternatif uyuşmazlık çözümü, aslında yargı sistemi ile rekabet içinde olmadığı gibi amaç yargıyı ortadan kaldırmak da değil.[73] Devlete ait olan yargı yetkisinin mutlak egemenliğine zarar vermeden uyuşmazlıkların daha basit ve kolay çözümü amaçlanmaktadır.[74]

Dolayısıyla devlet kanunu açısından sözleşme tarafları arasında herhangi bir uyuşmazlık çıktığında yerel tahkim veya uluslararası tahkim ve alternatif uyuşmazlık çözümüne yollarına başvurabilir ancak aralarında imzalanan sözleşmede, uyuşmazlık çıkması durumunda tahkim yoluna gidileceğine dair bir maddenin içermesi lazım.

Aralarında uyuşmazlık bulunan taraflar, yargısal yollara veya alternatif çözüm yöntemlerine başvurmak konusunda tam bir serbestliğe sahiptirler.

En yaygın alternatif uyuşmazlık çözüm yolları;

- **Arabuluculuk (iknacı)**

Arabuluculuk, uyuşmazlık içine düşmüş olan tarafları, konuşmak ve müzakerelerde bulunmak amacıyla bir araya getiren, birbirlerini anlamalarını ve bu suretle "kendi çözümlerini kendilerinin üretmelerini sağlamak" için aralarındaki iletişimi kolaylaştıran, uzman eğitimi almış, tümüyle bağımsız, tarafsız ve objektif bir konumda bulunan üçüncü kişinin katkısı ya da katılımıyla yürütülen, gönüllü yani ihtiyarî olarak işlerlik kazanan bir uyuşmazlık çözme yöntemidir.[75]

---

[72] Cemile Demir Gökyayla ve Ceyda Süral, **a.g.e.,** s.149-150

[73] Ildır, G. **Alternatif Uyuşmazlık Çözümü ve Hak Arama Özgürlüğü, 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı**, Ankara: 2005, s. 385-401

[74] Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabulculuk Kanun Tasarısı, Genel Gerekçe.

[75] Deniz Kite,**"21. Yüzyılda Arabuluculuk – Mediasyon",** Kayseri 2007, s. 41; Muhammed Özekes, **"Uyuşmazlık Çözüm Yoları İçinde Arabuluculuk ve Bir Düzenleme Önerisi",** HPD 2006, S. 7, s. 44.

Arabulucu, uyuşmazlığı bir karar vermek suretiyle çözmeyi değil; ikna ve telkin yöntemiyle, tarafların yeniden müzakerelere başlamalarına ve bir anlaşma sağlamalarına imkân veren bir ortamı oluşturmayı hedefler. Arabulucu, haklıyı veya haksızı bulmaya yahut belirlemeye yönelik olarak değil; tarafların her ikisinin de menfaatlerinin en uygun şekilde dengelenmesini öngören bir anlaşma zeminin bulunmasına çaba sarf ederek, uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasını gerçekleştirmeye çalışır. Arabulucu, tarafların üzerinde anlaşabilecekleri noktaları, ortak paydaları tespit eder ve bu zemin üzerinde mutabakata varmalarına yönelik olarak faaliyet gösterir.[76]

Arabulucu, taraflara çözüm önerisi geliştirip bunu onlara dayatamaz ve geliştirilen çözüm önerisi üzerinde anlaşmaya varmaları için onları zorlayamaz.[77] Arabuluculuk görüşmelerinde, tarafların birbirleri ile iletişim kurmaları ve bu iletişimin pekiştirilmesi suretiyle, birbirlerine ait menfaatleri ve ortak yönleri daha iyi anlamaları, hukukî durumlarındaki güçlü ve zayıf noktalar ile çözüme ulaşılmaması halinde doğabilecek sonuçları görmeleri ve somut duruma göre işlerlik kazanabilecek değişik çözüm seçeneklerini genel bir çerçevede üretip, değerlendirmeleri sağlanır. Arabuluculuk sürecinin işleyişinde ve sonucun elde edilmesinde tümüyle taraflar egemendir.[78]

- **Uzlaştırma (aracı)**

Uzlaşma kavramı sözlük anlamı itibariyle, ortaya çıkan uyuşmazlıların barış içinde çözümlenmesinin karşılığı olarak kullanılmaktadır. Uzlaştırma ise uzlaşma faaliyetini ifade eder ve bu kavram, Latince "conciliare" kökeninden gelip, "düşünceleri birleştirme, bir araya getirme" anlamlarına gelmektedir. Uzlaştırma, uyuşmazlıkları çözümlemek için taraflar üzerinde güç kullanmadan, taraflar arasında ortaya çıkan ayrılıkları dostane bir çözüme kavuşturmak için, üçüncü bir kişi tarafından onları kendi çözüm önerilerini geliştirmeye teşvik eden bir girişimdir. Bu anlamda uzlaştırmada esas olan, tarafların uyuşmazlıklarını kendi kendilerine çözümlemeleridir. Uzlaştırmada uzlaştırıcı, tarafların kendi görüşmelerinin sonuçsuz kalmasından sonra taraflar arasında

---

[76] Ziya Akıncı, "Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları", BATİDER 1996, C. 18, S.4,s.101

77 İbrahim Subaşı, "Toplu İş Hukukunda Arabuluculuk, Ünal Tekinalp'e Armağan", C. 2, İstanbul: Beta Yayınevi 2003, s. 759-760

[78] Hakan. Pekcanıtez, Oğuz Atalay, Ve Muhammet Özekes, "Medenî Usûl Hukuku", B. 6, İstanbul: Yetkin Yayınları 2016, s.722

gerekli iletişimi sağlamak suretiyle, uyuşmazlığın çözümü için ilk adımı atacak olan tarafsız üçüncü kişidir.

Uzlaştırıcı, asıl görevlerinden biri tarafların arasındaki iletişim sağlamak, birbirlerine kendilerin öneri ve uzlaştıkları veya uzaşmadıkları konuları aktarark ortak bir çözüme varmalarına yardımcı olmaktır.

Tahkim ise tarafların, üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri işlerden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünü, anlaşmak suretiyle, devlet mahkemeleri yerine, hakem olarak adlandırılan özel kişilere bırakmalarıdır. Doktrindeki bir görüşe göre, tahkim, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından birisi ve hatta en yaygın olarak kullanılanıdır. Diğer görüşe göre ise, tahkim bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu değil, devlet mahkemelerinde görülen yargılamanın yerine ikame edilen ve ona göre istisnai nitelikte olan bir yargısal yoldur.[79]

Ayrıca alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleriyle sonuçlanan çözüm ile tarafların bağlı olmamasına karşılık, tahkim sonucu verilen hakem kararının tarafları bağlayıcı etkisinin bulunması diğer bir farklılık olarak göze çarpmaktadır.[80]

Bir başka deyişle, hem alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri başvurmak hem de bunların sonuçlarına uymak iradidir. Başvurulan alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri sonucunda varılan sonuca tarafların uymaması halinde bu durum sözleşmeye aykırılık teşkil eder. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri sonunda karar verilmesi yargı yolunu kapamaz.[81]

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin tahkime olan benzerliği sadece tarafsız 3.Kişinin uyuşmazlığın çözümüne katılmasıdır. Kaldı ki tahkimde de hakemin tarafların uzlaşmasına yardımcı olması mümkündür. Ayrıca şu hususu da belirtmek gerekir ki, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine göre daha resmi olan tahkim, genellikle bu yöntemlerin başarısız olması halinde kullanılmaktadır.[82]

---

[79] İbrahim Özbay, "Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri", s.472-473 Çevrimiçi (Erişim Tarihi: 25.10.2016) http://eski.erzincan.edu.tr/birim/HukukDergi/makale/2006_X_2_17.pdf

[80] İbrahim Özbay, a.g.e., s.473

81 Mustafa Özbek, "Alternatif Uyuşmazlık Çözümleri", Ankara: İstanbul: Yetkin Yayınları. 2016,s.174.

82 Mustafa Özbek, a.g.e., s.203.

Devlet mahkemelerine gitmek yerine tahkime gitmeyi tercih eden büyük şirketlerin nedenleri; tahkimin daha esnek ve hızlı olması dolayısıyla sonuca ne zaman varacaklarını bilip ona göre tedbirleri alırlar, verilen kararların uluslararası geçerliliğe sahip olması, hüküm vermeden önce taraflara uzlaşmaları için fırsat tanıması ve en önemlisi gizlilik ilkesine uymasıdır.

2.8. Nakit dışı Sermayenin Değer Tespiti

Nakit dışındaki sermayenin değer taspiti, Türk Ticaret Kanunu hükümleri çerçevesinde yapılır ve yabancı ülkelerde kurulu bulunan şirketlerin menkul kıymetlerinin yatırım aracı olarak kullanılması halinde, menşe ülke mevzuatına göre değer taspitine yetkili makamların veya menşe ülke mahkemelerince taspit edilecek bilirkişiliklerin ya da uluslararası değerlendirme kuruluşlarının değerlendirmeleri esas alınır.[83]

2.9. Personel İstihdamı

Yabancıların bulundukları ülkede, kazanç sağlamak amacıyla faaliyet göstermede ne ölçüde serbest oldukları hususu birçok hukuk dallarına konu teşkil eder. Gerçekten, yabancıların çalışma hürriyeti, Milletlerarası Hukuku, Anayasa Hukukunda, İdari Hukukunda ve Devletler Hususi Hukukunda çeşitli yönleriyle ele alınır.[84]

Çalışma özgürlüğü, bir şahsin iş yapmak, bir teşebbüse girişmek ve seçtiği meslek ve sanatını icra etme konusunda sahip olduğu hürriyet olarak tanımlanabilir.[85]

Yabancıların çalışma hak ve özgürlükleri uluslararası sözleşmelerde olduğu kadar, Ülkemiz mevzuatında da önemli bir yere sahiptir. 10.12.1948 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda kabul edilen İnsan Hakları Bildirgesinin 23 ve 24 üncü maddelerinde çalışma hak ve özgürlüğüne ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Türkiye'de de kanunun 15 inci maddesi, yabancıların men edilmemiş işleri yapabilecekleri kuralını koymuştur. Bu kural, bir yandan yabancıların çalışma hakkı

---

[83] DYYK. madde. 3/f.

[84] A. Gündüz Ökçün, 'Yabancıların Türkiye'de Çalışma Hürriyeti', Ankara: Sermaye Piyasa Kurulu- Bütün Eser yayınları, 2.Baskı, Yayın No:116, Mart 1998, s.9.

[85] Osman Fazıl Berki, 'Devletler Hususi Hukuku', Ankara: Cilt 1-Tabiiyet ve Yabancılar Hukuku, 6.Baskı, Güzel Sanatlar Matbaası, 1966, s.159.

bulunduğunu gösterirken diğer yandan da kanunla men edilmiş bulunan işleri yapamayacaklarını göstermektedir.[86]

2.9.1.Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Kilit Personel İstihdamı;

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmayan yabancıların Türkiye'de çalışabilmelerine ilişkin Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun düzenlenmiş iken, özellik arzeden doğrudan yabancı yatırımlarda çalışacak kilit personele istihdamına ilişkin Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu ve Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Yabancı Uyruklu Personel İstihdamı Hakkında Yönetmelik düzenlenerek yürürlüğe konulmuştur. Bir yatırımın özellik arz eden doğrudan yabancı yatırım kategorisine girmesi ve yine Türkiye'de kurulu bir şirkette çalışan personelin kilit personel olarak sayılması için belli bazı şartlar vardır. Ayrıca özellik arzeden doğrudan yabancı yatırımlarda istihdam edilecek kilit personelin çalışma izni Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilir.[87]

Mülga Yabancı Sermaye Çerçeve Kararı Hakkında 2 No'lu Tebliğ'in 12. md. uyarınca bu izin Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü'nce veriliyor idi. Yeni kanunla bu yetki Hazine'den alınmış ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na verilmiştir.[88]

Yabancı yatırımlarda istihdam edilecek yabancı personel ile ilgili hususlar DYYK'nın 3.maddesinde yer verilmiştir.[89] Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlığı, bu kanun kapsamında kurulan şirket, şube ve kuruluşlarda istihdam edilecek yabancı uyruklu personele, çalışma izni vermekle yetkilidir. Ayrıca 6 Eylül 2003 tarihinde yürürlüğe giren, Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Yabancı Uyruklu Personel İstihdamı Hakkında Yönetmelik ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun uyarınca; 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu çerçevesinde faaliyette

---

[86] Halis Kıral, 'Yabancıların Türkiye'de Çalışma Esasları', Ankara: Yorum Matbaacılık, Nisan 2006, s.29.

[87] Mustafa Şen, 'Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Kilit Personel İstihdamı', **Mali Çözüm Dergisi,** Mayıs-Hazıran 2016, S.135, s.259.

[88] Lerzan Yılmaz, '4875 SAYILI DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR KANUNU'NUN GETİRDİĞİ YENİLİKLER', **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi** Yıl:5 Sayı:10 Güz 2006/2 s.173-190

[89] DYYK. madde. 3/g.

bulunan şirket, şube ve irtibat büroları kapsamında istihdam edilecek yabancı uyruklu personelin çalışma izinlerine ilişkin usul ve esaslar belirlenmiştir.[90]

Bu Yönetmelik uyarınca doğrudan yabancı yatırımın ve irtibat bürolarının özellik arzetmesi, aşağıdaki şartların en az birini sağlayan şirket veya şubeyi ifade eder;

- Yabancı ortakların toplam sermaye payının en az 400 milyar Türk Lirası (400 bin yeni Türk Lirası) olması kaydıyla, şirket veya şubenin son yıl cirosu en az 30 trilyon Türk Lirası (30 milyon yeni Türk Lirası) olması,
- Yabancı ortakların toplam sermaye payının en az 400 milyar Türk Lirası (400 bin yeni TL) olması kaydıyla, şirket veya şubenin son yıl ihracatının en az 1 milyon ABD Doları olması,
- Yabancı ortakların toplam sermaye payının en az 400 milyar Türk Lirası (400 bin yeni TL) olması kaydıyla, şirket veya şubede son yıl içinde Sosyal Sigortalar Kurumu'na kayıtlı en az 250 personelin istihdam edilmesi,
- Şirket veya şubenin yatırımda bulunacak olması halinde, öngörülen asgari sabit yatırım tutarının en az 10 trilyon Türk Lirası (10 milyon yeni TL) olması,
- Ana şirketin merkezinin bulunduğu ülke dışında en az bir ülkede daha doğrudan yabancı yatırımı bulunması.
- Ancak TL tutarları her yıl belirlenen yeniden değerleme oranında artırılarak bulunmuştur, dolayısıyla 2015 yılında yapılan yeni değişiklikleri ile beraber, irtibat bürolarının özellik arzetmesi, aşağıdaki şartların en az birini sağlayan şirket veya şubeyi ifade eder;[91]
- Yabancı ortakların toplam sermaye payının en az 1.283.974 Türk Lirası olması kaydıyla, şirket veya şubenin son yıl cirosunun en az 96,5 milyon Türk Lirası olması,
- Yabancı ortakların toplam sermaye payının en az 1.283.974 Türk Lirası olması kaydıyla, şirket veya şubenin son yıl ihracatının en az 1 milyon ABD Doları olması,

[90] Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Yabancı Uyruklu Personel İstihdamı Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete, 29.8.2003, S.25214.

- Yabancı ortakların toplam sermaye payının en az 1.283.974 Türk Lirası olması kaydıyla, şirket veya şubede son yıl içinde Sosyal Sigortalar Kurumu'na kayıtlı en az 250 personelin istihdam edilmesi,
- Şirket veya şubenin yatırımda bulunacak olması halinde, öngörülen asgari sabit yatırım tutarının en az 32,1 MilyonTürk Lirası olması,
- Ana şirketin merkezinin bulunduğu ülke dışında en az bir ülkede daha doğrudan yabancı yatırımı bulunması.

Kilit Personel : Türkiye'de kurulu bulunan ve tüzel kişiliğe sahip bir şirketin, aşağıdaki şartlardan en az birini sağlayan personeli "Kilit Personel" sayılır; [92]

- Şirketin üst yönetiminde ya da yürütme pozisyonunda çalışmak,
- Şirketin tamamını veya bir bölümünü yönetmek,
- Şirketin denetçilerinin, idari veya teknik personelinin işlerini denetlemek veya kontrol etmek,
- Şirkete yeni personel almak ya da mevcut personelin işine son vermek veya bu konularda teklif yapmak, alanlarından en az bir tanesinde görev alan veya bu konularda yetki sahibi; şirket ortağı, yönetim kurulu başkanı, yönetim kurulu üyesi, genel müdür, genel müdür yardımcısı, şirket müdürü, şirket müdür yardımcısı ve benzeri mevkilerde görev yapan kişi,
- Şirketin hizmetleri, araştırma cihazları, teknikleri ya da yönetimi için temel sayılan bilgiye sahip kişi,
- İrtibat bürolarında, yurt dışındaki ana şirket tarafından adına yetki belgesi düzenlenen en fazla bir kişi.

2.9.2.Geçici Koruma kimliği taşıyan yabancıların çalışma esasları;

Suriyeli yabancılar başta olmak üzere geçici koruma sağlanan tüm yabancılar çalışma izni başvurusunun yapıldığı tarih itibarıyla en az altı aylık geçici koruma

[92] Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Yabancı Uyruklu Personel İstihdamı Hakkında Yönetmelik, Resmi Gazete, 29.8.2003, S.25214.

süresinin doldurulmuş olması şartıyla çalışma izni için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına başvurabileceklerdir.[93]

İşyerinde geçici koruma kapsamında çalışan sayısının, aynı işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının %10' ununu geçmemesi esastır. Ancak, hiç Türk vatandaşı çalışanı bulunmayan veya toplam çalışan sayısı 10'dan az olan işyerlerinde, geçici koruma sağlanan en fazla bir yabancıya çalışma izni verilebilecektir. Örneğin; 250 Türk vatandaşı çalışan bir işyerinde çalışabilecek geçici koruma sağlanan yabancı sayısı en fazla 25 yada 8 kişinin çalıştığı bir işyerinde ise en fazla 1 geçici koruma sağlanan işçi olacaktır.

Bu kanuna karşın eğer işveren ilgili işi yapacak eleman aramak için İŞKUR'a başvurmuşsa ve 4 hafta beklemiş ancak İŞKUR işverene eleman bulamamışsa, artık işveren Suriyeli için yapacağı çalışma izni başvurusunda %10 kotası uygunmayabilmektedir.[94]

Mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışacak geçici koruma sağlanan yabancılar, çalışma izni muafiyeti kapsamındadır. Diğer bir ifadeyle mevsimlik tarım ve hayvancılık işlerinde çalışacak Suriyeli yabancılar için çalışma izni şartı aranmayacaktır.[95]

2.9.3.Türkiye kanununa göre inşa edilmiş Şirketlerde Türk ve Yabancı istihdamı;

4875 Sayılı Kanun'a istinaden Yabancı yatırımcının Türkiye'de bir şirket kurmak istediği zaman veya eleman çalıştırmak istediğinde yerli yatırımcıya şirket kurulmasında ve eleman çalıştırma aynı koşul ve şartları uygulanmaktadır.

Ancak yabancı yatırımcının kurduğu şirket veya ortak olduğu şirketin üzerinde bir çalışma izni çıkartmak istediğinde kurduğu şirket veya ortak olduğu şirkette en beş Türk vatandaşı istihdam etme zorunluluğu vardır. Çalışma İzni isteyen yabancının işveren şirket sabibi veya şirket ortağı olması halinde beş kişilik istihdam şartı,

---

[93] Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı**, 'Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik'**, Ankara: Resmi Gazete 29594 sayılı, 15.01.2016.

[94] Suriyeli işçi çalıştırma hakkında herşey (Erişim Tarihi:29.12.2016) http://iscidunyasi.com/suriyeli-isci-calistirma-hakkinda-her-sey/

95 Cumhur Sinan Özdemir, ''Geçici Koruma Sağlanan Suriyeli Yabancıların Çalışma Esasları'', Mali Çözüm Dergisi, Temmuz-Ağustos 2016, S.136, s.285.

Bakanlıkça verilecek bir yıllık çalışma izninin son altı ayı için bu şart aranacaktır. Aynı şekilde bir yabancı uyruklu çalışanın çalıştırılabilmesi için şirkette beş Türk vatandaşı çalışanın bulunması şarttır. Zira, aynı işyerinde birden fazla yabancı çalışanın çalıştırılması için ilk yabancıdan sonraki her bir yabancı için ayrı ayrı beş Türk vatandaşı istihdam edilme şartı aranacaktır.[96]

Beş Türk çalıştırma şartı ile beraber %100 hisse sahibi olarak şirket kuran veya Türkiye'de var olan bir şirketin en az %40 hissesini devralarak şirketin ortağı olan yabancının, İkamet izni başvursunda bulunabilmesi için veya yabancı elemanı çalıştırmak isteyen şirketin 100 bin tl ödenmiş sermayesi olması gerekmektedir. Ancak 100 bin tl olmaması durumunda ise geçmiş dönem cirolarının 800 bin tl ve üzeri olması gerekmektedir. Ödenmiş sermaye 200 bin tl ve üzerinde olması durumunda ise %20 hisse sahibi olması yeterli olacaktır.[97]

Çalışma izni için başvurusunda, yurtdışı başvurularında yabancı işveren veya çalışanın ilgili T.C. dış temsilciliklerine yaptığı çalışma vizesi başvurusu için iş sözleşmesini, davet mektubunu ve gerekli diğer belgeleri sunmaktadır. Dış temsilciliğine yaptığı başvuruyu takip eden 10 işgünü içinde Türkiye'deki işverenin online olarak https://giris.turkiye.gov.tr/Giris/gir E-devlet sistemi üzerinde çalışma izin başvurusu yapması gerekmektedir. Yurtiçinde bulunan yabancının ise Lisans öğrenim amacı dışında en az altı ay süreli geçerli Oturum izni olması şartını sağlayanlara işverenleri çalışma izni veya çalışma izni uzatma başvurularını direk internet üzerinden online yapmaktadır.[98]

İlk Başvuruda İşveren Kurumdan İstenen Belgeler;

- Çalışma izni Başvuru Dilekçesi
- Yabancı personel başvuru formu- Islak imzalı İş sözleşmesi
- Ticaret Odası'ndan alınmış Faaliyet Belgesi
- Son yıla ait vergi dairesi veya yeminli mali müşavir onaylı bilanço

[96] Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, yabancı çalıştırmak isteyen işverene Türk vatandaşı istihdam etme zorunluluğu getirdi. (Erişim Tarihi:30.12.2016) http://m.mynet.com/1-yabanciya-karsilik-5-turk-finans-38709/

[97] Yabancı Şirket Ortaklarının Türkiye'de Çalışma İzni Alma Şartları (Erişim Tarihi:30.12.2016) https://www.atakurumsal.com/yabanci-calisma-izni-2/sirket-ortagi-yabanci-calisma-izni/

[98] Çalışma İzni Başvurusu Nasıl Yapılır? (Erişim Tarihi:30.12.2016) http://www.calismaizni.gov.tr/html/yabanci-calisma-izni-basvurusu-nasil-yapilir/

- Kuruluşun en son sermaye ve ortaklık yapısını gösteren Ticaret Sicil Gazetesi
- Şirkette elektronik başvuruyu yapma yetkisi bulunan kişinin noter onaylı vekâletnamesi

Yabancı ortak veya Çalışandan İstenen Belgeler;

- İkamet tezkeresi (En az 6 aylık ve Lisans eğitimi olmaması)
- Kimlik bilgilerini gösteren pasaport sureti
- Noter onaylı ve Türkçe tercümeli diploma veya mezuniyet belgesi
- 1 adet fotoğraf

Bahsedilen bu belgelerin, Online olarak başvuru sisteminde doldurulduktan sonra yapılan elektronik başvuruyu takip eden altı işgünü içinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na şahsen veya posta ile ulaştırılması gerekmektedir.[99]

Bir Türk veya Yabancı çalışanın çalıştırılma maliyeti, statü ve yıllara göre değişmektedir. Yabancı çalışının çalıştırılması daha maliyetlidir ve çalışanın alması gereken en az ücret devlet tarafından belirlenmektedir. Örnek vermek gerekirse; 2016 yılında Türk vatandaşları satış veya pazarlama elemanı gibi statüye sahip elemanlara verilen asgari Ücret (En az ödenmesi gereken ücret) brüt 1.647 TL iken aynı statüde çalışacak yabancılar için asgari ücretin 1.5 katı olmasından dolayı verilen asgari ücreti brüt 2.470 TL'dir. (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı)

Bashedildiği üzere ücretin statüden statüye değişmektedir. Ondan dolayı yabancı çalışanların alacak en az ücret belirlenen asgari ücretin 1.5 katıdır. Ayrıca turizm ve organizasyon gibi işlerde çalışacak yabancılar için verilecek en az ücret asgari ücretin 2 katı olması lazım, uzmanlık ve ustalık gerektiren işlerde çalışacaklar, öğretmenler, sahne sanatçısı, psikolog ve müzisyen gibi becerikli yabancı çalışanlara verilecek en az asgari ücretin 3 katıdır.

Son olarak yüksek statüye sahip birim veya şube müdürleri ile mühendis ve mimarlar için en az ödenmesi gereken ücret asgari ücretin 4 katı iken, pilotlar, üst düzey

[99] Çalışma İzni (Erişim Tarihi:30.12.2016) http://www.invest.gov.tr/tr-TR/investmentguide/investorsguide/comingtoturkey/Pages/HowToGetAWorkPermit.aspx

yöneticiler, ön izin talebinde bulunan mühendis ve mimarlar için ödenecek en az ücret asgari ücretin 6,5 katıdır (T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı).

Bir elemanın çalıştırma maliyetinin açıklanması, asgari ücreti ile açıklayarak;

- **Toplam Asgari Ücretinin brütü 1.647 TL**

SGK İşçi Primi % 14		(1.647 * 0,14) = 230,58
İŞSİZLİK SİG. FONU% 1		(1.647 * 0,01) = 16,47
GELİR VERGİSİ% 15	(*)	86.46
ASGARİ GEÇİM İNDİRİMİ	(**)	123.53
DAMGA VERGİSİ% 0,759		12.50
NET ASGARİ ÜCRET	(***)	**1.300,99**

*** Gelir Vergisi,**

Gelir Vergisi Matrahı = Toplam Asgari Ücreti – (SGK İşçi Primi+ İşsizlik Sig. Fonu)

Gelir Vergisi Matrahı = 1.647 – (230,58+16,47) = 1399,95 TL

Toplam Gelir Vergisi = 1399,95 * 0,15 = 209,99 TL. Ancak Bu Toplam Gelir Vergisinden Devletin belirlemiş olduğu Asgari Geçim İndirimi çıkartılarak ödenecek Net Gelir Vergisi Ortaya çıkmaktadır.

Toplam Gelir Vergisi - Asgari Geçim İndirimi = Net Gelir
209,99 - 123.53 = 86,46 TL.

****Asgari Geçim İndirimi,** Kesilen Toplam Gelir Vergisinden Çalışanın çocuk sayısı ve medeni durumuna göre vergi iadesi verilmektedir.

****Net Asgari Ücret,** Tüm Vergiler kesildikten sonra elemanın eline geçen net gelir miktarı.

- **Diğer Maliyetler**

SGK PRİMİ % 15.5 (İşveren Payı) (1.647* 0,155) = 255.29

İŞVEREN İŞSİZLİK SİGORTA FONU % 2 (1.647 * 0,01) = 32.94

Özetlemek gerekirse, zikredildiğigibi yıla göre devletin belirlediği asgrai ücretine göre hesaplanmaktadır. İşverenin 2016 yılındaki asgari ücreti ile bir eleman Çalıştırma Toplam maliyeti = **Toplam Asgari Ücretinin brütü + Diğer Maliyetler**

İşverenin Bir Eleman Çalıştırma Toplam maliyeti = 1.647 + 255.29 + 32.94 = 1935,23 TL

3. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM İLE İLGİLİ KANUNİ MEVZUAT

Yabancı yatırımcıların Türkiye'ye gelip yatırım yapmaya karar verdiğinde kendi ülkesinden varolan farklı sistem ve kanunları öğrenmek ister, bunun çerçevesinde Türkiye'de yatırım yapmak isteyen yabancı yatırımcıları ilgilendiren bazı mevuatların incelenmiştir.

3.1.Vatandaşlık hakkı

Vatandaşlık kavramı, farklı bakış açılarına göre değişik şekillerde tanımlanabilmektedir. Bir tanımlamaya göre vatandaşlık. 'devletin tek taraflı, egemenlik hakkını kullanarak, konuşlarını ve hükümlerini saptadığı bir hukuki statüyü gerçekleştiren fert ile, arasında kurulan bir hukuki bağdır'. Milletlerarası Adalet Divanının Nottebohm kararında yapılan tanımlamaya göre vatandaşlık, 'temelinde bir topumsal bağlılık vakıası, karşılıklı hak ve görevlerle birlikte gerçek bir varlık menfaat, ilgi ve duygu dayanışması yaratan bir hukuki bağıdır.[100]

Dünya'nın her yerinde yaşayan insanları, yaşadığı ülkede eşit haklara sahip olmak, ikinci sınıf muameleye maruz kalmamak ve özgürce kendini ifade etmek ister. Eğer yaşadığı ülkede bunlar gibi temel haklara sahip değilse, yabancılık çekiyorsa, ikinci sınıf muameleye maruz kalıyorsa ve özgürce yaşama hakkı elinden alınıyorsa böyle bir ülkede yaşamak yerine daha özgürce bir yaşama kavuşmak amacıyla, daha güvenli ve eşit hakları sağlayan bir ülkeye taşınıp yerleşme isteği duyar.

Bir ülkede kendi vatandaşları arasında eşitlik varsa, ikinci sınıf muamele bulunmuyorsa üstelik de ülkede yaşayan yabancı vatandaşlar ile ülkenin vatandaşları

[100] Vahit Doğan, Yargı Kararları Işığında Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2004, s.18

aynı muamele görüyorsa her hangi bir aşağılayıcı ve ikinci sınıf muameleye karşı karşıya bulunmuyorsa bu ülkede yaşamak insan için uygundur.

Türkiye Cumhuriyetinin temel ilkelerden biri eşitlik, Eşitlik ilkesi, 1982 Anayasasının 10'uncu maddesinde şu şekilde ifadesini bulmuştur:"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep, ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."[101]

Başka bir deyişle eştilik, kadın-erkek, yaşlı-genç gözetmeksizin bütün insanların yaşadıkları ülkenin nezdinde her konuda eşit haklara sahip olmasıdır.

Örneğin seçme seçilme hakkı bundan önceki toplumlarda eşitlik ilkesine aykırıydı. Şöyleki oy kullanabilmen için yani yönetimi seçme hakkına sahip olabilmen için devlete vergi ödemen gerekmekteydi. Şayet devlet seni birey olarak tanımasına rağmen seçme hakkından seni mahrum bırakarak toplum arasındaki eşitlik ilkesini hiçe saymaktaydı. Fakat daha sonradan gelen seçme ve seçilme hakkı ile birlikte bu eşitsizlik ortadan kaldırılmış ve ülke vatandaşlarının hepsinin oy kullanabilmesi sağlanmıştır.

Aynı şekilde ülkenin ekonomi ve güvenlik durumu da ülke vatandaşını birebir ilgilendiren konulardır. Ülkede sürekli enflasyon, askeri darbeler, ekonomi ve paranın dalgalanması gibi bir çok nedenlerden dolayı bir insanın vatandaş olduğu ülkeden uzaklaşıp kendi yatırım ve ticari faaliyetleri yapmakta zorluk çekmeyecek, daha sabit ve istikrarlı bir ekonomiye sahip olan bir ülkeye gidip yaşama isteğindedir.

Günümüzde insan hakları kavramı içinde mütalaa edilmekte ve denilmektedir ki, kişiye doğumla kendi iradesi dışında kazanmış olduğu vatandaşlığı dilediği zaman kendi iradesi doğrultusunda değiştirebilme imkanı tanınmalıdır. Bu ilke Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinde kabul edilmiştir. Buna göre, 'Hiç

[101] Anayasa eşitlik ilkesi nedir? (Erişim Tarihi:29.11.2016) http://www.anayasa.gen.tr/esitlik.htm

kimse keyfi olarak vatandaşlığından veya vatandaşlığını değiştirme hakkından mahrum edilmez' (m.15).[102]

Türkiye Cumhuriyetinde hem yaşama hakkı hemde iş yapma açısından tam bir eşitlik sözkonusudur. Yatırım yapma açısından daha önce bahsedildiği gibi 4875 sayılı Kanun'un 3/a maddesine göre: Yatırım serbestisi ve milli muamele uluslararası anlaşmalar ve özel kanun hükümleri tarafından aksi öngörülmedikçe,

- Yabancı yatırımcılar tarafından Türkiye'de doğrudan yatırım yapılması serbesttir,
- Yabancı yatırımcılar yerli yatırımcılarla eşit muameleye tabidirler.

Bu nedenle ülkesi dışındaki ülkelerde yatırım yapmak isteyen yatırımcıların ilk tercihi Türkiye olması lazım.

Ancak şuanda Türkiye'nin yaşadığı geçici süreçte çeşitli siyasi sıkıntılar; 15 Temmuz 2016 askeri darbe girişimi, komşu ülkelerde savaş çıkması ve bunun nedeniyle Türkiye bu savaşlardan doğrudan ve dolayılı bir etkilenme yaşamakta olduğu ve onun gibi nedenlerden dolayı yabancı yatırımcılar Türkiye'de yatırım yapma konusunda tereddüttedirler. Bu geçici olan süreç geçtikten sonra ekonominin istikrarı sağlanacak ve Türkiye'nin yatırım yapmak için altyapısı hazır ve güçlü olan bir ülkedir ve bahsedildiği üzere Türkiye'nin anayasasına göre yaşayan halkın arasındaki tam eşitlik, ayrımcılığa yer verilmemek ve yabancı yatırımcılar ile yerli yatırımcıların da arasındaki eşitliğe dayanarak yabancı yatırımcılar Türkiye'de yatırım yapmak isteyeceklerinden emin olabiliriz.

Üstelik Yabancının yatırım amaçla ya da çeşitli nedenlerden dolayı Türkiye'de 5 sene kesintisiz kaldıktan sonra T.C. vatandaşlığa başvurma hakkı var ancak bazı şartlar ve yeterlilikler aranmaktadır, Türk vatandaşlığı almak isteyen yabancılar, Bakanlar Kurulu tarafından belirlenen Türk Vatandaşlığı Kanunun tüm yeterliliklerine sahip olmalıdır. Yasada tanımlanan yeterlilikler aşağıdaki gibidir; [103]

---

[102] Vahit Doğan, a.g.e.,s.24

[103] Türkiye'de Vatandaşlık Nasıl Alınır? (Erişim Tarihi:29.11.2016) http://www.antalyahomes.com.tr/turkiyede-vatandaslik

- Başvuru sahibi yasal sınır olan 18 yaşını doldurmuş olmalıdır.
- Türkiye'de 5 yıl kesintisiz ikamet etmelidir. 5 yıl içinde 180 günden fazla ülke dışında bulunmamalıdır.
- Türkiye'de ikamet amacınızı belirten belgelerin kanıtlanması:
    - Türkiye'de emlak edinmek,
    - Türkiye'de şirket kurmak,
    - Türkiye'de yatırım yapmak,
    - Ticari faaliyetleri veya işletmeleri Türkiye'ye taşımak,
    - Türkiye'de bir iş yerinde yasal çalışma izni ile çalışmak,
    - Türk vatandaşı ile evlenmek,
    - Türk vatandaşı olan bir akraba sahibi olmak (anne, baba, kardeş, çocuk vb.)
    - Eğitimini Türkiye'de tamamlamak
- Bulaşıcı bir hastalığı bulunmamak,
- Topluma karşı saygılı ve sorumluluk sahibi olmak. Kötü alışkanlıkları bulunmamak,
- Yeterli derecede Türkçe konuşabilme becerisi,
- Kendine ve bakmakla yükümlü olduğu kişilere yeterli olabilecek birikime ve yahut gelire sahip olmak,
- Milli güvenliği ve kamu düzenini bozacak, başkalarını rahatsız edecek davranışlarda bulunmamak

Türk vatanlığının kazanılmasında istisnai haller ise Kanunun 12.maddesinde düzenlenmiştir: Milli güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla Bakanlığın teklifi, Bakanlar Kurulunun kararı ile yabancılardan Türkiye'ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen yada geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunan kişiler, vatandaşlığa alınması zaruri görülen kişiler, göçmen olarak kabul edilen kişiler Türk vatandaşlığını kazanabilir.[104]

[104] Şafak Topuzkanamış, Türk hukukunda Anayasal Gelişmeler Işığında Vatandaşlık, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2013, s.308-309.

Bu hak başka ülkelerde kazanmak zor olabilecekken bazı ülkelerde hiç bulunmamaktadır. Mesela; Türkiye'de "5 yıl kesintisiz ikamet etmelidir" şartı aranıyorken Almanya'da en az 8 yıl yasal olarak oturmuş olmak, Alman vatandaşlığa başvurmak için şartların başında gelir.[105] Bununla beraber Suudi Arabistan yasasına göre yatırımcı olarak uzun bir süre ikamet etsen dahi vatandaşlık hakkı elde edilememektedir. Hatta Suudi bir hanım ile evlense dahi kendisi ve ondan olacak çocuklara vatandaşlık hakkın tanınmamaktadır.[106]

Ayrıca şuanda çalışma izni kanununda değişiklik yapılacağı, yatırımcılara özel bir Turkuaz kartı verileceği ile ilgili duyurulmaktadır. Turkuaz kart'dan faydalanabilecek yabancı vatandaşların askerlik yapma ve seçme seçilme hakları dışında bir türk vatandaşının sahip olduğu tüm haklardan yararlanabilecek. Aynı zamanda kart sahini ailesini herhangi bir bürokratik süre yaşamadan istediği zaman Türkiye'ye getirebilecek. Bunla beraber yabancı ve ailesi Türkiye'de süresiz çalışma ve ikamet iznine sahip olacağı gibi genel hükümlere göre Türk vatandaşlığına geçme imkanına da sahip olacak.[107]

5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu 12.maddesinde değişiklik yapılarak Türk vatandaşlığının kazanılmasında istisnai hallerden biri Turkuaz Kart sahibi yabancılar ve bunların yabancı eşi, kendisinin ve eşinin ergin olmayan veya bağımlı yabancı çocuğudur.[108]

---

[105] Alman Vatandaşlığının Kazanılması, (Erişim Tarihi:09.11.2016) http://www.calisma.de/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=24&Itemid=6

[106] Suudi erkek ve kadınların Suudi olmayanlar ile evlilik Kanunun maddelerin onaylaması, (Erişim Tarihi:09.11.2016) http://www.al-jazirah.com/2016/20161013/ln50.htm

[107] Yabancılara Turkuaz Kart Sistemi Başlıyor (Erişim Tarihi : 04.12.2016) http://www.yabancidanismani.com/yabancilara-turkuaz-kart-sistemi-basliyor.html

[108] MADDE 12 – (1) Millî güvenlik ve kamu düzeni bakımından engel teşkil edecek bir hali bulunmamak şartıyla Bakanlığın teklifi, Bakanlar Kurulunun kararı ile aşağıda belirtilen yabancılar Türk vatandaşlığını kazanabilirler.a) Türkiye'ye sanayi tesisleri getiren veya bilimsel, teknolojik, ekonomik, sosyal, sportif, kültürel, sanatsal alanlarda olağanüstü hizmeti geçen ya da geçeceği düşünülen ve ilgili bakanlıklarca haklarında gerekçeli teklifte bulunulan kişiler.b) (Ek: 28/7/2016–6735/27 md.) 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasının (j) bendi uyarınca ikamet izni alanlar ile Turkuaz Kart sahibi yabancılar

3.2.Şirket Türleri ve Kurulması

Türkiye'de şirket kuruluşlarında, sermayenin yerli veya yabancı olması konusunda herhangi bir ayrım gözetmeme ilkesine dayanarak yabancı yatırımcılar Türkiye'de şirket kurmada yerli şirketlerle eşit muameleye tabi tutulmaktadırlar.[109] Dolayısıyla bir yabancı yatırımcı Türkiye'de şirket kurmak istediği zaman tek başına bir şirket açabilme hakkı var. Kurulacak şirketin türk ortağı şartı aranmamaktadır. Ancak bu şart bir çok ülkede yasasında bulunan bir şarttır, örnek vermek gerekirse; herkesin bildiği üzere Suudi Arabistan ülkesinde yabancının şirket kurmak istediği zaman 'Suudi Kefil' Suudi ortak bulunması şart kılmakta, bu şart bulunmadığı takdirde yabancının Suudi Arabistan'da şirket kurma izni verilmemektedir.

Türkiye'de yabancı yatırımcının şirket kurmasında ortak şartı aramamak ile beraber bürokratik işlemler ile uğraşmadan kısa bir süre içerisinde şirketi kurabilmektedir. 2003 yılında çıkarılan DYY Kanunu ile Türkiye'de yabancı yatırımların daha çok teşvik edilmesi amacıyla yapısal değişiklikler getirilmiş olup temel değişiklik, eleme rejiminden izleme sistemine, ön izin almak zorunluluğundan bilgi verme yükümlülüğüne geçilmiştir.

3.2.1. Şirket Türleri

İnsanlar yaşamlarını devam ettirebilmek için ihtiyaçlarını karşılamak zorundadırlar. Bu ihtiyaçlar mal veya hizmet şeklinde olabilir. İhtiyaçlarımızı karşılayacak mal ve hizmetleri bizlere işletmeler sunmaktadır. İnsan istek ve ihtiyaçlarını karşılamak üzere mal ve hizmetleri piyasada satışa sunan ve bunu kar gayesi ile yapan kuruluşlara işletme denir.[110]

Türk Hukukunda Şirketler, sorumlulukları bakımından ikiye ayrılır;[111]

---

[109] Mehmet Baykal, a.g.e., s.146

[110] T.C.Milli Eğitim Bakanlığı, MUHASEBE FİNANSMAN ŞAHIS ŞİRKETLERİ, Ankara: T.C.Milli Eğitim Bakanlığı yayınları, 2011, s.2.

[111] Şirket Türleri ve Özellikleri (Erişim Tarihi : 17.12.2016) http://www.ensonsaat.com/sirket-turleri-ve-ozellikleri/

- Şahıs Şirketleri (ortakları sınırsız sorumlu olan şirketler: adi, kollektif, adi komandit şirketler). Bu tür şirketlerin kuruluş ve devamı için ortakların birbirini iyi tanımaları ve güvenmeleri gereklidir.
- Sermaye Şirketleri (ortakları sınırlı sorumlu olan şirketler, sermaye payları bölünmüş komandit şirket, anonim ve limited şirket) Bu tür şirketlerde sermaye ön plandadır.

3.2.1.1. Adi-Şahis Şirketler

Sahibinden ayrı bir varlığı olmayan şirketler olduğundan dolayı tüzel kişiliği bulunmamakdır. Bu tün şirketlerde genellikle şirket borçlarından dolayı sorumluluk sınırsız ve müteselsildir. Aynı zamanda kendilerine ait mal varlıkları üzerinde ortakların müşterek mülküyeti vardır. Dolayısıyla şirketle ve şirketin malvarlığı ile ilgili hukuki eylem ve işlemlerde tüm ortaklar birlikte hareket etmek zorundadır. Bu nedenlerden dolayı bu tür şirketler genellikle yatırımcılar tarafından genellikle ticari hayatta tercih edilmemektedir.

Tek bir girişimci tarafından oluşturulabildiği gibi (Hakiki Şahıs İşletmesi) iki veya daha fazla girişimcinin ortaklığıyla da (Şirket) oluşmaktadır. [112] İki veya daha fazla kişi bir anlaşma ile adi ortaklık kurabilir. Ortaklık borç ve yükümlülüklerde müteselsilen ve sınırsızca sorumludurlar.[113]

- **Kollektif Şirketler:** Bir ticari işletmeyi bir ticaret unvanı altında işletmek amacıyla, gerçek kişiler arasında kurulan ve ortaklarından hiçbirinin sorumluluğu, şirket alacaklarına karşı sınırlandırılmamış olan şirket türüdür. Türk Ticaret Kanunu'na göre, ticari bir işletmeyi bir ticaret unvanı altında çalıştırmak amacıyla gerçek kişiler arasında kurulan, ortakların her birinin şirket alacaklılarına karşı sınırsız sorumlu olduğu ortaklıklara kollektif şirket denir. Şirketin yönetiminden her ortak sorumludur. Kuruluş anlaşmasında aksine bir hüküm yoksa diğer ortakların rızası olmadan ortaklıktan çıkılamaz. Aynı şekilde şirkete yeni bir ortağın alınması için tüm ortakların rızası olmalıdır. Kolektif şirketlere yalnızca gerçek kişiler ortak olabilir.

[112] Şirket Türleri ve Özellikleri (Erişim Tarihi : 17.12.2016) http://www.boylesiyok.com/sirket-turleri-ve-ozellikleri/

[113] Mehmet Baykal, a.g.e., s.148-149.

Ortaklar, kâr veya zararı eşit olarak ya da daha önce kuruluş anlaşmasında belirtilen oranlarda bölüşebilirler.[114]

- **Adi Komandit Şirketler:** Kolektif şirketin bir çeşidi olup, ortaklardan bir veya birkaçının sorumluluğu sınırlı değildir. Diğer ortakların sorumlulukları, şirkete katıldıkları sermaye miktarı ile sınırlıdır. Sorumlulukları sınırsız olan ortaklara "komandite ortak", sınırlı olanlar da "komanditer ortak" denir. Komandite ortakların gerçek kişiler olması gereklidir. Komanditer ortaklar ise gerçek veya tüzel kişi olabilir. Komandit şirketler komandite ortaklar tarafından yönetilirler. Komanditer ortaklar yıl sonunda hesaplarını denetleyebilirler ve kârdan sermayeleri oranında pay alırlar. Ticaret hayatında bu şirket türüne fazla rastlanmamaktadır.
  - Komandite ortak: Sorumluluğu sınırsız ve zincirleme olan ortaktır. Şirketin yönetimine seçilebilirler ve gerçek kişilerden oluşur.
  - Komanditer ortak: Sormluluğu şirketteki sermaye ile sınırlı olan ortaklardır. Şirketin yönetimine seçilemezler. Komanditer ortaklar gerçek ve tüzel kişiler olabilir.

Komandit şirketlerin ticaret unvanı, komandite ortaklardan birinin ismi ile şirket konusunu gösterecek bir ibareyi taşımalıdır. Bu şirketlerin ticaret unvanlarında komanditer ortakların ad ve soyadının bulunması yasaktır. Komandit şirketlerin idare ve temsili komandite ortaklara aittir. Kolektif şirket ana sözleşmesinde bulunması gereken hususlar ile tescil işlemlerinde aranan evrak komandit şirketler için de geçerlidir. Komandit şirketler Adi Komandit ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit şirketler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.[115]

3.2.1.2.Sermaye Şirketler

Sermaye şirketleri şirket ortaklarının sorumlulukları koymayı taahhüt ettikleri sermaye ile sınırlandırılmış olan ve tüzel kişiliği bulunan şirketlerdir. Sermaye

[114] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.93-94.

[115] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.94.

şirketlerinde ortaklık ile yönetim, şahıs şirketlerine nazaran daha profesyonelleştiğinden birbirinden bu anlamda ayrılmaktadır.[116]

- **Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit şirketler:** Sermayesi paylara bölünen ve ortaklarından bir veya birkaçı şirket alacaklılarına karşı bir kollektif şirket ortağı(ortaklar şirketin borçlarından tüm mal varlığı ile sorumlu), diğerleri bir anonim şirket pay sahibi gibi (şirket borçlarından dolayı yanlız mal varlığı ile sorumlu) sorumlu olan şirkettir. Sermaye, paylara bölünmeksizin sermayesi sadece birden çok komanditerin sermayeye katılma oranlarını göstermek amacıyla kısımlara ayrılmış bulunuyorsa komandit şirket hükümleri uygulanır.
- **Anonim Şirketler**: Sermayesi belirli ve paylara bölünmüş ve borçlarından dolayı yalnız malvarlığıyla sorumlu bulunan şirkettir. Tamamı esas sözleşmede taahhüt edilmiş bulunan sermayeyi ifade eden esas sermaye 50.000 Türk Lirasından ve sermayenin artırılmasında yönetim kuruluna tanınmış yetki tavanını gösteren kayıtlı sermaye sistemini kabul etmiş bulunan halka açık olmayan anonim şirketlerde başlangıç sermayesi 100.000 Türk Lirası'ndan aşağı olamaz. Bu en az sermaye tutarı Bakanlar Kurulunca artırılabilir.[117]

Anonim Şirketin en önemli özellikleri;[118]

- Tek kişi ile kurulabilir ortak sayısı sınırsızdır.
- Asgari 50.000.- TL Esas sermaye, 100.000.- TL Kayıtlı sermaye ile kurulabilir.
- Tahvil çıkarılabilir.
- Pay devri kolayca gerçekleştirilebilir. Noterden yapılma mecburiyeti yoktur. Hamiline yazılı pay senetlerinde teslim yeterlidir. Ticaret sicilde tescil mecburiyeti yoktur. (Pay devir işleminin geçerli olması için yönetim kurulu onay kararı gerekir)
- Şirket pay senedinin 2 yıl geçtikten sonra satılması durumunda elde edilen kazanç tutarı vergiye tabi değil.

[116] Sermaye Ortaklığı nedir? (Erişim Tarihi : 15.12.2016) https://www.parasut.com/blog/sermaye-ortakliklari

[117] Anonim şirket (Erişim Tarihi : 15.12.2016) https://tr.wikipedia.org/wiki/Anonim_%C5%9Firket

[118] Yeni TTK'da A.Ş. ile Ltd. Şti. Arasındaki Farklar (Erişim Tarihi : 18.12.2016) http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/erkankipik/011/

- Halka açılma imkânı vardır.
- Ortağın kamu borçlarından sorumluluğu yoktur. Anonim Şirketlerde ortağın vergi, SGK ve şirketin diğer borçlarından dolayı hiçbir sorumluluğu yoktur. Tek sorumluluğu taahhüt ettiği sermaye borcunu ödemesidir.
- Şirket sözleşmesi ancak esas sermayenin yarısına tekabül eden ortakların kararıyla değiştirilebilir.
- Sermayesi 250.000.- TL ve üstünde olan şirketler bir avukatla danışmanlık anlaşması yapmak zorundadır.
- Ortakların şirkete verdiği emanet paralar, ödünçler, borçlar hiçbir koşul belirtilmeden hemen iade edilebilir.
- Ana sözleşme değişikliği içeren genel kurul toplantılarında Bakanlık temsilcisi bulundurmak zorundadır.[119]
- Yavmiye, defter kebir, Envanter, Yönetim kurulu karar, ortaklar pay, genel kurul toplantı ve müzakere defteri tutmak zorundadır. Yevmiye ve Yönetim Kurulu karar defteri takip eden yılın 3.ayı sonuna kadar noterden kapanış onayı şarttır. Mevcut durumda kullanılmakta olan pay defteri ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri yeterli yaprakları bulunmak kaydı ile açılış onayı yapılmaksızın kullanılmaya devam edilebilir.[120]

- **Limited Şirketler:** Bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaret unvanı altında kurulan ticaret şirketi. Limited şirketler, ticaret siciline tescil ile tüzel kişilik kazanırlar. Sermayesi belirli olup, bu sermaye esas sermaye paylarının toplamından oluşur (TK m. 573/1). TK m. 573/3'e göre limited şirket kanunen yasak olmayan her türlü ekonomik amaç ve konu için kurulabilir. Limited şirketler bankacılık ve sigortacılık yapamazlar.[121]

Limited Şirketin en önemli özellikleri;[122]

- Tek kişi ile kurulabilir. Azami ortak sayısı 50 kişidir.

[119] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.98-99.

[120] a.g.e.

[121] Limited şirket (Erişim Tarihi : 18.12.2016) https://tr.wikipedia.org/wiki/Limited_%C5%9Firket

[122] Yeni TTK'da A.Ş. ile Ltd. Şti. Arasındaki Farklar (Erişim Tarihi : 18.12.2016) http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/erkankipik/011/

- 10.000 TL Esas sermaye ile kurulabilir. Sermayenin tamamını ödenmesi esastır.
- Tahvil çıkaramazlar.
- Hisse satışında genel kurul onayı gerekli olup satış noterden yapılmalıdır. Ticaret sicilden de tescil edilmesi gerekmektedir.
- Şirket hissesi kaç yıl sonra satılırsa satılsın elde edilen kazanç gelir vergisine tabi.
- Halka açılma imkanı yoktur.
- Ortağın kamu borçlarından sorumluluğu vardır. Şirketin Vergi, SGK primi borçlarının tahsil edilemeyen kısmından tüm malvarlığıyla sorumludur.
- Limited şirketlerde avukat bulundurma zorunluluğu yoktur.
- Ortaklardan alınan tüm emanetler ve ödünç paralar, ancak tüm alacaklar ödendikten sonra geri ödenebilir.
- Limited şirketler için sigortacılık faaliyeti yapma yasağı kaldırılmıştır. Sigorta aracılık hizmetlerinde bulunabilir ancak bankacılık ve sigortacılık yapamaz, finansman, faktöring, finansal kiralama işleriyle uğraşamaz,Sermaye Piyasası Kurumu olarak çalışamazlar.[123]
- Yavmiye, defter kebir, Envanter, ortaklar pay, genel kurul toplantı ve müzakere defteri tutmak zorundadır. Yevmiye ve tutulması halinde müdürler kurulu karar defteri takip eden yılın 3.ayı sonuna kadar noterden kapanış onayı şarttır. Limited Şirketlerde Müdür veya Müdürler kurulunun şirket yönetimi ile ilgili olarak aldığı kararlar genel kurul toplantı ve müzakere defterine kayedilebileceği gibi ayrı bir müdürler kurulu karar defteri de tutulabilir, tutulması halinde açılış ve kapanış onayları şarttır. Limited şirketlerde halen kullanılmakta olan pay defterleri ve ortaklar kurulu karar defterleri yeterli yaprakları bulunmak kaydı ile genel kurul toplantı ve müzakere defteri olarak kullanılmaya devam olunabilir.[124]

[123] Yeni Türk Kanununda Anonim Şirket ve Limited Şirketlerin Karşılaştırması, (Erişim Tarihi : 20.12.2016) http://www.yarantr.com/tr/yeni-turk-ticaret-kanununda-anonim-sirket-ve-limited-sirketlerin-karsilastirmasi

[124] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.100.

3.2.2. Şirket Kurulması

Yabancı gerçek kişiler veya başka bir ülkenin ticaret siciline kayıtlı yabancı şirketler (tüzel kişiler), Türkiye'de şirket kurabilirler. Yabancı gerçek kişiler ve tüzel kişiler kanunda belirlenen şartları yerine getirmek suretiyle Türk Ticaret Kanunda belirlenen Komandit, kolektif, limited, anonim şirketlerinden herhangi birini kurabilirler.[125]

Türkiye'de var olan tüm şirket sayısı 1.351.212 şirkettir. Limited Şirket tescilinin daha hızlı ve ucuz olması, yönetiminin kolay olması ve ortakların sorumluluğunun sınırlı olması gibi nedenlerle en çok limited şirketi tercih edildiği fark edilmektedir. Limited Şirket sayısı 713.861 ulaşmıştır.[126]

Dolayısıyla aşağıdaki şirket kurulmasının adımları, daha çok limited şirket kurulmasına ilişkin adımlardır;

- Şirket kurmak isteyen kişinin T.C. veya Pasaport numarası ile Mersis sisteminde (http://mersis.gumrukticaret.gov.tr/) kayıt oluşturarak hesap kullanıcı adı ve şifre alınmalı.
- Hesap oluşturduktan sonra Mersis sisteminde 'Tescil Başvuru' kısmına basıldıktan sonra 8. Şekil örneğinde gösterildiği gibi kuruluş işlemleri kısmına gidilir ve içindeki başvuru bilgileri doldurup kuruluş işlemleri bitirilmelidir.

[125] Yabancıların Şirket Kurması , (Erişim Tarihi : 27.12.2016), http://www.harunozal.av.tr/makaleler/yabancilarin-sirket-kurmasi

[126] T.C.Gümrük ve Ticaret Bakanliği, Şirket İstatistikleri Bülteni, Ankara: Gümrük ve Ticaret Bakanliği Yayınları S.11 (Hazıran 2014) s.2.

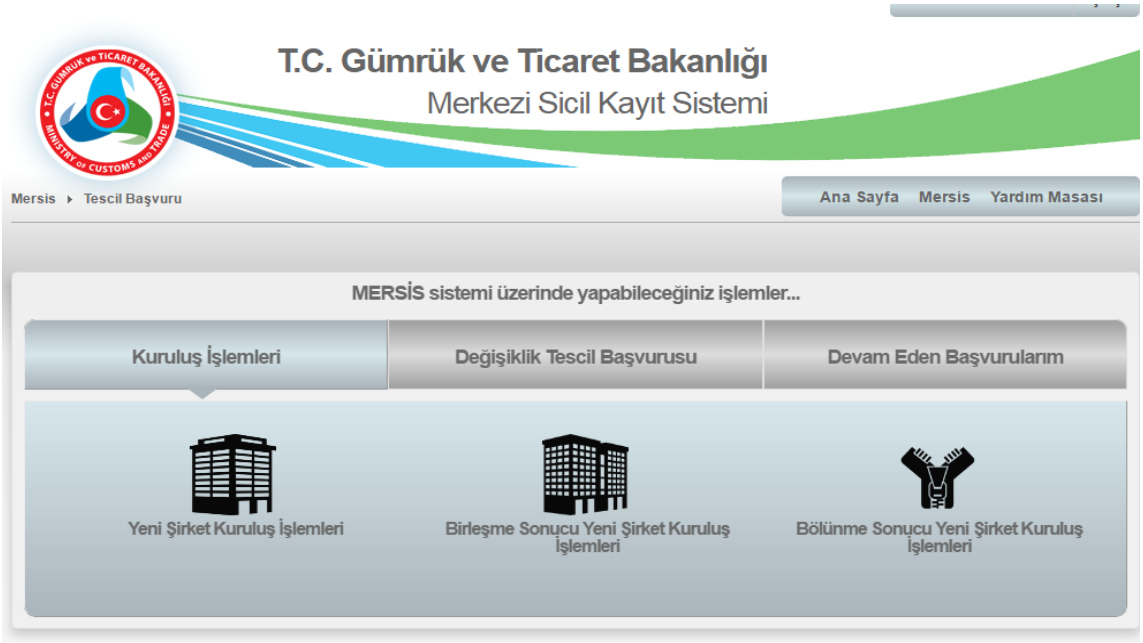

Şekil 8. Mersis Sistemi

Kaynak: T.C.Gümrük ve Ticaret Bakanliği, http://mersis.gumrukticaret.gov.tr, **Merkezi Sicil Kayıt Sistemi**

- Şirket unvanı yazılırkan, eğer kurulacak şirketin yabancı gerçek veya tüzel kişi ortağı yoksa işletme konusu ile şirket türünü gösteren ibareler Türkçe olmak kaydıyla ticaret unvanı belirlenmesine dikkat edilmeli.[127]
- Unvan, amaç ve konu, sermaye, ortaklık yapısı vb. konuların yazıldığı bir "ana sözleşme" oluşturulması gerekiyor. Türkiye'deki tüm ticaret sicil müdürlükleri kuruluş işlemlerini MERSİS üzerinden yapıyor.[128]
- MERSİS üzerinden yaptıktan sonra, bu ana sözleşme MERSİS'ten oluşturulacak ve notere MERSİS TALEP NUMARASI söylenerek çıktı alınarak tasdik ettirilecektir.
- Kuruluş işlemlerinde potansiyel vergi numarası Mersis sistemi üzerinden otomatik olarak oluşturulmaktadır. Bu doğrultuda; Müracaat evrakları arasına Potansiyel Vergi numarasını gösteren Mersis ekran çıktısının veya İnternet vergi

[127] Ticaret Ünvanı Seçerken Dikkat edilmesi Gereken Hususlar, (Erişim Tarihi : 29.12.2016), http://www.ito.org.tr/wps/portal/tescil-ilan-kurulus?WCM_GLOBAL_CONTEXT=ticaret_unvani

[128] Limited Şirket Kuruluş Aşamaları ve Masrafları, (Erişim Tarihi : 22.12.2016), http://ada-danismanlik.com/limited-sirket-kurulus-asamalari-ve-masraflari-2015/

dairesinden potansiyel vergi numarasını gösteren ekran çıktısının ibraz edilmesi gerekmektedir.[129]

- Ticaret odasına teslim edilmesi gereken evrakların ve masrafları aşağıdaki gibi sıralanmış bulunur ancak ücretler 2016 yılına göre belirlenmiştir ve her yıl değişmektedir ;[130]
    - Noter Masrafları: 535,00 TL
    - İmza Beyannamesi Müdür İçin 1 Adet: 35,00 T
    - Kuruluş Vekaleti 1 Adet: 80,00 TL
    - Nüfus Cüzdan Örneği Her Ortak için 3 Adet: 30,00 TL
    - Ana Sözleşme Onayı 1 Adet: 150.00 TL (Toplam tutar ana sözleşme kelime sayısına göre değişmeler olabilir).
    - İmza Sirküleri 1 Adet Her Müdür için : 90,00 TL
    - Ticari Defterler Onay Ücreti (50 Sayfalık) : 150 TL
    - Banka: 4,00 TL
    - Rekabet Kurulu Ödemesinin banka dekontu: 10.000 *4/10,000 = 4 TL (Şirket için belirlemiş olan sermayenin 4/10000'ini yani onbinde dördünü Rekabet Kurulu Halkbankası hesabına yatırılmaktadır).
    - Sermayenin 1/4'ü bankada bloke edilmesini gösteren belge : 10,000 / 4 = 2.500,00 TL (Bu para şirket kurulduktan sonra tekrar çekilebilir). Bu nedenle şirket kurma maliyetinde yer almamaktadır.
- Bahsedilmiş evrakları Ticaret Sicil Müdürlüğne teslim verilerek tescil harçları, gazete ilanı gibi işlemler için 1000,00 TL (Bu rakam ana sözleşmenizdeki kelime sayısına göre değişiklik gösterir.) ödenmektedir.
- Tescil ve ilan işlemi bittiğinde faaliyet belgesi almak için ödenecek rakam; 10,00 TL (İstanbul Ticaret Odası için geçerli olan fiyattır.)
- Faaliyet belgesi alınması ile kuruluş işlemleri bitmiş sayılmaktadır.
- Şirket kurulumu, gerekli belgeler ile birlikte ilgili Ticaret Sicil Memurluğu'na başvurulduğu takdirde bir gün içersinde tamamlanabilmektedir. Şirket Sicil Memurluğu'una yaptırdığı kaydı takiben 'Tüzel Kişilik' statüsü alabilmektedir.[131]

---

[129] LİMİTED ŞİRKET, (Erişim Tarihi : 23.12.2016), http://www.ito.org.tr/wps/portal/tescil-ilan-kurulus?WCM_GLOBAL_CONTEXT=limited_sirketler

[130] 2016 Limited Şirket Kuruluş Maliyeti, (Erişim Tarihi : 21.12.2016), http://www.isyeriacilisi.com/hizmetlerimiz/2016-limited-sirket-kurulus-maliyeti.html

Şirket tescil edildikten sonra kullanacak defterlerin aynı gün yani şirketin ticaret odası tarafından tescil edildiği tarihte tasdikletilmelidir. Tasdikletilmesi gereken defterlerin ve onun için ödenecek rakamlar aşağıda sıralanmıştır;[132]

- 500 sayfalık Yevmiye Defteri 146,10 TL
- 500 sayfalık Defteri Kebir 146,10 TL
- Envanter Defteri tasdikletmek 66,08 TL
- Karar Defteri 54,40 TL
- Ortaklar Pay Defterini 54,40 TL
- Genel Kurul Toplantı ve Müzakere Defterini 66,08 TL

Tescil ve ilan işlemi bittikten sonra ve defterler notere tasdik ettirildikten sonra Vergi dairesi açılış işlemlerinin sorunsuz yürütülebilmesi için mali müşavirlik vekaleti verilmesi gerek. Bunun için ödenecek rakam; 120,00 TL.

Vergi dairesi sonrasında damga vergisi ödenecek. Bu da şirketin iş yerine bağlı olarak kira olup olmamasına, kira ise kefilli sözleşme mi, kefilsiz sözleşme mi yapıldığına bakılacaktır.

- Kira Damga Vergisi; Kefilsiz: 1.000 x 12 = 12.000 x 1,89/ 1000 = 22,68 TL
- Kira Damga Vergisi Kefilli: 1.000 x 12 = 12.000 x 11,37/1000= 136,44 TL

Kısaca, bir Limited şirketi kurulması için lazım olan masrafların toplamı 2.400,00 - 2.800,00-TL arasında değişmektedir. Rakam toplam tutar ana sözleşme kelime sayısına göre değişmekte olup her sene yeni bir tarife uygulanmaktadır.

Son olarak Doğrudan Yabancılar Kanuna göre şirket kurmak tek başına yabancılara oturma izni alma hakkı veya çalışma izni alma hakkı tanımaz. Şirket kurmak için oturma iznine ihtiyaç yoktur. Turist vizesi ile giriş yapan yabancılar bile şirket kurabilir. Hatta Türkiye'ye hiç giriş yapmadan bile yurtdışındaki Türk

---

[131] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.96.

[132] Limited Şirket Kuruluş Aşamaları ve Masrafları, (Erişim Tarihi : 22.12.2016), http://ada-danismanlik.com/limited-sirket-kurulus-asamalari-ve-masraflari-2015/

konsolosluklarından verilecek bir vekâletname ile avukat veya mal müşavir aracılığı ile şirket kurmak da mümkündür.[133]

3.3.Türk Vergi Sistemi

Her devlet gibi Türk devletine ait bir vergi sistemi vardır. Diğer devletlerin vergi sistemi ile belki de fazla farklı prosedürler bulunmayabilir ancak elbet aralarında nispi olsa da farklılık vardır. Her devletin ihtiyacı, arz ve talep ve ülkenin kalkınması gibi etkenlere göre belirlediği öz bir vergi sistemi bulunmaktadır.

3.3.1. Vergi Tanımı

Türkiye'de Osmanlı Devleti, İslâm Dininin ilkelerine dayanan teokratik bir devletti. İslâm Dininin vergilendirmeye ilişkin bazı kuralları vardı. Bu kurallar uyarınca alınan vergilere şer'i vergiler (zekât, öşür, haraç, cizye) adı veriliyordu.[134]

Vergi, devlet ve diğer kamu kuruluşlarının, kamu hizmetlerinin finansmanını karşılamak üzere kişilerden zorla aldıkları paralardır. Vergileme yetkisi devletindir ve egemenlik gücüne dayanarak devlet kişilerden vergi alır. Kamusal hizmetlerin yerine getirilebilmesi için yapılacak harcamalarda vergiler, çok önemli bir mali kaynak oluşturmaktadır. Vergiler sadece kaynak olmakla kalmayıp aynı zamanda devlete sosyal, ekonomik ve politik amaçlarına ulaşabilmesi için de yardımcı olmaktadır. Devlet vergiyi bazı durumlarda özendirici bir araç olarak kullanmaktadır. Örneğin, ihracatı teşvik amacıyla ihracatçılara vergi indirimi ya da vergi iadesi yöntemlerini kullanarak ihracat miktarını artırabilmektedir. [135]

Vergi Türleri ise 3'e ayrılmaktadır;

- Gelir Üzerinden Alınan Vergiler
- Harcamalar Üzerinden Alınan Vergiler
- Serveti Üzerinden Alınan Vergiler

Vergi dağılımı dolaysız ve dolayılı vergi olarak ikiye ayrılmaktadır;

---

[133] Yabancıların Şirket Kurması , (Erişim Tarihi : 27.12.2016), http://www.harunozal.av.tr/makaleler/yabancilarin-sirket-kurmasi

[134] Muallâ ÖNCEL,Nami ÇAĞAN ve Ahmet KUMRULU, VERGİ HUKUKU,2.baskı, Ankara: A.Ü. S.B.D. ve Basın- Yayın Yüksekokulu Basımevi, 1985, s.2.

[135] T.C.Milli Eğitim Bakanlığı, Muhasebe ve Finansman Vergi, Ankar, T.C.Milli Eğitim Bakanlığı yayınları, 2011, s.3.

- Dolaysız Vergi: Mükellef kendi vergisini ödüyorsa ve bu vergi yükü başkalarına devredilmiyorsa bu vergi dolaysız vergi olarak adlandırılır. Örneğin Emlak Vergisi ve Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi.
- Dolaylı Vergi: Bir mükellefin vergisi başkalarına devrediliyorsa, mükellef vergisini kendisi ödemiyorsa devredilen vergi dolaylı vergi olarak adlandırılır. Örneğin Katma Değer Vergisi.

Dolaylı-dolaysız vergi dağılımı özellikle vergi adaletinin sağlanması açısından önemli bir gösterge niteliğindedir. [136] Dolaylı ve dolaysız vergi ayırımında ölçü vergilerin yansıma durumu ve tahsil durumudur. Piyasanın yapısı, mal ve hizmetlerin arz ve talep durumları, ekonomik koşullar verginin yansımasını etkiler.[137]

3.3.2.Vergi Türleri

Türk Vergi Sistemine göre gelir, harcama ve servet üzerinden vergi alınmak üzere sistemin 3 ayrı vergi türü vardır.

3.3.2.1.Gelir Üzerinden Alınan Vergiler

Gelir, basit anlamıyla kişilerin alım gücünde meydana gelen artış olarak kabul edilebilir. Bu tanıma göre gelir; üretim faktörlerinin bir getirisi olabileceği gibi, kişilerin servet unsurlarında herhangi bir nedenle meydana gelebilecek bir değer artışı da olabilir.[138] Kişi veya kuruluşların çeşitli işlemlerden elde ettikleri gelirleri üzerinden gelir vergisi kanunnda belirlenen oranlarda alınan vergilere gelir vergileri denir. [139] 'Şahis Gelir Vergisi' ve 'Kurumsal Vergisi' olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

- **Şahıs Gelir Vergisi**

Gerçek kişilerin gelirleri gelir vergisine tabidir. Gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır. Gelir Vergisi Kanunu'na göre gelir sayılan unsurlar şunlardır;[140]

- Ticari kazançlar

---

[136] T.C.Kalkınma Bakanlığı, Vergi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, T.C.Kalkınma bakanlığı Yayınları, 2014, s.6.
[137] T.C.Milli Eğitim Bakanlığı, Muhasebe. a.g.e., s.9.
[138] Tuncel ATABEY,Gelir Vergisi Rehberi, Vergi Sorunlar Dergisi, Mart 2015, Sayı:318, s.13. çivrimiçi http://vergisorunlari.com.tr/Content/userfiles/files/Gelir_Vergisi_Rehberi_2014_0.pdf (Erişim Tarihi : 09.12.2016)
[139] T.C.Milli Eğitim Bakanlığı, Muhasebe.. a.g.e., s.25.
[140] Türkiye'deki Vergi Çeşitleri nelerdir? , (Erişim Tarihi : 05.12.2016), http://www.dtajans.com/kobi-blog/turkiyedeki-vergi-cesitleri-nelerdir

- Zirai kazançlar
- Ücretler
- Serbest meslek kazançları
- Gayrimenkul sermaye iratları
- Menkul sermaye iratları
- Sair kazanç ve iratlardır.

Türk vergi sistemi vergilendirme için yerleşik olup olmamaya göre tam veya dar mükellefiyet esasını düzenlemektedir. Tam mükellefler (Türkiye'de ikametgahı bulunan ve bir takvim yılı içinde Türkiye'de devamlı olarak altı aydan fazla oturanlar) Türkiye içinde ve dışında elde ettiği kazanç ve iratların tamamı üzerinden vergilendirilirken, dar mükellefler (Türkiye'de ikametgahı bulunmayan ve bir takvim yılı içinde Türkiye'de devamlı olarak altı aydan fazla oturmayanlar) sadece Türkiye'de elde ettiği kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilmektedir.[141]

Şahıs gelir vergisi oranları %15 - %35 arasında değişmektedir. Gelir Vergisi Kanununun 103 üncü maddesinde yer alan gelir vergisine tabi gelirlerin vergilendirilmesinde esas alınan tarife, 2016 takvim yılı gelirlerinin vergilendirilmesinde esas alınmak üzere aşağıdaki Tablo 5'de yeniden belirlenmiştir;[142]

Tablo 5. Gelire Göre Türk Vergi Sistemi Vergilendirme

12.600 TL'ye kadar	%15
30.000 TL'nin 12.600 TL'si için 1.890 TL, fazlası	% 20
69.000 TL'nin 30.000 TL'si için 5.370 TL, (ücret gelirlerinde 110.000 TL'nin 30.000 TL'si için 5.370 TL), fazlası	% 27
69.000 TL'den fazlasının 69.000 TL'si için 15.900 TL, (ücret gelirlerinde 110.000 TL'den fazlasının 110.000 TL'si için 26.970 TL), fazlası	% 35

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, gib.gov.tr, **Gelir Vergisi Tarifesi 2016**

[141] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.114.
[142] Gelir Vergisi Tarifesi 2016, (Erişim Tarihi : 25.12.2016), http://www.gib.gov.tr/yardim-ve-kaynaklar/yararli-bilgiler/gelir-vergisi-tarifesi

- **Kurumsal Gelir Vergisi**

Kurum kazançları üzerinden alınan vergilere denilmektedir. Diğer bir ifade ile tüzel kişilerin bir takvim yılı içerisinde elde ettikleri safi kazançları üzerinden alınan vergilerdir.[143] Kurumlar vergisi, kurum kazancı üzerinden %20 oranında alınmak üzere Kurumlar Vegisi Kanununun birinci maddesine göre kurumlar vergisinin konusu yani üzerine vergi konulan ve verginin kaynağını oluşturan ekonomik unsurlar şunlardır:

- Sermaye şirketleri (anonim, limited, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler)
- Kooperatifler
- İktisadi kamu kuruluşları
- Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler (sendikalar dernek; cemaatler vakıf sayılır)
- İş ortaklıkları

Kurumlar vergisi beyannamesi, hesap döneminin kapandığı ayı izleyen dördüncü ayın birinci gününden yirmi beşinci günü akşamına kadar mükellefin bağlı olduğu vergi dairesine, yani kurumun kanuni veya iş merkezinin bulunduğu yerin vergi dairesine, verilir. Kurumlar vergisi, beyannamenin verildiği ayın sonuna kadar ödenir. Beyannamenin verildiği ayın yirmi altıncı günü akşamına kadar ödenir. Ayrıca anlaşmalı bankalar ile de ödeme yapılabilir.[144]

Her mükellef vergiye tabi kazancının tamamı için bir beyanname verir. Yani mükelleflerin şubeleri, ajansları, alım-satım büro ve mağazaları, imalâthaneleri veya kendilerine bağlı diğer işyerleri için, bunların bağımsız muhasebeleri ve ayrılmış sermayeleri olsa dahi ayrı beyanname verilmez. [145]

Kanunun 1 inci maddesinde sayılan kurumlar, kanuni veya iş merkezlerinin Türkiye'de bulunup bulunmadığına göre tam mükellefiyet veya dar mükellefiyet esasında vergilendirilecektir. Kanuni merkezden maksat, vergiye tabi kurumların

[143] T.C.Milli Eğitim Bakanlığı, Muhasebe.. a.g.e., s.28.
[144] Kurumlar Vergisi nedir?, (Erişim Tarihi : 25.12.2016), https://www.parasut.com/blog/kurumlar-vergisi-nedir
[145] Kurumlar Vergisi nedir?, (Erişim Tarihi : 25.12.2016), https://www.parasut.com/blog/kurumlar-vergisi-nedir

kuruluş kanunlarında, tüzüklerinde, ana statülerinde veya sözleşmelerinde gösterilen merkezdir. İş merkezi ise iş bakımından işlemlerin bilfiil toplandığı ve yönetildiği merkezdir.[146]

- Tam mükellefiyet: Kurumlardan, kanuni veya iş merkezleri Türkiye'de bulunanlar, gerek Türkiye içinde gerekse Türkiye dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilecektir.
- Dar mükellefiyet: Kanuni ve iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye'de bulunmayanlar, sadece Türkiye'de elde ettikleri kazançları üzerinden vergilendirilecektir.

Dar mükellefiyette kurum kazancı aşağıdaki kazanç ve iratlardan oluşmaktadır:

- Vergi Usul Kanunu hükümlerine uygun Türkiye'de işyeri olan veya daimi temsilci bulunduran yabancı kurumlar tarafından bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla yapılan işlerden elde edilen ticari kazançlar, (Bu şartları taşısalar bile kurumların ihraç edilmek üzere Türkiye'de satın aldıkları malları Türkiye'de satmaksızın yabancı ülkelere göndermelerinden doğan kazançlar, Türkiye'de elde edilmiş sayılmaz. Türkiye'de satmaktan maksat, alıcı veya satıcının ya da her ikisinin Türkiye'de olması veya satış sözleşmesinin Türkiye'de yapılmasıdır.),
- Türkiye'de bulunan zirai işletmeden elde edilen kazançlar,
- Türkiye'de elde edilen serbest meslek kazançları,
- Taşınır ve taşınmazlar ile hakların Türkiye'de kiralanmasından elde edilen iratlar,
- Türkiye'de elde edilen menkul sermaye iratları,
- Türkiye'de elde edilen diğer kazanç ve iratlar.

Dar mükellef, yalnız Türkiye'de elde ettiği kazançları üzerinde vergilendirilmektedir. Türkiye'de kurumsal gelir vergisi oranı %20'dir. Tam mükellef kurumların ortaklarına yaptıkları kar dağıtımı %15 ortanında stopaja tabidir. Tam mükellef kurumların, ortakları olan tam mükellef kurumlara dağıttıkları kar payları üzerinden stopaj yapılmamaktadır. Karın sermayeye eklenmesi ise kar dağıtımı olarak

[146] Tam ve Dar Mükellefiyet, (Erişim Tarihi : 26.12.2016), http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/Tebligler/5520/3.html

değerlendirilmediğinden stopaja tabi değildir. Dar mükelleflerin kurumlar vergisi tutarı düşürüldükten sonra ana merkeze aktardıkları tutarı üzerinden de %15 oranında vergi alınmaktadır.[147]

3.3.2.2.Harcamalar Üzerinden Alınan Vergiler

Harcamalar üzerinden alınan vergiler 4 başlık altında sıralanmıştır; katma değer, özel tüketim, bankacılık ve sigorta muameleleri ve damga vergileri bulunmaktadır.

- **Katma Değer Vergisi (KDV)**

Katma değer; bir mal veya hizmetin alış bedeli ile satış bedeli arasındaki müspet farktır. Katma Değer Vergisi, üretimden tüketime kadar her aşamada malın ve hizmetin satışından, nispi olarak alınan yayılı bir muamele vergisidir. Bu verginin konusu üretimlerdir. Katma Değer vergisi, teorik olarak ekonomideki tüm mal ve hizmetlerin üretiminden tüketiciye geçmesine kadar, bütün aşamaları içermektedir. Bu özelliği ile de, tek aşamadan alınan muamele vergilerinin sakıncalarını da taşımamaktadır.[148]

Türk Vergi Sistemi (TVS)'nde uygulanan KDV oranları; %1, %8, ve %18'dir. Ticari, sınai, zirai ve bağımsız mesleki mal ve hizmetler; ithal ederek ülkeye giriş yapan mal ve hizmetler ile diğer faaliyetler yoluyla oluşturulan mal ve hizmet teslimatlarının tümü KDV'ye tabidir.[149]

Katma değer vergisi, üretimden tüketime kadar her aşamada mal ve hizmetin satışından, belirli bir oran olarak alınan yayılı bir muamele vergisidir. Katma değer vergisinin konusu, üretimden tüketime kadar her ekonomik aşamada yaratılan katma değerlerdir. Diğer bir deyişle; her ekonomik safhada satış değeri alınmakla beraber; her üretim ve dağıtım aşamasında yaratılan katma değerlerin vergiye tabi tutulmasıdır. Katma değer vergisi, ekonomideki tüm mal ve hizmetlerin, üretimden tüketiciye ulaşana kadar, bütün aşamaları kapsamakta olduğundan, tek aşamadan alınan harcama vergilerinin sakıncalarını da taşımamaktadır. [150]

[147] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.115-116.
[148] Şerafettin Aksoy, Kamu Maliyesi, 3. Baskı,1998, Filiz Kitabevi s.362-376.
[149] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.116.
[150] Şerafettin Aksoy, Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi, 1999, 5. Baskı, Filiz Kitabevi, s.344-379.

KDV muafiyet ve istisnalarından bazıları şunlardır:[151]

- İhracat İstisnası

İhraç edilecek ürünlere KDV tabi tutulmayarak ihracatın teşvik edilmesi ve dış ticaretin desteklenmesi için uygulanan bir istisnadır.

- Araçlar ve Petrol Aramalarında İstisna

Deniz, hava ve demiryolu araçlarının içi üretimi, bakım ve onarımı ile deniz ve hava taşıma araçları için gerekli liman ve hava işletmeleri tarafından gerçekleştirilen hizmetler için yapılan teslim ve hizmetleri vergi dışı bırakılmıştır.

- Transit Taşımacılık İstisnası

Bakanlar Kurulu takdiri ile istisna kapsamı içerisine yer almıştır. Yalnız yabancılara tanınarak istisnanın iki ülke arasında karşılık olması şartını taşıyacaktır.

- Diplomatik İstisnalar

Devletler Hukuku bakımından özel statüdeki yabancılar söz konusu istisnasının konusunu oluşturmaktadır. İstisna Devletler Hukuku nazara alınarak uygulanmakta ve bu sebeple "Karşılıklı Olma" bir şart olarak ortaya çıkmaktadır. 2 grup istisna; İlki yabancı devletlerin ülkemizdeki diplomatik temsilciliklerine, konsolosluklarına ve diplomatik haklara sahip mensuplarına yapılan teslim ve hizmetler; diğeri ise uluslararası anlaşmalar gereğince vergi muafiyeti tanınan uluslararası kuruluşlar ve bunların mensuplarına yapılan teslim ve hizmetler olarak ayırabiliriz.

- İthalat İstisnası

Daha önce ihracat istisnasından yararlanarak ihraç olunan eşyanın geri gelmesinde ithalat istisnasından yararlanarak onun kadar teminat gösterilmesi veya ihracat sırasında ödenmeyen KDV'nin ödenmesi gerekmetedir. Bir de transit, aktarma, gümrük antreposu, geçici depo, serbest bölge rejimlerinin uygulandıkları mal ve hizmetlerdir.

[151] Aykut Herekman, Türk Vergi Sistemi, 2.Baskı 2005, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi YAYIN NO: 1572, Açıköğretim Fakültesi.YAYIN NO: 828, ÜNİTE 12, s.240-243.

- Sosyal ve Askeri Amaçlı İstisnalarla Diğer İstisnalar

Genellikle kamu idaresi, kurumu veya kamu menfaatine kurulu kuruluşlara özel bir istisna türüdür.

- Diğer İstisnalar

- **Özel Tüketim Vergisi (ÖTV)**

Belirli mal veya ürünler üzerinden maktu veya oransal olarak alınan bir harcama vergisidir.[152] Dolaylı vergiler alanında ikinci önemli bir uyumlaştı alanı da özel tüketim vergileri (ÖTV)'dir. Çünkü, bu vergiler başka malların üretiminde kullanılan ara malı niteliğindeki malların maliyeti içinde yük oluşturmaları ve KDV'nin de matrahına dahil bulunmaları nedeniyle, aynen KDV gibi, rekabeti doğrudan etkilemektedirler.

ÖTV'ye tabi farklı oranda vergilendirilen dört ana ürün grubu bulunmaktadır;[153]

- Pertol ürünleri, doğal gaz, makine yağları, çözücüler ve çözücü türevleri
- Otomobiller ve diğer taşıt araçları, motosikletler, uçaklar, helikopterler, yatlar
- Tütün ve tütün ürünleri, alkollü içecekler
- Lüks tüketim maddeleri

KDV her teslimatta uygulanırken, ÖTV sadece bir defaya mahsus olarak uygulanmaktadır.

- **Bankacılık ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV)**

Bankalar ve sigorta şirketleri tarafından yapılan işlemler KDV'den muaf iken bankacılık ve sigorta muameleleri vergisine tabidir. Bu vergi, kredi faizi gibi bankalar tarafından kazanılan getirler için uygulanmaktadır.[154]

---

[152] Özel Tüketim Vergisi (ÖTV), (Erişim Tarihi : 28.12.2016), https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96zel_t%C3%BCketim_vergisi
[153] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.116-117.
[154] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.117.

Vergi oranı, genelde %5 ancak bankalar araasındaki mevduat işlemleri gibi bazı işlemlerde %1'dir. Kambiyo (iki ayrı ülke paralarının birbirleriyle değiştirilmesi) işlemlerindeki satışlara vergi uygulanmamaktadır.[155]

Banka ve sigorta muameleleri vergisi mükellefleri olan banka ve bankerler ile sigorta şirketleri banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi işlemlerini hizmet vergisi beyannamesi düzenleyerek bağlı oldukları vergi dairesine bildirmek ve ilgili vergiyi ödemek zorundadırlar.

Bankalar banka muameleleri vergisi beyannamesini, sigorta şirketleri ise sigorta muameleleri vergisi beyannamesini düzenlerler. Yani banka muameleleri vergisine ait beyanname ile sigorta muameleleri vergisine ait beyanname farklıdır. Hizmet vergisi beyannamesi olarak iki ayrı form vardır. Beyanname elde veya bilgisayar ortamında düzenlenebilir. İlgili vergi dairsine elden verilebilir ya da posta yolu ile; taahhütlü veya iadeli taahhütlü olarak gönderilebilir. İnternet ortamında (elektronik ortamda) İnternet vergi dairesi aracılığı ile E-Beyanname şeklinde düzenlenip gönderilebilir.[156]

- **Damga Vergisi**

Damga Vergisi, 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu ile düzenlenmiştir. Mükellef sayısı en fazla olan vergilerden biri olma özelliği taşıyan bir tüketim vergisidir. KDV, ÖTV ve BSMV'de olduğu gibi mal-hizmet teslimi değil, mal-hizmet teslimine hukukilik kazandırmak için belge düzenlenmesi vergiye tabi tutulmaktadır. Yani bu belgeler, alınan (KDV, ÖTV gibi) diğer harcama vergilerine ilave olarak, ayrıca damga vergisine tabi tutulmaktadır.[157]

Anlaşmalar, sözleşmeler, sermaye iştirakleri, kredi mektupları, borç senetleri, mali bildirimler ve bordrolar dahil olmak üzere çeşitli dokümanlar için uygulanmaktadır. Damga vergisi %0,189 - %0,948 arasında değişen oranlarda belge bedelinin belirli bir yüzdesi olarak tarh olunduğu gibi, bazı belgeler için maktu (önceden belirlenmiş bir bedel) olarak da alınmaktadır.[158]

---

[155] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.117.
[156] Hizmet Vergisi Beyannamesi, (Erişim Tarihi : 28.12.2016)
http://www.muhasebedersleri.com/genel-muhasebe-1/hizmet-vergisi-beyannamesi.html
[157] Nurettin Bilici, Türk Vergi Sistemi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2013, s.141
[158] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.117.

Damga vergisinin önemini vurgulayan nedenler;[159]

- Oluşturulan belgeler içinde yazılı hususlara kendisinin korumacılık yaptığı,
- Bir sorunun çıkması durumunda sorunu giderecek olan gücün kendisi olduğu,
- Damga vergisini de bu koruma-hizmet garantisine karşılık olarak aldığı gümrüklarını gösterebileceği düşünülebilmektedir.

3.3.2.3.Servet Üzerinden Alınan Vergiler

Servet üzerinden alınan vergiler üç çeşit vergisi vardır.

- **Motorlu Taşıt Vergisi**

'Karada, havada, deniz, göl ve nehirlerde insan, hayvan ve eşya taşımaya yarayan ve makine kuvvetiyle hareket eden taşıtlardır.' Şeklinde tanımlanmaktadır. Vergi konusunu: ilgili yerlere kayıt ve tescili yapılmış olan motorlu kara taşıtları, uçak ve helikopterler ile motorlu deniz taşıtları oluşturur.[160] Mükellef, adlarına motorlu taşıt kayıt ve tescil edilmiş bulunan gerçek ve tüzel kişilerdir. Motorlu taşıt vergileri her yıl araçların yaşı ve motor hacmine göre yeniden belirlenen maktu bedeller tutarına alınmaktadır.[161]

- **Emlak Vergisi**

Emlak Vergisi, 20 milyon civarındaki mükellef sayısıyla; çok sayıda kişiyi ilgilendiren vergilerden biri olma özelliğini taşımaktadır.

Türkiye'de sahip olunan bina, daire ve araziler %0,1 ile %0,6 arasında değişen oranlarda emlak vergisine tabi olup tahakkuk eden bu verginin %10'u oranlarda da Taşınmaz Kültür Varlıklarının Korunmasına Ait Katkı Payı ödenmektedir.[162]

[159] Nurettin Bilici, a.g.e., s.141.
[160] Nurettin Bilici, a.g.e., s.154.
[161] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.117.
[162] A.g.e.

- **Bina Vergisi**

Genellikle kamu kuruluşlarına ait binalardır (EVK m.4). Bu çerçevede özel büçeli idarelere, il özel idarelerine, belediyelere, köy tüzel kişiliğine, kanunla kurulan üniversitelere ve devlete ait binalar vergi dışında kalmaktadır.

- Bina vergisi meskenlerde binde 1,
- Diğer binalarda ise binde 2, olarak belirlenmiştir.

Bu oranlar büyük şehir belediye sınırları ve mücavir alanlar Belediye sınırları dışında olup, imar mevzuatı bakımından belediyelerin kontrol ve mesuliyeti altına verilmiş olan alanlardır .[163]

- **Arazi Vergisi**

Arazi vergisinin matrahı, arazinin kanun hükümlerine göre tespit olunan vergi değeridir. Kanun, bina vergisinde olduğu gibi burada da bazı arazilere daimi (m.14), bazılarına da geçici (m.15) muaflık getirmiştir. Örneğin; Çeşitli kamu kuruluşlarına ait araziler ile Belediye ve mücavir alan sınırları dışında kalan (ticari ve turistik faaliyetlerde kullanılmama şartıyla) araziler, daimi olarak arazi vergisinden muaf tutulmuştur (EVK m.14).

- Arazi için binde 1,
- Arsa için binde 3'dür.

Bu oran, büyükşehir belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde sırasıyla binde 2 ve binde 6 olarak uygulanır. Ayrıca Bakanlar kurulu, bu oranları 3 katına kadar artırma ve yarısına kadar indirme konusunda yetkili kılınmıştır.[164]

- **Veraset ve İntikal Vergisi**

Servet üzerinden alınan Veraset ve İntikal Vergisinin uygulama alanı Türk vatandaşları ile Türkiye Cumhuriyeti sınırlarında intikal eden mallardır.

[163] Nurettin Bilici, a.g.e., 2013, s.162
[164] Nurettin Bilici, a.g.e., 2013, s.163

Türkiye Cumhuriyeti uyruğunda bulunan şahıslara ait mallar ile Türkiye'de bulunan malların veraset yoluyla veya herhangi bir suretle ivazsız (karşılıksız) bir şekilde bir şahıstan diğer şahsa intikali veraset ve intikal vergisinin konusuna girer. Türkiye Cumhuriyeti uyruğunda bulunan şahısların yabancı memleketlerde aynı yollardan mal edinmeleri de veraset ve intikal vergisinin konusuna girer. Ancak, Türkiye Cumhuriyeti uyruğundaki kişilerin Türkiye sınırları dışında bulunan mallarının, veraset yoluyla veya ivazsız bir şekilde Türkiye'de ikametgahı olmayan yabancı şahıslara intikali bu verginin konusuna girmez.[165]

Verginin konusuna 'Karşılıksız intikaller' girer. Karşılıksız intikal, malların bir şahıstan başka şahsa; Veraset yoluyla veya bağış, yarışma ve çekilişlerde kazanılan ödüller, spor toto, milli piyango ikramiyetlerinde olduğu gibi ivazsız olarak geçmesini kapsamaktadır. [166]

Yarışma kavramı, çekiliş yada kura yönemine başvurulmaksızın önceden ilan edilen bilgi, yetenek, güzel gibi bazı kriterlere göre yarışmalarda üstünlük gösterenlerin (bir seçici kurul tarafından belirlenen iştirakçilere ikramiye verilmesi dahil) seçilmelerini ifade etmektedir.

Vergiyi veraset yoluyla doğuran olay, bir kişinin ölümü, Medeni Kanun hükümlerine göre hukuken ölümüne karar verilmesi (gaiplik) veya hayatta iken yapılan bağışlamalar ile meydana gelmektedir.[167]

Gaiplik: Bir kimsenin ölüm tehlikesi içinde iken kaybolması veya yakınlarının bilgisi dışında uzun bir süre yok olması ve kendisinden haber alınamaması nedeniyle ölmüş olabileceği kanısıyla, yakınlarının başvurusu üzerine mahkemece öldüğüne karar verilmesidir. Başvuruda bulunabilmeleri için olay tarihinden itibaren; ölüm tehlikesi içinde iken kaybolma halinde en az 1, uzun zamandır haber alınamama halinde ise en az 5 yıl geçmiş olması gerekmektedir. [168]

[165] Gelir İdaresi Başkanlığı, Mirasçıların Vergisel Yükümlülükleri Rehberi, Ankara: Gelir İdaresi Başkanlığı Yayınları, Yayın No: 154 ,NİSAN 2014, s.1-2.
[166] Nurettin Bilici, a.g.e., s.156
[167] Gelir İdaresi Başkanlığı, a.g.m., s.2
[168] Gelir İdaresi Başkanlığı, a.g.m., s.2

Yarışma kavramı, çekiliş yada kura yönemine başvurulmaksızın önceden ilan edilen bilgi, yetenek, güzel gibi bazı kriterlere göre yarışmalarda üstünlük gösterenlerin (bir seçici kurul tarafından belirlenen iştirakçilere ikramiye verilmesi dahil) seçilmelerini ifade etmektedir.[169]

Kumar oynamaktan elde edilen kazancın da 'ivazsız bir intikal olduğu, bunun sonucunda veraset ve intikal vergisine tabi tutulması gerektiği' yönünde Danıştay kararları bulunmaktır.[170]

Çekiliş; bahis, iştirak, kur'a ve benzeri yöntemlere dayanan düzenlemelerle, katılımcıların bir bedel ödemeden veya ödedikleri bedelden daha yüksek bir değerde mal edinmeleri anlamına gelmektedir.[171]

Tablo 6. Veraset ve İntikal Vergisinin Oranı

Matrah		Verginin Oranı (%)	
		Veraset Yoluyla İntikallerde	İvazsız İntikallerde
İlk	210.000 TL için	1	10
Sonra gelen	500.000 TL için	3	15
Sonra gelen	1.110.000 TL için	5	20
Sonra gelen	2.000.000 TL için	7	25
Matrahın	3.820.000 TL'yi aşan bölümü için	10	30

Kaynak: T.C..Maliye Bakanlığı, Gelir İdaresi Başkanlığı, **Resmi Gazete,** 29931 sayılı karar , http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/12/20161227-9.htm

[169] Nurettin Bilici, a.g.e., s.156
[170] Nurettin Bilici, a.g.e., s.156.
[171] Nurettin Bilici, a.g.e., s.156.

1/1/2016 tarihinden itibaren veraset yoluyla veya ivazsız surette meydana gelen intikallerde veraset ve intikal vergisi üstteki Tablo 6'ye göre hesaplanacaktır.[172]

3.4.Gümrük Kanunu (GK)

27/10/1999 tarhininde kabul edilip 05 Şubat 2000 tarihinde yürürlüğe giren 4458 sayılı kanun ile gereken bütün değişiklikler yapılmış ve bazı yenilikler getirilmiştir. Kanunun amacı, Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesine giren ve çıkan eşyaya ve taşıt araçlarına uygulanacak gümrük kurallarını belirlemektir.173

Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesi, Türkiye Cumhuriyeti topraklarını kapsar. Türkiye kara suları, iç suları ve hava sahası gümrük bölgesine dahildir. Bu Kanunda geçen Türkiye Gümrük Bölgesi ve Gümrük Bölgesi kavramları Türkiye Cumhuriyeti Gümrük Bölgesini ifade eder.[174]

Gümrük işlemlerindeki yoğun bürokrasi ticaretin ve yatırımcı için sorun olmaktadır. Uzun süren işlemler, belgelendirme şartları yatırımcının kaçmasında etken olmaktdır.[175]

Gümrük Kanunu'nun en önemli tanım ve hükümleri aşağıda sıralanmıştır;

- **Bağlayıcı Tarife Bilgisi (BTB) ve Bağlayıcı Menşe Bilgisi (BMB)**
  - **Bağlayıcı Tarife Bilgisi (BTB),** eşyanın Türk Gümrük Tarife Cetvelinde sınıflandırılmasına ilişkin olarak, kişinin yazılı talebi üzerine Müsteşarlık (Gümrükler Genel Müdürlüğü) veya Müsteşarlık tarafından yetkilendirilmiş Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüklerince (Ankara, İstanbul, İzmir, İzmit, Bursa, Mersin Bölge Müd.) verilen idari karardır. Bağlayıcı Tarife Bilgisi 10 Seri Nolu Gümrük Genel Tebliğ uyarınca gerekli bilgi ve belgelerin ibrazı halinde talep edene ücretsiz olarak verilir. Bununla birlikte, özellikle eşyanın kimyevi tahlili veya ekspertizi ya da talep edene geri gönderilmesi nedeniyle gümrük idarelerince

[172] 2016 Yılı Veraset ve İntikal Vergisinde İstisna Tutarları ve Matrah Dilimleri, (Erişim Tarihi : 28.12.2016) http://www.verginet.net/dtt/11/Vergi-Sirkuleri-2016-9.aspx
[173] GK.,madde 1.
[174] GK., madde 2.
[175] İTO, Türkiye'de Yurtdışına Doğrudan Sermaye Yatırımları Ve Türk Yatırımcıları, İstanbul: İTO yayınları, No:2003-14, 2003, s.68.

yapılan masraflar talepte bulunan tarafından karşılanır. BTB, 6 yıl süre ile geçerlidir.176

Ticaret erbabı ile gümrük idaresi arasında eşyanın tarfiesi konusunda sürekli ihtilaf yaşanıyorsa bu tür ürünler ile ilgili bağlayıcı tarife bilgisi alınabilir. Dolayısıyla Bağlayaıcı Tarife Bilgisi, gümrük idaresinde yaşanan ihtilafları ortadan kaldıracak idari bir uygulama olduğu denilmektedir.

Bağlayıcı Tarife Bilgisi, Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüğü'ne müraca ederek temin edilebilir. Bir kişi, aynı eşya için sadece bir BTB müracaatında bulunabilir.

- **Bağlayıcı Menşe Bilgisi (BMB),** kişinin yazılı talebi üzerine Gümrük ve Ticaret Bakanlığı (Gümrükler Genel Müdürlüğü) tarafından verilen ve eşyanın tercihli veya tercihli olmayan menşeinin tespitine ilişkin idari karardır.

  BMB, gümrük idarelerini hak sahibine karşı yalnızca eşyanın menşeinin belirlenmesi konusunda ve yalnızca bilginin verildiği tarihten sonra tamamlanacak gümrük işlemlerine konu olan eşya için bağlar. Bunun için bilgi alan kişinin beyan edilecek eşya ve menşe kazanımı gerektiren durumu ile verilen bilgide tanımlanan eşya ve menşe kazanımı gerektiren durumun her bakımdan uyumlu olduğunu kanıtlaması zorunludur. BMB başvurularının sadece bir kalem eşya için yapılması gerekir.[177]

Yukarıda özetlenen düzenlemeler sonucunda kişiler, bir ticari ilişkiye girmeden önce veya bir yatırım kararını alırken tarife ve menşe gibi özel ihtisas gerektiren konularda Gümrük Müsteşarlığından BTB için 6 yıl, BMB için 3 yıl süreyle değişmeyecek net bilgileri alacaklar ve bu bilgiler ışığında kararlarını verecekledir. Öte yandan, mükellef ile idare arasında gereksiz ihtilafların çıkması da önlenmiş olacaktır.178

---

[176] Bağlayıcı Tarife Bilgisi, (Erişim Tarihi : 30.12.2016) http://ege.gtb.gov.tr/uygulamalar/baglayici-tarife-bilgisi/baglayici-tarife-bilgisi

[177] Bağlayıcı Menşe Bilgisi, (Erişim Tarihi : 30.12.2016) http://makinebirlik.com/tr/sikca-sorulan-sorular/baglayici-tarife-ve-mense-bilgisi-hakkinda-bilgi-verebilir-misiniz

[178] Özgür Küçükarslan, Dış Ticarette Bankacılık ve Gümrük Prosedürü, Trabzon:T.C.Karadeniz Teknik Üniversitesi, 2001, s.66.

- **Eşyanın Tercihli ve Tercihsiz Menşei**
  - **Tercihli Menşei**

Aralarında ikili veya çoklu tercihli düzenleme bulunan ülkeler, ürettikleri ürünleri birbirlerinden ithal ederlerken, bu ürünleri üçüncü ülke ürünlerinden, özel menşe kuralları ile ayırt ederler. Yani tavizli vergi uygulaması talep eden ithalatçının ithal etmek istediği eşyanın, tercihli menşe kuralları tabir edilen bu özel kuralları karşılaması gerekir.[179]

  - **Tercihsiz Menşei**

Tercihsiz menşe kuralları, "En çok kayrılan ülke" kuralı uyarınca Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) üyesi ülkelere tavizli vergi uygulanabilmesi için esas alınan menşe kuralları olup, bu bağlamda, tespit edilen kurallara uyan ve DTÖ üyesi bir ülkeden gelen eşya için, ülke ayrımı yapılmaksızın tavizli vergi oranı uygulanmasıdır. Ancak bu tanım, örneğin, Türkiye'nin DTÖ üyesi her ülkeye tercihli vergi uygulayacağı anlamına gelmemektedir. Çünkü tanımda kullanılan "tavizli vergi oranı" kavramı, Türkiye'nin sahip olduğu tercihli rejim esnasında uygulanacak tavizli vergiyle aynı anlama gelmemekte olup, DTÖ bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir.[180]

- **Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları**

Genel olarak, korsan tanımı ile fikir ve sanat eserlerinin izinsiz olarak çoğaltılarak satılması, taklit tanımıyla ise sınaî haklarla korunan ürünlerin izinsiz olarak üretilerek satılması ifade edilmektedir. Son zamanlara kadar bu iki hak alanına tecavüz eylemleri ayrı ayrı düşünülüp değerlendirilmekte idi. Ancak Avrupa Birliği'nin 2004/48 Direktifinde de olduğu gibi dünya ticaretini tehdit eder boyuta ulaşan korsan ve taklite karşı benzer düzenleme ve uygulamalarla mücadele gereği ortaya çıkmıştır. Özellikle gümrük önlemleri, yargı süreçleri gibi konular hem korsanın hem de taklitin önlenmesi için aynı öneme sahiptir.[181]

---

[179] Cevdet BOZKURT, Menşe Kavramı ve Menşe Kazanma Kriterlerinin ilgili Mevzuat Işığında Değerlendirilmesi, Mali Çözüm Dergisi, Mart-Nisan 2011, S.104, s.150-151.
[180] **a.g.m.**
[181] T.C.Başbakanlık, Fikri Mülkiyet Hakları, Ankara: Özel İhtisas Komisyon Raporu 2007-2013, s.46.

Dolayısıyla eğer sahte veya takiltçi bir ürün ülkeye ithal edilirse ve bu ürünün mülkiyet hakkını taşıyan kişinin elinde açık bir delil olması şartıyla talebi üzerine gümrük işlemleri, Gümrük İdareleri tarafından durdurma kararı alıp ithalat eden kişiye birdirir.

- **Geçici Depolama Yeri**

Eşya geçici depolama yerlerinde; deniz yoluyla gelmiş ise 45 gün, diğer bir yola gelmiş ise 20 gün kalabilir. Başka bir ifadeyle, Türkiye Gümrük Bölgesine getirilip gümrüğe sunulan eşyanın gümrük işlemlerinin; deniz yoluyla gelen eşyada özet beyanın verildiği tarihten itibaren 45 gün, diğer bir yolla getirilen ise 20 gün içinde tamamlanması gerekir.[182]

Beyan sahibinin iradesi dışındaki nedenlerle işlemlerin yukarıda belirtilen süreler içinde tamamlanması mümkün değilse; 45 ve 20 günlük sürelerin bitiminden önce başvurulması şartıyla Müsteşarlıkça ek süre verilebilir. Eşyanın sahipleri veya onların yerine harekete yetkili olanlar beyanlarını doğru yapabilmek üzere geçici depolama yerine gelmiş eşyayı tartabilirler, muayene edebilirler veya ekspertiz incelenmesi yaptırabilirler.[183]

- **Amaca Yönelik Özel Kullanımı**

İthal eşyası için amaca yönelik özel kullanım nedeniyle indirimli veya sıfır ithalat vergi oranının uygulanmasının öngörüldüğü hallerde, bu uygulamadan işlem görmüş ürünler de yararlandırılır.[184] Örneğin ithal edilen kağıt, kitap üretiminde kullanılacaksa indirimli veya sıfır vergi indiriminden yararlanacak, ambalaj maddesi üretiminde kullanılacaksa yararlanamayacaktır.[185]

- **Gümrük Antrepo Rejimi**

Antrepo, Gümrük gözetimi altında bulunan eşyanın konulması amacıyla kurulan ve kuruluşunda aranılacak koşulları ve nitelikleri yönetmelikle belirlenen yerlere denir. Antrepoculuk, gümrük vergisine konu olup da henüz vergi ve resimleri ödenmemiş

[182] Özgür Küçükarslan, a.g.e., s.68.
[183] a.g.e.
[184] GK., madde 115.
[185] Özgür Küçükarslan, a.g.e., s.68.

malların korunduğu, gerekiyorsa küçük tamamlayıcı işlemlerin yapıldığı gümrük binalarına yakın olan bir tür depoculuk faaliyetidir.[186]

Ulusal lojistik Antrepo kelime olarak Fransızca'dan Türkçeye geçmiştir ve kelime anlamı olarak gümrüklere gelen ticari eşyanın konulduğu, korunduğu yer, ardiye anlamlarına gelmektedir. Eşyanın antrepoya gümrük mevzuatında düzenlenen şekilde konulması halinde süresiz kalabildiği ve eşyanın antrepoda kaldığı süre içerisinde eşyaya terettüp eden vergilerin ödenmediği bir gümrük rejimidir.[187]

- **Dahilde İşleme Rejimi**

Dahilde İşleme Rejimi (DİR), ihracat sanayilerinin teşvik edilmesini ve verimliliğinin artırılmasını ve olağan gümrük tarifelerinin ihracat sanayileri açısından kolaylaştırmasını teminat altına almaktadır. İhracat sanayicileri, bazı malzemeleri yurt içinden temin ederken karşılaştıkları güçlükler nedeniyle yurt dışından temin etmek zorunda kalabilirler. DİR, ihracatçıların mallarını dünya pazarlarına satarken, ithal etmek zorunda kaldıkları hammaddeleri vergi ödemeden ithal etmek suretiyle bir avantaj sağlarlar.[188]

Türkiye'nin İhracatçılarına, ihraç mamullerinde kullanılmak kaydıyla dünya piyasa fiyatlarından hammadde temin etmek amacıyla yürürlüğe konulan bu Rejim kapsamında;[189]

- İthalatta şartlı muafiyet,
- İthalat esnasında alınan vergilerin geri ödenmesi,
- Eşdeğer eşya kullanımı sistemleri uygulanmaktadır.

- **Geçici İthalat Rejimi**

Kanuna göre yurda geçici olarak gelen eşyanın yurtta kalması süresi ne olursa olsun vergi ödenmesi söz konusu değildir. Bu rejimin Dahilde İşleme Rejiminden

[186] Mehmet Özçelik, ''ANTREPO'',Konya: Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Servisi , Aralık 2013, s.1.
[187] Mehmet Özçelik, a.g.e., s.1.
[188] Güven SAYILGAN ve Coşkun ŞENOL, ''Dahilde İşleme Rejimi ve Türk İşletmelerinin İhracatı Üzerine Etkileri'' ,Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 35, Ocak-Temmuz 2010, s.39.
[189] Özgür Küçükarslan, a.g.e., s.69.

farkı; geçici olarak gelen eşyanın asli nitelikleri değişmeden çıkarılmasının gerekmesidir.[190]

Tam muafiyet kapsamında geçici ithal edilen eşyanın vergileri teminata bağlanmakta ve söz konusu eşyanın yurt dışı edilmesi durumunda alınan teminat iade edilmektedir. Kısmi muafiyet kapsamında geçici ithal edilen eşyadan ise Türkiye Gümrük Bölgesinde kaldığı her ay için söz konusu eşyanın serbest dolaşıma girmiş olması halinde alınacak vergilerin %3'ü tahsil edilmekte ve eşyanın yurt dışına gönderilmesi durumunda tahsil edilen vergiler geri verilmemektedir. Mücbir sebeplerin varlığı halinde verilen sürenin uzatılması mümkün bulunmakta, ancak eşya mülkiyetinin devredilememesi veya eşyanın uzun süreli yatırımlarda kullanılması halleri dışında 24 ayı aşan süre uzatımı yapılamamaktadır. [191]

- **Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi**

Önemle vurgulandığı gibi gümrük kontrolü altında işleme rejimi diğer ekonomik etkili gümrük rejimlerinde olduğu gibi vergi avantajının yanında istihdam yaratıcı, ekonomik katma değeri yüksek bir faaliyet olarak değerlendirilmektedir. Bu özelliği nedeniyle de gelişmekte olan ülkelerde diğer ekonomik etkili gümrük rejimleri ile birlikte uluslar arası ticarette önemli yer tutmaktadır.[192]

Rejimin işleyişini bir örnekle açıklamak gerekirse; imalinde üç ithal girdi kullanılan mamülü üreten bir firma düşünelim. Bu firma dilerse ve tabii izin almak kaydıyla, örneğimizdeki üç ithal girdinin ithalat vergilerini ödemeden bunları ithal edecektir. Ancak mamulü iç piyasada satışa sunarken, bu mamulün Gümrük Tarife istatistik Pozisyonuna göre vergilerini ödeyecektir. Böylece imalatçıya vergilerin tutarı kadar pre-finansman imkanı sağlamış olacaktır. Onun için bu rejim sanayimiz için ciddi bir teşvik unsuru olarak değerlendirilmelidir.[193]

[190] Özgür Küçükarslan, a.g.e., s.71.
[191] Dış Ticarette En Çok Sorulan Sorular, (Erişim Tarihi : 06.12.2016) https://gumrukdenhaber.wordpress.com/tag/gecici-ithalat/
[192] Murat ARİFOĞLU,''Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi ve Rejim Kapsamı Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması ve Elektronik Ortamda İzin'', İzmir: EGE GÜMRÜK VE TİCARET BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ, Mayıs 2013, s.14.
[193] Özgür Küçükarslan, a.g.e., s.72.

- **Hariçte İşleme Rejimi**

Hariçte işleme faaliyeti; serbest dolaşımda bulunan eşyanın daha ileri safhada işlenmek, tamir edilmek veya yenilenmek üzere geçici olarak Türkiye Gümrük Bölgesi dışına veya serbest bölgelere ihraç edilmesi ve bu faaliyetler sonucunda elde edilen ürünlerin, gümrük vergilerinden tam veya kısmi muafiyet uygulanmak suretiyle ve ikili veya çok taraflı ticaret anlaşmaları çerçevesinde bazı işlem görmüş ürünler için konulmuş veya konulacak olan gümrük vergisi muafiyeti içeren hükümler saklı kalmak kaydıyla, yeniden serbest dolaşıma girmesi ve standart değişim sistemi kapsamın da ithali ile ilgili faaliyetleri kapsar.[194]

Örneğin, Standart Değiim Sistemine Dayalı Hariçte işlemeye göre ithal edilen bir makine arızalandığı taktirde üretim durmayabilecektir. Yurtdıındaki firmadan makinenin aynısını temin edebildiği taktirde ve arızalanan makinenin ihraç edilmesi kaydıyla, o makine getirilebilecek ve hiçbir masraf oluturulmadan sanayi tarafından kullanılabilecektir.[195]

Hariçte işleme rejimi uygulanmayacak haller; [196]

- İhracı, ödenmiş ithalat vergilerinin geri verilmesine veya teminata bağlanmış ithalat vergilerinin kaldırılmasına yol açan,
- İhracından önce, nihai kullanımları nedeniyle tam muafiyet suretiyle serbest dolaşıma giren ve bu muafiyetin tanınması için gerekli koşulları taşımaya devam eden,
- İhracı, ihracat vergi iadesini gerektiren veya ihracı nedeniyle tarım politikası çerçevesinde vergi iadesi dışında bir mali avantaj sağlanan serbest dolaşımdaki eşyaya uygulanmaz.

Hariçte İşleme izni Veren Merciler; [197]

- Hammadde, yardımcı madde, yarı mamul, mamul ve ambalaj malzemelerini daha ileri bir safhada işlem görmek üzere üçüncü

[194] Hariçte İşleme Rejimi, (Erişim Tarihi : 17.11.2016) http://www.ithalatihracat.biz/?pnum=145
[195] Özgür Küçükarslan, a.g.e., s.72.
[196] Hariçte İşleme Rejimi, (Erişim Tarihi : 17.11.2016) http://www.ithalatihracat.biz/?pnum=145
[197] Özgür Küçükarslan, a.g.e., s.72.

ülkelere göndermek isteyen firmaların, Dış Ticaret Müsteşarlığı ihracat Genel Müdürlüğü'ne müracaat ederek hariçte işleme izin belgesi almaları gerekir.

- Maden cevheri ve konsantrelerinin izabe edilmesi ve ilenmesi; izabe ve ayrıştırmaya tabi tutulması ve/veya bunun sonucunda yenilenmesi gereken maden ve metallerden mamul eşyayı, üçüncü ülkelere geçici olarak göndermek isteyen firmaların, hariçte işleme izni almak üzere maden ihracatçı birliklerine müracaat etmeleri gerekir.
- Her türlü tamirat ve garantili hükümleri uyarınca veya bir imalat hatası nedeniyle, bu ürünler üçüncü ülkelere geçici ihracatı ve/veya ihracatından önce ikame eşyanın ithalatı için izin almak isteyen firmaların Gümrük Müsteşarlığı'na müracaat etmeleri gerekir.

3.5. Serbest Bölgeler Kanunu (SBK)

Yabancı yatırımcıları ilgilendiren önemli konudanlar biridir. Serbest bölge dünya çapında nerdeyse gelişmiş veya gelişmekte olan Serbest Bölge sistemi vardır. Yatırım, üretim ve dışsatımı artırmak, Ar-ge faaliyetini teşvik etmek, yabancı anapara ve teknoloji girişini hızlandırmak amacıyla devlet tarafından belirlenerek gümrük duvarları dışında bırakılan bölgelerdir.

3.5.1. Serbest Bölgelerin Tanımı

Türkiye sınırları içinde ancak gümrük bölgesi dışında kalan olup, bu bölgelerde dış ticaret ve diğer mali ve ekonomik konulara ilişkin mevzuat uygulanmaz.[198]

Başka bir deyiş ile; ülkede geçerli ticari, mali ve iktisadi alanlara ilişkin hukuki ve idari düzenlemelerin uygulanmadığı veya kısmen uygulandığı, sanayi ve ticari faaliyetler için daha geniş teşviklerin tanındığı ve fiziki olarak ülkenin diğer kısımlarından ayrılan yerler olarak tanımlanabilir.[199]

[198] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.159.
[199] Serbest bölge, (Erişim Tarihi : 21.11.2016) https://tr.wikipedia.org/wiki/Serbest_b%C3%B6lge

3.5.2. Serbest Bölgelerin Amacı ve SB'de Şirket Kurulması

3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanunu, 1.maddesine göre; serbest bölgelerin kurulması ve işletilmesindeki temel amaçlar; ihracata yönelik yatırım ve üretimi teşvik etmek, doğrudan yabancı yatırımları ve teknoloji girişini hızlandırmak, işletmeleri ihracata yönlendirmek ve uluslararası ticareti geliştirmek olarak sıralanmıştır.

2.maddesine göre; Serbest bölgelerin, kamu kurum ve kuruluşlarınca, yerli veya yabancı gerçek veya tüzel kişilerce kurulmasına, işletilmesine Bakanlar Kurulunca izin verilir. 5.maddenin ikinice fıkrasına göre; Yerli veya yabancı gerçek veya tüzel kişiler Dış Ticaret Müsteşarlığından ruhsat almak kaydıyla serbest bölgelerde faaliyette bulunabilirler. Serbest bölgelerde faaliyette bulunan yatırımcı kullanıcılara Hazinenin özel mülkiyetinde bulunan arazi, arsa ve binalar kiralanabilir veya bunlar üzerinde 49 yıla kadar irtifak hakkı tesis edilebilir. Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler için aynı süre ile kullanma izni verilebilir.

Türkiye'de veya yurt dışında yerleşik kişilerce münhasıran (yalnızca) serbest bölgede faaliyet göstermek şartıyla serbest bölgeyi adres göstererek şirket kurulabilir. Bu durumda şirket kuruluşundan önce yapılması gereken adımlar;[200]

- Ana sözleşme taslağının Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü'ne ibraz edilmesi zorunludur.
- Ana sözleşmesinin uygun bulunmasından sonra serbest bölgede faaliyet gösterilecek işyeri için kira sözleşmesi yapılır ve bu işyerinin adresini Ticaret Sicil Memurluğuna ibraz ederek kuruluş ve tescil işlemleri Türk Ticaret Kanunu hükümlerine uygun olarak tamamlanır.
- Daha sonra kuruluş ilanının yayımlandığı Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi ve kira sözleşmesi Genel Müdürlüğe ibraz edilerek faaliyet ruhsatı düzenlenir.

Halihazırda Türkiye'de veya yurt dışında faaliyette bulunmayan yabancı sermayeli müracaatçıların kuruluş işlemleri sırasında Hazine Müsteşarlığı Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü'nden izin belgesi alması gerekir. Serbest bölge adresli olarak kurulacak şirketlerin ana sözleşmelerinde;

[200] Özgür Küçükarslan, a.g.e., s.87.

- Müsteşarlıktan (Serbest Bölgeler Genel Müdürlüğü) onay alınmadan ana sözleşme değişikliği yapılmayacağı,
- Türkiye'nin başka bir yerinde faaliyette bulunulmayacağı ve şube oluşturulamayacağı açık olarak belirtilir.
- Faaliyet ruhsatı ile şirketin kurulmasının uygun olduğuna dair uygunluk belgesi verilir. Bu ve gerekli diğer belgeler ile şirket kuruluşu için ticaret siciline başvuru yapılır.[201]
- Yabancı yönetici ve vasıflı personel için çalışma izni almak üzere dış ticaret müsteşarlığı serbest bölgeler genel müdürlüğü veya ilgili serbest bölge müdürlüğüne başvuru yapılır. Çalışanlar açısından TC sosyal güvenlik mevzuatı hükümleri uygulanır ve sosyal güvenlik kurumlarına sigorta primleri ödenir.[202]

3.5.3. Türkiye'deki Serbest Bölgelerin Sayısı ve Sektörel Dağılımı

Türkiye'de 2009 yılına kadar 20 Serbest Bölge vardı. 2009 yılında Doğu Anadolu Serbest Bölgesinin Yer ve Sınırları ile İşletme İznine İlişkin Hükümlerin Yürürlükten Kaldırılmasının sonucunda sayı 19 Serbest Bölgeye düşmüş bulunmaktadır.[203]

Türkiye'deki Serbest Bölgeler aşağıdaki gibi sıranlamıştır; [204]

Adana-Yumurtalık Serbest Bölge: E-Mail: adanaysbm@ekonomi.gov.tr

Antalya Serbest Bölge Müdürlüğü: E-Mail: antalyasbm@ekonomi.gov.tr

Avrupa Serbest Bölge Müdürlüğü: E-Mail: avrupasbm@ekonomi.gov.tr

---

[201] TÜRKİYE'DE SERBEST BÖLGELER VE SERBEST BÖLGELERDE ŞİRKET KURULUŞU, (Erişim Tarihi : 22.11.2016) http://www.ongoren.av.tr/turkiyede-serbest-bolgeler-ve-serbest-bolgelerde-sirket-kurulusu/

[202] TÜRKİYE'DE SERBEST BÖLGELER VE SERBEST BÖLGELERDE ŞİRKET KURULUŞU, (Erişim Tarihi : 22.11.2016) http://www.ongoren.av.tr/turkiyede-serbest-bolgeler-ve-serbest-bolgelerde-sirket-kurulusu/

[203] **Resmi Gazete Sayı:27365, Karar Sayısı : 2009/15413**

Ekli "Doğu Anadolu Serbest Bölgesinin Yer ve Sınırları ile İşletme İznine İlişkin Hükümlerin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Karar"ın yürürlüğe konulması; Devlet Bakanlığının 6/8/2009 tarihli ve 28035 sayılı yazısı üzerine, 3218 sayılı Serbest Bölgeler Kanununun 2 nci maddesine göre, Bakanlar Kurulu'nca 13/8/2009 tarihinde kararlaştırılmıştır.

[204] Serbest Bölgeler, (Erişim Tarihi : 22.11.2016) http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/yatirim/serbestBolgeler?_afrLoop=1179437848907363&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null#!%40%40%3F_afrWindowId%3Dnull%26_afrLoop%3D1179437848907363%26_afrWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D18g8ojzu4z_106

Bursa Serbest Bölge Müdürlüğü:	E-Mail: bursasbm@ekonomi.gov.tr
Denizli Serbest Bölge Müdürlüğü:	E-Mail: denizlisbm@ekonomi.gov.tr
Ege Serbest Bölge Müdürlüğü:	E-Mail: egesbm@ekonomi.gov.tr
Gaziantep Serbest Bölge Müdürlüğü:	E-Mail:gaziantepsbm@ekonomi.gov.tr
İstanbul Atatürk Havalimanı Serbest Bölge:	E-Mail: iahlsbm@ekonomi.gov.tr
İstanbul Endüstri ve Ticaret Serbest Bölge:	E-Mail: iendustrisbm@ekonomi.gov.tr
İstanbul Trakya Serbest Bölge Müdürlüğü:	E-Mail: itrakyasbm@ekonomi.gov.tr
İzmir Serbest Bölge Müdürlüğü:	E-Mail: izmirsbm@ekonomi.gov.tr
Kayseri Serbest Bölge Müdürlüğü	E-Mail: kayserisbm@ekonomi.gov.tr
Kocaeli Serbest Bölge Müdürlüğü	E-Mail: kocaelisbm@ekonomi.gov.tr
Mardin Serbest Bölge Müdürlüğü	E-Mail: mardinsbm@ekonomi.gov.tr
Mersin Serbest Bölge Müdürlüğü	E-Mail: mersinsbm@ekonomi.gov.tr
Rize Serbest Bölge Müdürlüğü	E-Mail: rizesbm@ekonomi.gov.tr
Samsun Serbest Bölge Müdürlüğü	E-Mail: samsunsbm@ekonomi.gov.tr
Trabzon Serbest Bölge Müdürlüğü	E-Mail: trabzonsbm@ekonomi.gov.tr
Tübitak Mam Teknoloji Serbest Bölge	E-Mail: teknolojisbm@ekonomi.gov.tr

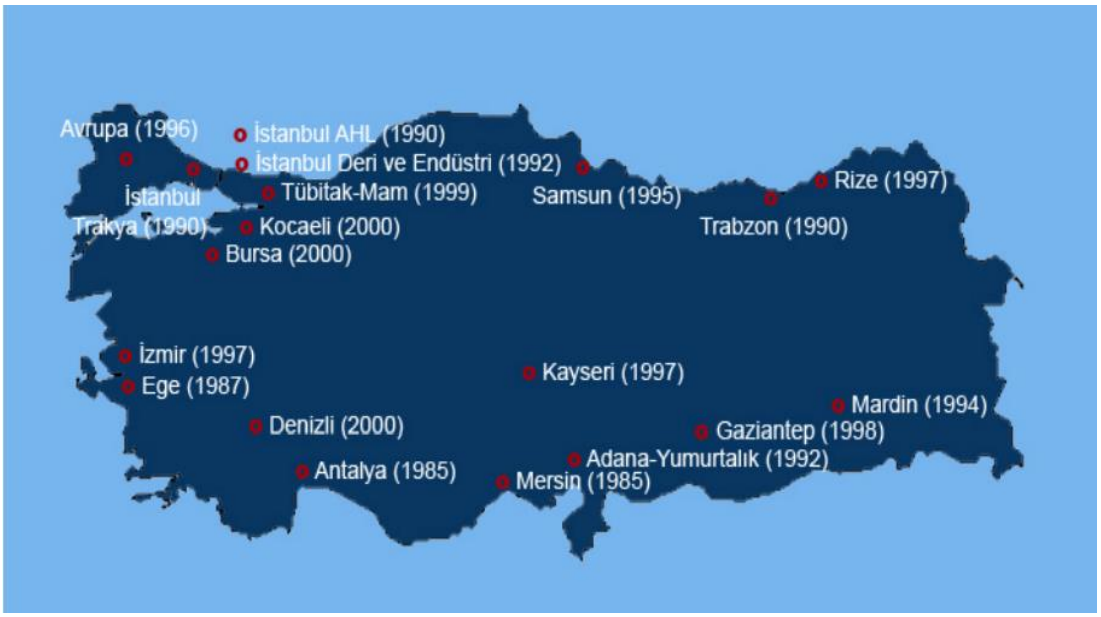

Şekil 9. Türkiye'deki Serbest Bölgeler

Kaynak: http://www.cografyaegitimi.biz, **Türkiye'deki Serbest Bölgeler Haritası**,

Bazı Serbest Bölgelerdeki sektörel yoğunlaşma aşağıda verilmiştir;[205]

İstanbul AHL	Hizmetler ve yazılım
Antalya	Yat inşası, medikal adetler
Kocaeli	Gemi inşası
Avrupa	Hazır giyim
Mersin	Hazır giyim
Bursa	Otomotiv alt endüstrileri
İzmir	Deri
Tübitak-MAM	AR-GE faaliyetleri
Adana-Yumurtalık	Gemi tamir ve bakımı

3.5.4. Türkiye'deki Serbest Bölgelerin Avantajları

2015 yılı itibariyle serbest bölgelerde ticaret hacmi 20,3 milyar dolar gerçekleşmiştir. 19 Serbest Bölgede istihdam, 2015 itibarıyla 62.234 kişiye ulaşmış bulumakta olduğundan dolayı Türkiye'nin ekonomisi ve yatırım yapan kişilerin açısından önemli bir konudur.[206]

Serbest Bölgelerin Sağladığı Avantajlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır;[207]

- Üretici Kullanıcılar için Vergi Avantajlarından Yararlanma İmkânı
  - Gelir vergisi ve kurumlar vergisi muafiyeti
  - Özel tüketim vergisi üzerinde sıfır KDV
  - İthal mallar için gümrük vergisi şartı bulunmaması
  - Banka işlem vergileri muafiyeti
  - Ticaret Kolaylığı İmkânı
  - Türk limanlarına kolay erişim
  - Ürün ve malların kaliteleri ve fiyatları üzerinde herhangi bir kısıtlama bulunmaması

[205] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.161.
[206] T.C.EKONOMİ BAKANLIĞI, EKONOMİK GÖRÜNÜM, Temmuz 2016, s.50-51.
[207] T.C.EKONOMİ BAKANLIĞI, EKONOMİK GÖRÜNÜM, Temmuz 2016, s.49. ve Turkey Free Trade Zones, (Erişim Tarihi : 03.12.2016) http://www.formacompany.com/en/turkey/turkey-free-zones/free-trade-zones.php

    - Yasal kısıtlamaları olmayan bir dış ticaret
    - Büyük ölçekli bir Türk iç pazarına satış yapabilmek için ayrıcalıklı bir fırsat
    - Bir ürünün serbest ticaret bölgesinde kalma süresinde sınırlama olmaması
- Yatırım konusunda Eşitlik Prensibi ve Altyapının avantajı
    - Uyruğuna bakılmaksızın tüm avantajların bütün firmalar için eşit şekilde sunulması
    - Yatırıma sınırsız yabancı sermaye katılımı
    - Hazır ve iyi bir altyapı sunan modern, cazip ve geniş iş yerleri
    - Her Türlü Ticari ve Sınai Faaliyete Uygun ve Ucuz Altyapı İmkânı
    - Serbest ticaret bölgelerindeki düşük işgücü ve arazi maliyeti
- Kâr Transferi İmkânı
- Çevirilebilir herhangi bir döviz cinsinin serbest kullanımı
- Lokavt ve grevin yasak olması
- Azaltılmış Bürokratik Prosedür ve Dinamik İşletme Yönetimi

3.6. Türkiye'de Yatırım Teşvikleri (TYT)

Son yıllarda giderek serbestleşen dünya ticareti ve küreselleşme teşviklerdeki değişimin yanı sıra kullanım alanlarda da yeni bir boyut açmıştır. Küreselleşmeye paralel olarak yerel piyasalar dünya piyasaları ile etkileşimlerini artırmış ve üretim faktörleri (özellikle sermaye) daha fazla hareketlilik kazanmıştır. İşte bu noktada yüksek akışkanlığa sahip yabancı sermayeyi çekmekte istekli görünen özellikle gelişmekte olan ülkeler bu yatırımlardan pay alabilmek için büyük bir rekabet içerisine girmişlerdir. Bunun neticesinde en kolay ve çabuk biçimde uygulanabilecek tedbirler arasında olan teşvik programları da bu yarış dahilinde kullanılmaya başlanmıştır.[208]

3.6.1. Yeni Yatırırm Teşvik Sistemi Kanunu

2004 ve 2006 yıllarında açıklanan teşvik sistemlerinin amacı, bazı illerde vergi ve sigorta primi teşvikleri uygulamak, enerji desteği sağlamak ve yatırımlara bedelsiz

[208] Emre Eser, Türkiye'de Uygulanan Yatırım Teşvik Sistemleri ve Mevcut Sistemin Yapısına Yönelik Öneriler, Ankara: T.C.Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Nisan 2011, Yayın No:2822, s.36.

arsa ve arazi temin etmek suretiyle yatırımları ve istihdam imkânlarını artırmaktır. 2009 yılında ise teşvik sisteminin amacı; kalkınma planları ve yıllık programlarda öngörülen hedefler ile uluslararası anlaşmalara uygun olarak, tasarrufları katma değeri yüksek yatırımlara yönlendirmek, üretimi ve istihdamı artırmak, yatırım eğiliminin devamlılığını ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak, uluslararası rekabet gücünü artıracak teknoloji ve araştırma-geliştirme içeriği yüksek büyük ölçekli yatırımları özendirmek, doğrudan yabancı yatırımları artırmak, bölgesel gelişmişlik farklılıklarını gidermek, çevre korumaya yönelik yatırımlar ile araştırma ve geliştirme faaliyetlerini desteklemektir.[209]

2012'deki teşvik sisteminin amacı ise, stratejik ve teknolojik dönüşümü sağlayacak yatırımların desteklenmesi, en az gelişmiş bölgelerde kalkınmanın sağlanması, destek araçlarının etkinliğinin arttırılması, bölgeseleşitsizliklerin giderilmesidir.[210]

3305 sayılı, 19.06.2012 tarihinde resmi gazetede yayımlanan ve bu tarihi itibarıyla geçerli olan yeni yatırım teşvik sistemi ile Türkiye Tablo'daki 6 bölgeye ayrılmış ve 81 il bu 6 bölgeye doğru artmaktadır (Tablo 7).

Teşvik sisteminde ön plana çıkan konular aşağıda belirtildiği gibidir;[211]

- Cari açığın azaltılması amacıyla ithalatbağımlılığı yüksek olan ara malı veürünlerin üretiminin artırılması,
- En az gelişmiş bölgelere sağlanan yatırım desteklerinin artırılması,
- Bölgesel gelişmişlik farklılıklarınıngiderilmesi,
- Destek unsurlarının etkinliğininartırılması,
- Kümelenme faaliyetlerinin desteklenmesi,
- Teknolojik dönüşümü sağlayacak yüksek ve orta-ileri teknoloji içerenyatırımların desteklenmesi.

[209] Burcu Kılınç Savrul ve Betül Doğru, ''2012 Yılı Teşvik Sistemi Çerçevesinde Değerlendirilmesi'',Çankırı:Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Cilt: 3, Sayı: 1, ss. 1-20, Bahar 2013 s.3-4.
[210] a.g.m.
[211] Burcu Kılınç Savrul ve Betül Doğru, a.g.e., s.7.

Tablo 7. Yatırım Teşvik Sisteme göre Bölgelerin dağılımı

1. Bölge	2. Bölge	3. Bölge	4. Bölge	5. Bölge	6. Bölge
Ankara	Adana	Balıkesir	Afyonkarahisar	Adıyaman	Ağrı
Antalya	Aydın	Bilecik	Amasya	Aksaray	Ardahan
Bursa	Bolu	Burdur	Artvin	Bayburt	Batman
Eskişehir	Çanakkale (Bozcaada ve Gökçeada İlçeleri Hariç)	Gaziantep	Bartın	Çankırı	Bingöl
İstanbul	Denizli	Karabük	Çorum	Erzurum	Bitlis
İzmir	Edirne	Karaman	Düzce	Giresun	Diyarbakır
Kocaeli	Isparta	Manisa	Elazığ	Gümüşhane	Hakkari
Muğla	Kayseri	Mersin	Erzincan	Kahramanmarş	Iğdır
	Kırklareli	Samsun	Hatay	Kilis	Kars
	Konya	Trabzon	Kastamonu	Niğde	Mardin
	Sakarya	Uşak	Kırıkkale	Ordu	Muş
	Tekirdağ	Zonguldak	Kırşehir	Osmaniye	Siirt
	Yalova		Kütahya	Sinop	Şanlıurfa
			Malatya	Tokat	Şırnak
			Nevşehir	Tunceli	Van
			Rize	Yozgat	Bozcaada ve Gökçeada İlçeleri
			Sivas		

Kaynak: Resmi Gazete, **Bakanlar Kurulu Kararı**, Karar Sayısı: 2012/3305.

Yeni yatırım teşvik sisteminin uygulanmasında yerli ve yabancı yatırımcının arasında fark olmaksızın aşağıdaki sistemin 4 ayrı rejiminden faydalanmaktadır;

- Genel Yatırım Teşvik Uygulamaları
- Bölgesel Yatırım Teşvik Uygulamaları
- Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları
- Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları

Yeni yatırım teşvik sisteminin uygulanmasında işlenen bu 4 ayrı rejiminde farklı teşvik unsurlara dayalı olarak uygulanmaktadır. Teşvik unsurlar aşağıdaki gibi sıralanmakatdır;

- **KDV istisnası**

Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında yurt içinden ve yurt dışından temin edilecek yatırım malı makine ve teçhizat için katma değer vergisinin ödenmemesi şeklinde uygulanır.[212]

- **Gümrük Vergisi Muafiyeti**

Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında yurt dışından temin edilecek yatırım malı makine ve teçhizat için gümrük vergisinin ödenmemesi şeklinde uygulanır.[213]

- **Vergi İndirimi**

Vergi İndirimi; gelir veya kurumlar vergisinin, yatırım için öngörülen katkı tutarına ulaşıncaya kadar indirimli olarak uygulanmasıdır. Bu destek, stratejik yatırımlar, büyük ölçekli yatırımlar ve bölgesel teşvik uygulamaları çerçevesinde düzenlenen teşvik belgeleri kapsamında sağlanır.

[212] Ekonomi Bakanlığı, Yatırım Teşvik Sistemi Yatırımlarda Devlet Yardımları Raporu, Ankara: Ekonomi Bakanlığı yayınları, Ağustos 2015, s.10. çevrimiçi http://www.ekonomi.gov.tr/portal/content/conn/UCM/uuid/dDocName:EK-208652 (Erişim tarihi: 11.12.2016)
[213] a.g.m.

- **Sosyal Sigortalar Primi (İşçi Payı) Desteği**

Yatırımla sağlanan ilave istihdam için yasal asgari ücret tutarı üzerinden hesaplanan sosyal sigorta primi işçi payı devlet tarafından karşılanmaktadır. Bu unsur sadece yatırım teşvik belgesi kapsamında Bölge 6'de yapılacak yatırımlar için uygulanmaktadır. Sosyal Sigortalar Prim Desteği için herhangi bir üst sınır bulunmamaktadır ve 10 yıl süreyle geçerlidir.[214]

- **Sosyal Sigortalar Primi (İşveren Payı) Desteği**

Yatırımla sağlanan ilave istihdam için yasal asgari ücret tutarı üzerinden hesaplanan sosyal sigorta primi işveren payı devlet tarafından karşılanmaktadır.[215] Büyük ölçekli yatırımlar, stratejik yatırımlar ve bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında düzenlenen teşvik belgeleri için uygulanır.[216]

- **Gelir Vergisi Stopajı Desteği**

Yatırım Teşvik Belgesi kapsamı yatırımla sağlanan ilave istihdam için ödenmesi gereken gelir vergisi stopajının asgari ücrete tekabül eden kısmının 10 yıl süreyle terkin edilmesidir.
Sadece 6.bölgede gerçekleştirilecek yatırımlar için düzenlenen teşvik belgelerinde öngörülür.[217]

- **Faiz Desteği**

Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında kullanılan en az bir yıl vadeli krediler için sağlanan bir finansman desteğidir.

Teşvik belgesinde kayıtlı sabit yatırım tutarının %70'ine kadar kullanılan krediye ilişkin ödenecek faizin veya kâr payının belli bir kısmı Bakanlığımızca karşılanmaktadır.
Bu destek unsuru, stratejik yatırımlar, Ar-Ge ve çevre yatırımları ile 3., 4., 5. ve 6.

[214] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.134.
[215] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.135.
[216] Ekonomi Bakanlığı, Yatırım Teşvik.., s.15. çevrimiçi
[217] Ekonomi Bakanlığı, Yatırım Teşvik.. a.g.m. , s.17. çevrimiçi

Bölgelerde bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında yapılacak yatırımlar için uygulanır.[218]

- **Arazi Tahsisi**

  Yatırım teşvik belgesi düzenlenmiş yatırımlar için Maliye Bakanlığı tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde arazi bulunabilirliğine bağlı olarak yatırım arazisi tahsis edilmektedir.[219]

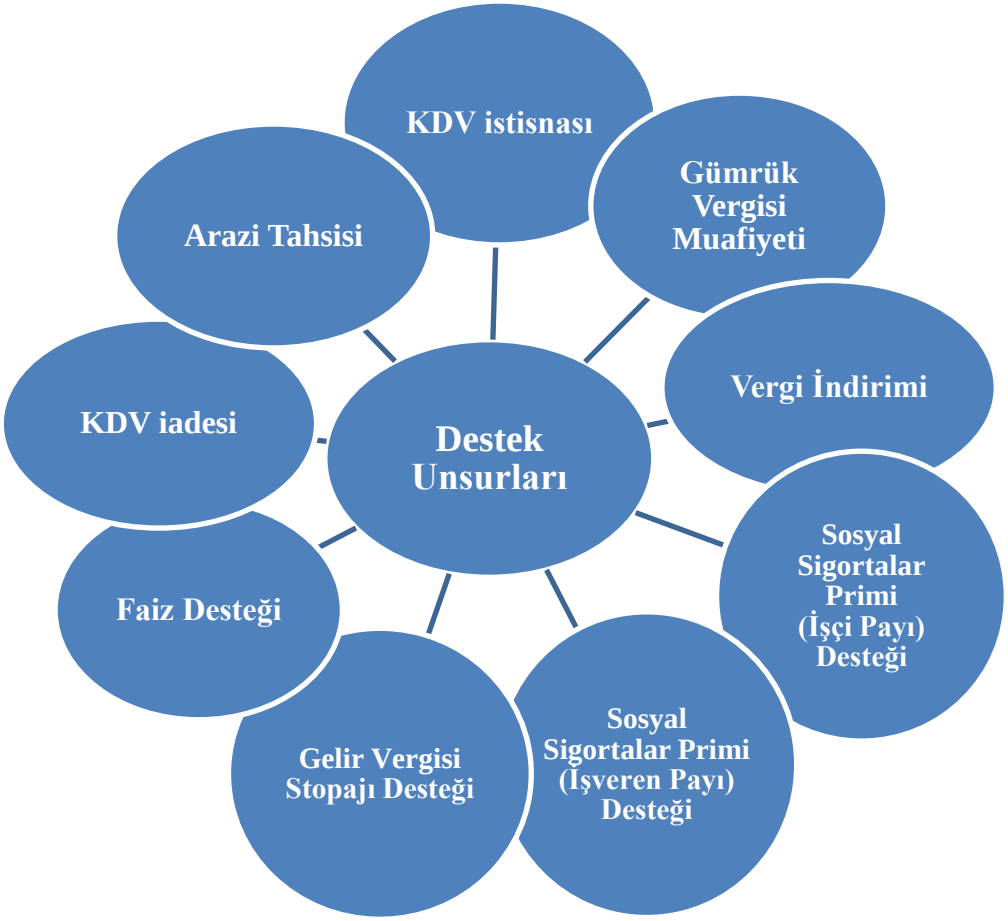

Şekil 10. Destek Unsurları

Kaynak: Ekonomi Bakanlığı, **Yatırım Teşvik Sistemi Yatırımlarda Devlet Yardımları Raporu**, Ankara, Ağustos 2015, s.10.

[218] Ekonomi Bakanlığı, Yatırım Teşvik.. a.g.m. , s.13.
[219] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.136.

- **KDV iadesi**

Asgari sabit yatırım tutarı 500 milyon TL'nin üzerindeki stratejik yatırımlar kapsamında gerçekleştirilen bina-inşaat harcamaları için tahsil edilen KDV iade edilmektedir.[220] Yeni yatırım teşvik sisteminde teşvik unsurlar ise 10.Şekil Örneğinde gösterilmektedir.

3.6.1.1. Genel Yatırım Teşvik Uygulamaları

Yatırımın yapılacağı bölge ayrımı yapılmaksızın, belirlenen kapasite şartları ve asgari sabit yatırım tutarını karşılayan tüm projeler Genel Yatırım Teşvik Uygulamaları çerçevesinde KDV istisnası Ve Gümrük Vergisi Muafiyeti desteklerinden yararlanabilmektedir. Bölge 1 ve 2 için belirlenen asgari sabit yatırım tutarı 1 milyon TL, Bölge 3,4,5 ve 6 için ise 500.000 TL'dir.

Sigorta primi işveren hissesi desteği, tersanelerin gemi inşa yatırımları için özel olarak uygulanmaktadır. Bunun dışındaki yatırım konularında sadece KDV istisnası Ve Gümrük Vergisi Muafiyeti desteklerinden yararlanabilmektedir. Genel Yatırım Teşvik Uygulamalarının yatırım konuları aşağıdaki gibi sıralanmıştır.;[221]

- Gıda ürünleri ve içecek imalatı
- Tekstil ürünleri imalatı (Yün ipliği hariç olmak üzere, tekstil elyafının hazırlanması ve eğirilmesi konusunda sadece modernizasyon yatırımları ve halı, tafting, dokunmamış ve örülmemiş kumaş ile çuval hariç olmak üzere tekstil dokumacılığı konusunda sadece modernizasyon yatırımları)
- Giyim eşyası imalatı
- Derinin tabaklanması ve işlenmesi
- Ağaç ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç) ; hasır ve buna benzer, örülerek yapılan maddelerin imalatı
- Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı
- Rafine edilmiş petrol ürünleri ve nükleer yakıt imalatı (Madencilik yatırımları hariç)
- Kimyasal madde ve ürünlerin imalatı
- Plastik ve kauçuk ürünleri imalatı

[220] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.136.
[221] Genel Teşvik Sistemi (Erişim tarihi: 16.12.2016) http://www.trakyaka.org.tr/content-348-genel_tesvik_sistemi.html

- Metalik olmayan diğer mineral ürünlerin imalatı
- Ana metal sanayi (2710 demir çelik ana sanayi hariç)
- Metal eşya sanayi
- B.y.s. makine ve teçhizat imalatı
- Büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri imalatı
- B.y.s. elektrikli makine ve cihazların imalatı
- Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı
- Tıbbi aletler, hassas ve optik aletler ile saat imalatı
- Motorlu kara taşıtı, römork ve yarı römork imalatı
- Diğer ulaşım araçlarının imalatı (Gemi ve yat inşa yatırımları hariç)
- Mobilya imalatı; b.y.s. diğer imalat
- Ürün paketleme hizmeti yatırımları
- Belediye ve il özel idarelerinin hizmet ve altyapı yatırımları

3.6.1.2. Bölgesel Yatırım Teşvik Uygulamaları

Her bölgede desteklenen sektörler, bölgenin potansiyeli ve yerel ekonomik ölçek büyüklükleri doğrultusunda belirlenirken, sağlanacak desteklerin yoğunluğu bölgelerin gelişmişlik düzeyine bağlı olarak değişimlik göstermektedir; en düşük tutar bölge 1ve 2 için 1 milyon TL iken, bu tutar diğer bölgelerde 500.000 TL'dir.[222]

Tablo 8. Bölgeye Göre Teşvik Unsurların Uygulanması

KDV İstisnası	Bütün Bölgelerde geçerli
Gümrük Vergisi Muafiyeti	Bütün Bölgelerde geçerli
Vergi İndirimi	Bütün Bölgelerde geçerli
Sigorta Primi (İşveren Payı) Desteği	Bütün Bölgelerde geçerli
Sigorta Primi (İşçi Payı) Desteği	Sadece 6. Bölgede
Gelir Vergisi Stopajı Desteği	Sadece 6. Bölgede
Faiz Desteği	3.,4.,5. ve 6. Bölgelerde
Arazi Tahsisi	Bütün Bölgelerde geçerli

Kaynak: T.C.Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı, **http://www.invest.gov.tr**, Yatırım Teşvikleri.

[222] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.137.

Bölgesel Teşvik Uygulamalarında; Karar ekinde iller itibarıyla belirlenen sektörler, asgari kapasite veya tutarları sağlamaları halinde üstteki Tablo 7'de desteklerden yararlanmaktadır.[223]

Bu doğrultuda hazırlanan yeni teşvik sisteminde en az gelişmiş bölge olan altıncı bölgeye önemli ayrıcalıklar sağlanmıştır. KDV İstisnası, Gümrük Vergisi Muafiyeti ve büyük ölçekli yatırımlar için verilen yatırım yeri tahsisi teşvik unsurları bütün bölgeler için verilmesi planlanmıştır. Bu teşvik unsurları dışında gelir vergisi stopajı desteği ve sigorta primi işçi hissesi desteği sadece altıncı bölge için verilecektir. Ayrıca üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı bölgede yapılacak olan yatırımlar faiz desteği teşviğinden yararlanabilecektir. Yeni teşvik sisteminde organize sanayi bölgelerinde yapılacak olan yatırımlara sağlanan teşvikler teknolojinin firmalar arası geçişliliğini sağlayarak kümelenmeyi desteklemeyi amaçlamaktadır (Tablo 9).[224]

Tablo 9. Bölgesel Teşvik Uygulamaları

		1.Bölge	2.Bölge	3.Bölge	4.Bölge	5.Bölge	6.Bölge
Vergi İndirimi Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB Dışı	15	20	25	30	40	50
	OSB İçi	20	25	30	40	50	55
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği	OSB Dışı	2 yıl	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl
	OSB İçi	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl	12 yıl
Faiz Desteği		-	-	var	var	var	var
Gelir Vergisi Stopajı Desteği		-	-	-	-	-	10 yıl
Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği		-	-	-	-	-	10 yıl

Kaynak: T.C.Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı, **http://www.invest.gov.tr**, Yatırım Teşvikleri.

[223] Ekonomi Bakanlığı, Yatırım Teşvik.., a.g.m., s.27. çevrimiçi

[224] Erdal AKDEVE ve Erdal Tanas KARAGÖL, Geçmişten Günümüze Türkiye'de Teşvikler ve Ülke Uygulamaları, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 37, Temmuz 2013, s.345.

Ekonomi gelişmesini belirli bir düzeye getirmiş, ekonomik ve politik istikrarı yakalamış, dengeleri iyi tutturulmuş bir ekonomide, çok kapsamlı teşvik önlemlerine gerek duyulmamaktadır. Bu gibi ekonomilerde, daha özel nitelikli teşviklerle ekonomik performansın devamının sağlanması istenir. Türkiye açısından böyle bir durum henüz sözkonusu değildir. Bu nedenle yatırım teşviklerinin, belirli öncelikler çerçevesinde devamı zorunludur.[225]

Yeni yatırım teşvik sistemi bazı yatırım alanlarını 'Öncelikli Yatırımlar' olarak tanımlamakta ve bunlara yatırımın bölgesine bakılmaksızın Bölgesel Yatırım Teşvik Uygulamaları kapsamında Bölge 5'e verilen bölgesel destekleri sunmaktadır. Öncelikli Yatırımlarda sabit yatırım tutarının 1 milyar TL ve üzerinde olması durumunda vergi indirim desteği Bölge 5'te geçerli olan yatırıma katkı oranına 10 puan ilave edilerek uygulanacaktır. Öncelikli Yatırımlarda 6.Bölge'de yapılması halinde aynı teşvik uygulancaktır.[226]

5. Bölge'de (Öncelikli Yatırımlar) desteklerinden yararlanan yatırım konuları;[227]

- Yüksek Teknolojili ürünlerin üretilmesine yönelik yatırımlar; İlaç, büro, muhasebe ve bilgi işlem makineleri imalatı, Radyo, televizyon, haberleşme teçhizatı ve cihazları imalatı, Tıbbi aletler, hassas ve optik aletler ile saat imalatı, Hava ve uzay taşıtları imalatı.
- AR-GE projeleri neticesinde elde edilen ürünlerin üretilmesine yönelik yatırımlar.
- Savunma alanındaki yatırımlar.
- Test merkezleri, rüzgâr tüneli vb. yatırımlar
- Madencilik ve Maden Arama Yatırımları
- Belirli otomotiv ve motor yatırımları.
- Eğitim yatırımları.
- Enerji verimliliğine yönelik yatırımlar.
- Sıvılaştırılmış doğalgaz (LNG) ve yer altı doğalgaz depolama yatırımları.
- Karbon elyaf veya entegre kompozit malzeme üretimine yönelik yatırımlar.

[225] Akif Emiroğlu, 'Ticari açıdan Yatırım Projeleri Planlanması, Hazırlanması, Finansmanı, Yönetim, Değerlendirilmesi, ve Teşviki', Bursa: Ekin Kitabevi, 2002, s.408.
[226] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.138.
[227] Ekonomi Bakanlığı, Yatırım Teşvik.., s.29-32. çevrimiçi

- Atık ısıdan geri kazanım yolu ile elektrik üretimi yatırımları
- Yerli kömüre dayalı termik santraller.
- Demiryolu taşımacılığı ve Denizyolu Taşımacılığı
- Uluslararası fuar alanı yatırımları.
- Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde veya termal turizm konusunda yapılacak turizm konaklama yatırımları

3.6.1.3. Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları

Yeni teşvik sistemi de büyük ölçekli yatırımların, bölgelere olan dağılımdaki adaletsizliğini gidermek amacıyla diğer bölgelere nispeten daha az gelişmiş olan bölgelere daha fazla destek vermektedir. Buna örnek olarak altıncı bölgeye yapılan yatırımlara 10 yıla kadar gelir vergisi stopajı desteği ve sigorta primi işçi hissesi desteği verilirken diğer bölgelere bu destek verilmemektedir. Aynı şekilde büyük ölçekli yatırımlarda verilecek olan sigorta primi işveren hissesi destek süresi de bölgelerin gelişmişlik seviyelerine göre ters orantılı olarak değişiklik göstermektedir. Bu uygulama büyük ölçekli yatırımların oranını artıracağı gibi aynı zamanda az gelişmiş bölgelere büyük sermaye gruplarını çekecektir.[228]

Büyük ölçekli yatırımlara uygulanacak olan teşvikler yatırımcının teknoloji ve Ar-Ge kapasitesini artıracak ve yatırımcıya uluslararası alanda rekabet gücü sağlayacaktır. Söz konusu destekler yatırımcının teknolojik altyapısını artırması ve kapasitesini büyütmesi için yatırımcıya önemli kolaylıklar sağlayacaktır.[229]

Potansiyel olarak Türkiye'nin teknolojisi, Ar-Ge kapasitesi ve rekabetçiliğini artıracak 12 yatırım konusu, Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları çerçevesinde desteklenmektedir (Tablo 10).

Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları çerçevesinde gerçekleştirilecek toplam beş ana başlık altında toplanan Teşvik unsurları şunlardır;

- KDV İstisnası,
- Gümrük Vergisi Muafiyeti,

[228] Erdal AKDEVE ve Erdal Tanas KARAGÖL, a.g.e., s.346.
[229] A.g.m.

- Vergi İndirimi,
- Sigorta Primi (İşveren Payı) Desteği,
- Yatırım Yeri Tahsisi.

Tablo 10. Büyük Ölçekli Desteklenen Yatırım Konuları

	Yatırım Konusu	Asgari Sabit Yatırım Tutarları (Milyon TL)
1	Rafine Edilmiş Petrol Ürünleri İmalatı	1000
2	Kimyasal Madde ve Ürünlerin İmalatı	200
3	Liman ve Liman Hizmetleri Yatırımları	200
4	Motorlu Kara Taşıtlarının İmalatı Yatırımları a)Motorlu Kara Taşıtları Ana Sanayi Yatırımları b) Motorlu Kara Taşıtları Yan Sanayi Yatırımları	 200 50
5	Demiryolu ve Tramvay Lokomotifleri ve/veya Vagon İmalatı Yatırımları	50
6	Transit Boru Hattıyla Taşımacılık Hizmetleri Yatırımları	
7	Elektronik Sanayi Yatırımları	
8	Tıbbi Alet, Hassas ve Optik Aletler İmalatı Yatırımları	
9	İlaç Üretimi Yatırımları	
10	Hava ve Uzay Taşıtları ve/veya Parçaları İmalatı Yatırımları	
11	Makine (Elektrikli Makine ve Cihazlar Dahil) İmalatı Yatırımları	
12	Metal Üretimine Yönelik Yatırımlar (Metal üretimi dahil)	

Kaynak: Yeni Teşvik Sistemi Yatırımlarda Devlet Yardımı, s.8., Çevrimiçi http://www.akib.org.tr/files/downloads/Ekler/Yeni_Tesvik_Sistemi.pdf (Erişim tarihi: 16.12.2016)

Aşağıdaki yatırım kategorileri, Bölgesel ve Büyük Ölçekli Yatırım Teşvik Uygulamaları kapsamında, Vergi İndirimi ve Sosyal Sigorta Primi (İşveren Payı) Desteği açısından bir alt bölgeye sağlanan desteklerden faydalanabilmektedir.[230]

- OSB içinde yapılacak yatırımlar.

[230] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.139.

- Aynı sektörde faaliyet gösteren en az beş şirketin iş birliğine dayalı entegrasyon yatırımları.

3.6.1.4. Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamaları

Yeni teşvik sistemi ile sanayinin yapısal dönüşümüne katkı sağlayacak stratejik sektörler desteklenecektir. Tasarlanan yeni teşvik sisteminde de özellikle bağımlılığın yüksek olduğu ara mallara öncelik verilerek cari açığın azaltılması hedeflenmektedir. Yüksek katma değer yaratan sektörlerde ihracat yapabilmek için yüksek oranda ithalat yapmak zorunlu hale gelmiştir. Bu amaçlar çerçevesinde herhangi bir ara malın veya sektörün stratejik yatırımlar kapsamına girebilmesi için: [231]

- Asgari yatırım tutarı 50 milyon TL üzerinde olan,
- Yatırım konusu ürünle ilgili yurt içi toplam üretim kapasitesinin ithalattan az olan,
- Asgari % 40 katma değer üreten (rafineri ve petrokimya yatırımlarında bu şart aranmamaktadır)[232],
- Üretilecek ürünle ilgili toplam ithalat değeri son 1 yıl itibariyle en az 50 Milyon dolar olan (yurt içi üretimi olmayan mallarda bu şart aranmayacaktır) yatırımlar olması gereklidir.

Stratejik Yatırım Teşvik Uygulamalarında yapılacak stratejik yatırımlar için özel olarak sağlanan destek unsurlarının oran ve süreleri (Tablo 11)'de gösterilmiştir.

Yatırımlarda devlet desteklerinden yararlanabilecek dolayısıyla teşvik belgesi başvurunda bulunabilecek gerçek ve tüzel kişiler aşağıdaki gibi sıralanmıştır;[233]

- Gerçek kişiler
- Adi ortaklıklar
- Sermaye şirketleri
- Kooperatifler
- Birlikler

[231] Erdal AKDEVE ve Erdal Tanas KARAGÖL, a.g.e., s.347.
[232] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.139.
[233] M. Emin Akyol, ''Yeni Teşvik Sistemi ve Yatırımlara Sağlanan Destek Unsurları'', İstanbul: Maliye Hesap Uzmanları Derneği yayınları, Temmuz 2010, s.28

- Kamu kurum ve kuruluşları (genel ve özel bütçeli kurum ve kuruluşlar, il özel idareleri, belediyeler ve kamu iktisadi teşebbüsleri ile bunların sermaye bileşimindeki hisse oranları %50'yi geçen kamu kurum ve kuruluşları)
- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları
- Dernek ve vakıflar
- Yurt dışındaki yabancı şirketlerin Türkiye'deki şubeleri

Tablo 11. Stratejik Yatırımlar İçin Sağlanan Destek Unsurlar

Destek unsurları		**Destek Oran ve Süreleri**
KDV İstisnası		Var
Gümrük Vergisi Muafiyeti		Var
Vergi İndirimi	Yatırıma katkı oranı (%)	50
Sigorta Primi (İşveren Payı) Desteği		7 yıl (6.Bölge 10 yıl)
Yatırım Yeri Tahsisi		Var
Faiz Desteği	İç Kredi	5 Puan
	Döviz / Dövize Endeksli Kredi	2 Puan
Sigorta Primi (İşçi Payı) Desteği		10 yıl (sadece 6.Bölgede gerçekleştirilecek Yatırımlar için)
Gelir Vergisi Stopaji Desteği		10 yıl (sadece 6.Bölgede gerçekleştirilecek Yatırımlar için)
KDV iadesi		Var (sadece 500 Milyon TL ve üzeri yatırımlar için)

Kaynak: T. C. Başbakanlık Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı, **http://www.invest.gov.tr**, Yatırım Teşvikleri.

3.6.2.Diğer Teşvikler

- **Ar-Ge Kanunu,**

Ar-Ge merkezinde en az 30 personelin istihdam edilmesi halinde Türkiye'deki Ar-Ge ve tasarım yatırımı projeleri için özel teşvikler sağlamaktadır. Personel sayısı koşulu, Bakanlar Kurulu tarafından öncelikli olarak belirlenen yazılım, ilaç ve tıbbi cihazlar, tarım, gıda, biyoteknoloji, bilişim ve iletişim teknolojileri gibi sektörlerde ve

yüksek teknoloji kullanan diğer sektörlerde 15 personele indirilebilir. Yeni kanun kapsamındaki teşvikler 2024 yılına kadar yürürlükte kalacak ve şunları içerecektir:[234]

- Ar-Ge harcamalarının % 100'ünün vergi matrahından düşülmesi.
- Faaliyet yıl içinde gerçekleşen Ar-Ge ve tasarım harcamalarının bir önceki yıla göre artışının yarısı düşülebilir olacaktır. (ölçütler Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecektir)
- Çalışanlar için gelir stopaj vergisi muafiyeti. (31 Aralık 2023 tarihine kadar)
- İşverenler için % 50 oranında sosyal güvenlik primi muafiyeti. (31 Aralık 2023 tarihine kadar)
- Düzenlenecek evraklarda damga vergisi muafiyeti.
- Ar-Ge projeleri kapsamında ithal edilen ürünler için gümrük vergisi muafiyeti.
- Yeni bilim adamlarına 500.000 TL'ye kadar teknoloji girişim sermayesi.
- Kamu kurumları ve uluslararası kuruluşlar tarafından hibe edilen belirli fonların vergi matrahından düşülmesi.

Türkiye'de gerçekleştirilen Ar-Ge projeleri, farklı nakit destek programları tarafından desteklenmektedirler. Ar-Ge merkezi ve/veya Teknopark'larda yürütülen Ar-Ge ve yenilik projeleri de Nakit Destek Programlarından yararlanabilmektedirler. Türkiye'de Ar-Ge ve yenilik projelerine nakit destek sağlayan kamu kurum ve kuruluşları, kanunla kurulan vakıf ve dernekler aşağıda sıralanmıştır:[235]

- **TÜBİTAK Desteği**

(Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) TÜBİTAK, Ar-Ge projeleri için, Ar-Ge masraflarını karşılamakta ve/veya sermaye kredisi vermektedir. TÜBİTAK teşvikleri için uygun projeler;[236]

- Konsept geliştirme.
- Teknolojik araştırma ve teknik fizibilite araştırmaları.
- Konseptin tasarıma dönüştürülmesi için laboratuvar çalışmaları.
- Tasarım ve taslak çalışmaları.
- Prototip üretimi.

[234] Yatırım Teşvikleri, (Erişim tarihi: 16.12.2016) http://www.invest.gov.tr/tr-TR/investmentguide/investorsguide/Pages/Incentives.aspx
[235] Türkiye'de Ar-Ge Teşvikleri, (Erişim tarihi: 16.12.2016) http://www.pwc.com.tr/tr/hizmetlerimiz/vergi/ar-ge/turkiyede-arge-tesvikleri.html#
[236] Muhittin Adıgüzel, a.g.e., s.149.

- Pilot tesislerin inşaatı.
- Deneme üretimi.
- Patent ve lisans çalışmaları.
- Ürün tasarımı kaynaklı satış sonrası sorunların giderilmesine ilişkin faaliyetler.

TÜBİTAK 1515 – Öncül Ar-Ge Laboratuvarları Destekleme Programı, Ar-Ge laboratuvarının kuruluş aşaması bedelinin ötesine uzanan tümleşik bir model uygulamaktadır. 1515 Programı, en fazla 10 yıllık bir süre boyunca her bir takvim yılı için 10 milyon TL'ye kadar Ar-Ge laboratuvarı işletme masraflarının % 75'e kadarını karşılayan tümüyle hibeye dayalı finansal bir model sunmaktadır. Hibe desteğinin kapsamında Personel maliyetleri, Genel işletme giderleri ve Danışmanlık ücretleri içermektedir. Personel maliyetlerinin toplam hibe tutarı içinden karşılanabilmesi için personelin en az % 50'sinin Türk vatandaşlığına ve en az 1/3' ünün doktora derecesine sahip olması gerekmektedir.[237]

- **TTGV (Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı) Ar-Ge Proje Destekleri**

Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV), öncelikli alan olarak belirlediği "Tarım", "Eğitim", "Sağlık" ve "Çevre" alanlarında gerçekleştirilen ürün ve/veya süreç geliştirme uygulamalarının Ar-Ge ve Ticarileştirme fazlarını İleri Teknoloji Projeleri (İTEP) Destek Programı çerçevesinde bütünleşik olarak desteklemektedir. Program kapsamında belirlenen öncelikli dört alanda "fikri mülkiyet tabanlı" teknolojilerin geliştirilmesi ve ticari ürün olarak pazara sunulması teşvik edilmektedir.

Türkiye'de yerleşik sanayi kuruluşları ile yazılım şirketleri programa başvurabilir ve birden fazla kuruluş/şirket ortak proje başvurusunda bulunabilmektedir. Proje destek süresi en az 1 yıl, en fazla 3 yıldır. bütçesi ise üst limiti 3 milyon ABD Doları, alt limiti 250.000 ABD Dolarıdır ve destekleme %50 TTGV katkısı % 50 proje yürütücüsü firma katkısı olacak şekilde uygulanacaktır.[238]

---

[237] Yatırım Teşvikleri, (Erişim tarihi: 16.12.2016) http://www.invest.gov.tr/tr-TR/investmentguide/investorsguide/Pages/Incentives.aspx

[238] İleri Teknoloji Projeleri Desteği - İTEP, (Erişim tarihi: 16.12.2016) http://www.ttgv.org.tr/tr/programlar/ileri-teknoloji-projeleri-destegi-itep

- **San-Tez Destek Programı**

Üniversite iş birliğiyle gerçekleştirilecek yeni teknoloji adaptasyonu, süreç geliştirme, kalite iyileştirme ve çevresel değişim projeleri için sağlanan doğrudan finansal destek aşağıdaki gibidir;[239]

- Proje bütçesinin en fazla % 85'i doğrudan hibe ile desteklenebilir.
- Proje dönemi 2 yıldır; bu süre 6 ay uzatılabilir.
- Personel, seyahat, sarf malzemesi, makine ekipmanı, danışmanlık ve ilgili hizmet alımı, ulaşım, sigorta ve gümrük giderleri desteklenmektedir.
- Başvuru dosyası 4 ay içerisinde onaylanabilir; proje denetim komitesi bağımsız olarak çalışmaktadır.

- **Türkiye'de Uygulanan İhracat Teşvikleri;**

- Pazara Giriş Belgelerinin Desteklenmesi: ISO 9000 Serisi, ISO 14000, CE İşareti, Uluslararası Nitelikteki Diğer Kalite ve Çevre Belgeleri, ISO 22000 Gıda Güvenliği Yönetimi Sistemi Belgeleri, Tarım Ürünlerine İlişkin Belgelendirme İşlemleri ve olumlu sonuçlanmak kaydıyla Laboratuar Analiz Raporlarının alımına yönelik olarak yapılan belgelendirilmiş harcamalarının belge ve/veya analiz başına % 50 oranında ve en fazla 25.000 ABD Doları'na kadar desteklenmesini kapsamaktadır. Harcamaların belgelendirilmiş olması ve Türk Standartları Enstitüsü veya akredite edilmiş kuruluşlardan alınması gerekmektedir.[240]
- TURQUALITY Desteği: Türkiye'de faaliyet gösteren şirketlerin birer dünya markası haline gelmesi amacıyla yaptıkları tüm harcamaların desteklenmesi.[241]
- Pazar Araştırması ve Pazara Giriş Desteği: Türkiye'de sınai ve/veya ticari faaliyette bulunan şirketler, döviz kazandırıcı hizmet veya faaliyetlerle iştigal eden şirketler ile İşbirliği Kuruluşları ve Organizatör Kuruluşların pazar

[239] Yatırım Teşvikleri, (Erişim tarihi: 16.12.2016) http://www.invest.gov.tr/tr-TR/investmentguide/investorsguide/Pages/Incentives.aspx
[240] Coşkun ATAYETER ve Arzu EROL, ''Türkiye'de Uygulanmakta Olan İhracat Teşvikleri'', çevrimiçi s.10 (Erişim tarihi: 16.12.2016) http://dergipark.gov.tr/download/article-file/107617
[241] İhracat Teşvikleri, (Erişim tarihi: 16.12.2016) , http://protesvik.com/ihracat-tesvikleri/

araştırması ve pazara giriş faaliyetlerine ilişkin giderlerinin Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonunu (DFİF)'ndan karşılanmasıdır. [242]

İhracat amaçlı şirketlerin yurt dışı gezilerindeki gidiş dönüş uçak bileti, otel ve araç kiralama giderleri, alınacak ücretli pazar araştırması raporları,yurt dışı şirket alımına ilişkin mali ve hukuki danışmanlık hizmetleri ve e-ticaret sitelerine üyelik giderlerinin desteklenmesi.[243]

- Yurt Dışında Gerçekleştirilen Fuar Katılımlarının Desteklenmesi: Fuar stant alanı kirası ve gidiş dönüş uçak bileti ile otel masraflarının bir kısmının devlet tarafından desteklenmesi.[244]
- Yurt Dışı Birim, Marka ve Tanıtım Faaliyetlerinin Desteklenmesi: Türkiye'de sınai ve/veya ticari faaliyet gösteren şirketler ile İşbirliği Kuruluşları üyelerinin ürünlerinin pazarlama ve tanıtımının yapılmasını sağlamak, bu çerçevede yurt dışında gerçekleştirilen tanıtım, marka tescil giderleri ile yurt dışında mal ticareti yapmak amacıyla açılan birimlerle ilgili giderlerinin bir kısmının DFİF'ndan karşılanmasıdır.[245] Yurt Dışında yapılan tanıtım Faaliyetleri ve yurt Dışı Marka Tescil Faaliyetleri gibi faaliyetlerin giderlerinin bir kımının karşılanmaktadır.
- KDV istisnası: KDV Kanununun 11/1-a maddesi ile ihracat teslimlerinin KDV'den istisna tutulacağı belirtilmiştir. Dolayısıyla Türkiye'den yurtdışına ihraç edilen mallara KDV uygulanmamaktdır.
- Döviz Kazandırıcı Hizmet Ticaretinin Desteklenmesi: Yazılım ve Bilişim şirketleri (yurtdışına satış yapmaları amacıyla oluşacak giderler), Film ve Dizi sektöründe faaliyet gösteren şirketler (yurt dışına film ve dizilerin pazarlanması amacıyla yaptıkları harcamalar), Hastaneler (yurtdışından hasta getirmek amaçlı faaliyetler) ve Üniversitelerin (yabancı öğrenci getirmek amacıyla faaliyetleri) desteklenmesi.[246]
- Dâhilde işleme Rejiminde kullanılacak hammadelere uygulanan 2 yol; [247] Şartlı Muafiyet Sistemi**,** ihracatçı firmalar ihracat taahhüdü karşılığında, yardımcı madde, yarı mamul, mamul ile ambalaj ve isletme malzemelerini ithal

[242] Resmi Gazete, Pazar Araştırması ve Pazara Giriş Desteği Hakkında Tebliğ, Sayı:2011/1, Madde:1
[243] İhracat Teşvikleri, (Erişim tarihi: 16.12.2016) , http://protesvik.com/ihracat-tesvikleri/
[244] İhracat Teşvikleri, (Erişim tarihi: 16.12.2016) , http://protesvik.com/ihracat-tesvikleri/
[245] Resmi Gazete, Dışı Birim, Marka ve Tanıtım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ, Sayı:2010/6, Madde:2
[246] İhracat Teşvikleri, (Erişim tarihi: 16.12.2016) , http://protesvik.com/ihracat-tesvikleri/
[247] İhracata Yönelik Vergi Teşvikleri, (Erişim tarihi: 16.12.2016) http://www.nevzaterdag.com/turkiyede-uygulanmakta-olan-ihracata-yonelik-vergi-tesvikleri/

ederken ödemeleri gereken gümrük vergisi, KDV, diğer vergilerden muaf tutulmaktadır.

Geri Ödeme Sistemi, ihraç edilecek ürünün bünyesinde kullanılacak girdilerin ithalatı sırasında gümrükte ödenmesi gereken vergiler ödenmektedir ve bu ithal eşyayı kullanılarak elde edilen mamullerin ihracında ithalat sırasında alınan vergiler iade edilmektedir.

- **Bazı Sektörlere özel olarak sağlanan teşvikler**
  - **Turizm Sektörüne yönelik sağlanan teşvikler**

2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunun 13 üncü maddesinde; Turizm sektöründeki teşvik tedbirleri ile turizm yatırım ve işletmelerinin bu teşviklerden yararlanma usul ve esasları, Bakanlığın koordinatörlüğünde ilgili bakanlıklar ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca müştereken tespit edilir.

Yatırımlar için öncelik sırası; kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri ve turizm merkezleri ve Bakanlıkça tespit edilen diğer yerlerdir.

Turizm için sağlanan teşvikler şunlardır;[248]

- Taşınmaz Malların Turizm Amaçlı Kullanımı Amacıyla hazine ve orman arazilerinin kanunda belirtilen sürelerde turistik tesis yatırımlarına tahsisi sağlanmaktadır.
- Ormanlarda yer alacak turizm yatırımı belgeli tesislerin, ödemek zorunda oldukları bedel, tahsis tarihini takip eden üçüncü yıldan itibaren, beş yıl vade ve beş eşit taksitte alınır.
- Turizm belgeli yatırım ve işletmeler elektrik, gaz ve su ücretlerini o bölgedeki sanayi ve meskenlere uygulanan tarifelerden en düşüğü üzerinden öderler.
- Haberleşme kolaylığının sağlanması amacıyla belgeli yatırım ve işletmelerin telefon ve teleks taleplerine ilişkin her türlü işlem ve tahsis öncelikle yapılır.
- Belgeli işletmelerde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca verilen izinle yabancı personel ve sanatkar çalıştırılabilmektedir.

[248] T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı, ''Türkiye'de Turizm sektörüne sağlanan teşvik ve destekler'', Ankara: T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları, Temmuz 2012, s.43-49.

- 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu'nun 5 inci maddesinin (b) fıkrasında; "Turizm müessesesi belgesi almış olan Gelir veya Kurumlar Vergisi mükelleflerinin adı geçen kanunda yazılı maksatlara tahsis ettikleri ve işletmelerine dahil binaları, inşalarının sona erdiği veya mevcut binaların bu maksada tahsisi halinde turizm müessesesi belgesinin alındığı yılı takip eden bütçe yılından itibaren 5 yıl süre ile geçici muafiyetten faydalandırılır." hükümlerine göre işletmeler Emlak Vergisinden muaf tutulmaktadır.

- **Yenilenebilir Enerji İçin Teşvikler**

Türkiye'de yenilenebilir enerjiyi teşvik edici politikaların başlangıç tarihi 2005'e dayansa da, genel anlamda 2010 yılı sonrası getirilen yeni düzenlemelerle birlikte yenilenebilir enerjiye doğru yönelim ivme kazanmıştır.[249]

Bahsi geçen Genel, Bölgesel, Öncelikli ve Stratejik Yatırım Teşvik uygulamalarında yer alan Enerji sektörü yatırımlarına ek olarak Türkiye devlet, yenilenebilir enerji kaynaklarına dayalı elektrik üretimi yatırımları için belirli teşvikler sağlamaktadır. Örnek vermek gerekirse;

Türkiye devleti kullanmış olduğu Sabit Fiyat Garantisi (FIT) mekanizması dünya'da en yaygın biçimde kullanılan destek ve teşvik mekanizmalarının başında gelmektedir. Bu mekanizmada, her bir yenilenebilir enerji kaynağı için eşit olmamak kaydıyla yeni sabit fiyat garantili plan getirilmiştir. Gerçek ve tüzel kişiler, ihtiyaçlarının üzerinde ürettikleri elektrik enerjilerini dağıtım sistemine göndermeleri halinde I sayılı cetveldeki fiyatlardan 10 yıl süre ile yararlanmaktadırlar. 6094 sayılı kanuna göre aşağıdaki tablo 3.1'de görüldüğü gibi, hidroelektrik ve rüzgâr enerjisine dayalı üretim tesisi için uygulanan sabit fiyat garantisi 7,3 cent iken, jeotermal enerjiye dayalı üretim tesisi için 10,5 cent son olarak biyokütle ve güneş enerjisine dayalı üretim için 13,3 cent sabit fiyat garantisi uygulanmaktadır.[250]

Üstelik Gümrük Vergisi ve KDV'den % 100 muafiyet, Şebeke bağlantısı öncelikleri, daha düşük lisans ücretleri (Lisanslama ücretinin sadece % 1'i) ve İstisnai

[249] Olcay Yılmaz, ''Yenilenebilir Enerjiye Yönelik Teşvikler ve Türkiye'',Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl: 2015, Sayı: 2 (Sf. 74-97), s.83.
[250] Olcay Yılmaz, a.g.m.

durumlarda lisans muafiyeti, proje hazırlama ve arazi edinimi için çeşitli pratik kolaylıklar ve bunlar gibi bir çok teşvik yöntemi devlet tarafından belirlenmektedir.[251]

[251] Yatırım Teşvikleri, (Erişim tarihi: 16.12.2016) http://www.invest.gov.tr/tr-TR/investmentguide/investorsguide/Pages/Incentives.aspx

4. DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Türkiye'de yatırım yapmış olan bazı Arap yatırımcılarla derinlemesine mülakat yapıldı ve bu mülakatların sonucu, DYY'de yaşanan zorluklar ve yatırımcıların dikkatini çeken unsurlar, ayrıca DYY'nin artması ve gelişmesi için onların öneri ve görüşleri ele alınmıştır.

1. **Yatırımcının İsmi : Talat Hatipoğlu**
    - Çalıştığınız veya sahip olduğunuz şirket: A & j Yatırım Turizm İç ve Dış ticaret Ltd.Ş.
    - Ükeniz: Filistin
    - Yaptığınız Görev: Genel Müdür
    - Tel Numaranız : (0090) 534 301 34 11

SORULAR

1. Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım Konusundaki Sorunlar ve Zorluklar Sizce Nelerdir?
    - Yeni yatırımcılar için dil engeli.
    - Yatırım konusunda doğru bir seçim için desteğin olmaması.
    - Döviz fiyatlarının sürekli değişmesi.
    - Siyasi ve ekonomi sıkıntılar.
    - Yatırılan büyük sermayenin soncunda beklenen karın elde edilemeyeceği endişesi.

2. Türkiye'yi Doğrudan Yabancı Yatırım Konusunda Cazip Kılan Faktörler Nelerdir?
    - Türkiye'nin yatırıma ihtiyacı var daha duyum noktasına varmadı.
    - Yabancı yatırımcıları çekmek için kanunlar yabancı yatırımcılara kolaylık sağlamaktadır.
    - Büyük bir pazar ve yatırım alanları çok fazla.
    - Hızlı ve kolay bankacılık işlemleri.

- Hükmetin yabancı yatırımcılara sunduğu kolaylık ve sağladığı garantiler.
- Yabancı ve Türk yatırımcıların yatırım konusunda eşit olması.

3. Türkiye'ye Doğrudan Yabancı Yatırımların Artması İçin Neler Önerirsiniz?
    - Devlet bünyesinde dil bilenleri çalıştırmak ve eğitimlerde yabancı dil öğretimini iyileştirerek dil engelini ortadan kaldırmak.
    - Yabancı yatırımcılara yatırım konusunda yol göstermek ve hangi alanlarda yatırım yapmanın daha faydalı ve cazip olacağını açıklamak.

4. Türkiye'de Hangi Alanlarda Sektörlerde Doğrudan Yabancı Yatırım Caziptir?
    Gayrimenkul, Enerji, Turizm, İnşaat, Sağlık, Tarım ve Bilgi-Teknoloji.

5. Türkiye'deki Yatırım Mevzuatını Yeterli Derecede Biliyor Musunuz? Bu konuda Eğitim Veya Danışmanlık Aldınız mı ve İhtiycanız Var mı?
    Şirketimizin 6 uzman avukatı var. Onların sayesinde şirketimiz herhangi bir yatırıma ihtiyaç duyduğunda onlardan danışmanlık alıyoruz. Yeteri kadar bilgiye sahip olduğumuzu düşünüyoruz.

2. Yatırımcının İsmi : Hisham SUKKAR

- Çalıştığınız veya sahip olduğunuz şirket: TELEFAMAN TEKNOLOJİ SAN. İÇ VE DIŞ .LTD. STİ
- Yaptığınız Görev: Genel Müdür
- Ülkeniz: Ürdün
- Tel Numaranız: (0090**)** 546 500 70 52

SORULAR

1. Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım konusundaki sorunlar ve zorluklar sizce nelerdir?

- Türk ticari mevzuatını bilmemek ve öğrenmesinde zorluk çekmek.
- Türk piyasasına ürünlerimizi sokmaya çalışırken prosedürleri bilmemek ve bu konuda yardımcı olacak ve bize yol gösterecek hükümet tarafından görevlendirilmiş bir kurumun bulunmaması.

- Türk kültüründen kaynaklanan bazı sorunlar. Mesela; Türk işadamları sadece Türk işadamları ile çalışmaktadırlar. Yabancı yatırımcı ile çalışmayı denemeye çalışmıyorlar. Çünkü Türklerde tanıdıkları ile çalışma kültürü vardır.

2. Türkiye'yi Doğrudan Yabancı Yatırım konusunda cazip kılan faktörler nelerdir?

- Türk devletinin ekonomiye önem vererek son yıllarda sürekli geliştiği görünmektedir.
- Türkiye'deki satın alma gücünü diğer ülkelerdeki satın alma gücü ile kıyasladığımızda Türkiye'nin çok da yüksek satın alma gücüne sahip olduğunu fark edebiliriz.
- İhracatı artırmak için ülkede teşviklerin çok olması ve özellikle verginin uygulanmaması önemli bir fırsattır.
- Sanayii gücü uluslararası alanlarda rekabet edecek kadar vardır.

3. Türkiye'ye Doğrudan Yabancı Yatırımların artması için neler önerirsiniz?

- Yabancı yatırımcıların şikayetini dinleyen ve değerlendiren bir kurumun kurulması.
- Yatırım yapan varlıklı kişilerin çoğu dil bilmemektedir. Bundan dolayı bunları çekmek için Ticaret bakanlıkta yabancı dili iyi bilen personeller görevlendirmek. Veya en azından her devlet bürosunda tercümanın bulunması.
- Devlet memurlarına yabancı yatırımcıların ülkeye getirdikleri varlık ve ülkenin kalkınması için ne kadar önemli bir rol oynadıklarını açıklamak ve yatırımcılara kibar davranmaları gerektiği söylenmeli. Gerekirse yaptırım ve denetim uygulanmalıdır.

4. Türkiye'de hangi alanlarda sektörlerde Doğrudan Yabancı Yatırım caziptir?

- İlk olarak, gayrimenkul
- İkincisi, Turizm
- Üçüncü olarak, hizmet sektörü (özellikle ticari arabuluculuk)
- Endüstriyel hizmetler alanında (hammadde)

5. Türkiye'deki Yatırım mevzuatını yeterli derecede biliyor musunuz? Bu konuda rğitim veya danışmanlık aldınız mı ve ihtiycanız var mı?

   En başta pek fazla bilmiyorduk ama şuan yeteri kadar bildiği1mizi söyleyebiliriz. Çünkü Danışmanlık firmaları ile sürekli iletişime geçip bilgi aldık.

3. Yatırımcının İsmi : Wael Mashawekh

- Çalıştığınız veya sahip olduğunuz şirket: Hedefkom Dış Ticaret Ltd.
- Yaptığınız Görev: Şirket sahibi
- Ülkeniz : Filistin
- Tel Numaranız : (0090) 532 161 86 50

SORULAR

1. Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım konusundaki sorunlar ve zorluklar sizce nelerdir?
   - Yatırımcı ve Türk mal sahibi ile ortak dili yok.
   - Aracı firma ve emlakçı gibi komisyoncuların bulunması ve araya girmesi.
   - Döviz Kurunun hızlı değişmesi.

2. Türkiye'yi Doğrudan Yabancı Yatırım konusunda cazip kılan faktörler nelerdir?
   - Ortadoğu'yla kıyasla siyasi istikrarı.
   - Türkiye'nin doğası, iklimi ve denizinin güzelliği.
   - Yaz tatil için ideal.
   - Fiyatları makbul ve aynı zamanda kalitenin uygunluğu.

3. Türkiye'ye Doğrudan Yabancı Yatırımların artması için neler önerirsiniz?

   Yabancı yatırımcıları kandıranlara ve Türkiye'nin adını kirletenlere en ağır ceza uygulanmalı, yani yabancı yatırımcılar güvenilir bir ülkede bulunduklarını hissetmelidirler.

4. Türkiye’de hangi alanlarda sektörlerde Doğrudan Yabancı Yatırım caziptir?

   İnşaat, Otelcilik, Tekstil ve Eğitim sektörü.

5. Türkiye’deki Yatırım Mevzuatını yeterli derecede biliyor musunuz? Bu konuda eğitim veya danışmanlık aldınız mı ve ihtiycanız var mı?

   Hayır, az biliyorum, 2 saatlik bir eğitim gördüm. Evet ihtiyacım var.

4. Yatırımcının İsmi : Ehab Sheha

- Çalıştığınız veya sahip olduğunuz şirket: Iman Ticaret Turizm Inşaat Ltd.
- Yaptığınız Görev: CEO
- Ülkeniz : Mısır
- Tel Numaranız : (0090) 553 133 00 01

SORULAR

1. Türkiye’de Doğrudan Yabancı Yatırım konusundaki sorunlar ve zorluklar sizce nelerdir?

Dil sorunu, Kanunların ve kararların sürekli değişmesi, Piyasanın dalgalanması özellikle her terörist saldırı ile ekonominin etkilenmesi ve dövizin değeri değişmesi, Türkiye ekonomisi hakkında yayınlanan Ekonomi verilerinin doğruluğunun eksikliği.

2. Türkiye’yi Doğrudan Yabancı Yatırım konusunda cazip kılan faktörler nelerdir?
   - Niş bir Pazar, Gelişen bir Pazar ve planlı çalışan bir hükümet.
   - Dünya’da ünlü olarak bilinen Türk milliyetçiliğine rağmen hükümet ve halk tarafından yabancılara önem vermek ve misafirperverlik göstermek.
   - Devletin yatırım için teknoloji ,sanayii, ulaşım ve lojistik alanlarında altyapısı gelişmiş ve gün gittikçe gelişmektedir.

3. Türkiye’ye Doğrudan Yabancı Yatırımların artması için neler önerirsiniz?
   - Yabancı yatırımcılara profesyonel hizmet vermek için devletin devlet memuru zihniyeti yerine uzman olan danışmanlık firmaları gibi çalışması veya bu tür uzman firmalar ile çalışması. Çünkü yabancı yatırımcılar olarak sorun

yaşadığımız zaman güvenilir bir merci veya kuruma yönelmek isteriz, devlet memurları yeterli değiller.

- Yabancı dili iyi bilen devlet memurlarının görevlendirilmesi.
- Yabancı yatırımcıya çalışma izni alabilmesi için 5 Türk çalıştırma şartı kaldırılmalı ve tam serbest piyasa gibi davranılmalı.
- Kanunların sabit kılınması ve sürekli değiştirilmemeli.

4. Türkiye'de hangi alanlarda sektörlerde Doğrudan Yabancı Yatırım caziptir?

   İnşaat ve müteahhitlik, Turizm , sağlık turizmi ve temiz enerji.

5. Türkiye'deki Yatırım Mevzuatını yeterli derecede biliyor musunuz? Bu konuda eğitim veya danışmanlık aldınız mı ve ihtiycanız var mı?

Hayır, Güvendiğim şirkette yardımcımının araştırması üzerinde kanunları öğrenip ona göre hareket ediyorum.

5. Yatırımcının İsmi: Muhamed Al Rayis

- Çalıştığınız veya sahip olduğunuz şirket : Lunee Dış Ticaret Limited Şirketi
- Yaptığınız Görev: Şirket sahibi
- Ülkeniz : SuudiArabistan
- Tel Numaranız: (0090) 534 800 20 65

SORULAR

1. Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım konusundaki sorunlar ve zorluklar sizce nelerdir?

- Net ve açık olmayan, kompleks bir vergi sisteminin bulunması özellikle vergi uygulamayan ülkelerden gelen yabancı yatırımcılar için önemli bir zorluk.
- Ticari Kanunu açıklayacak, bize kanunları anlatacak ve yabancı yatırımcılara kolaylık sağlayacak bir kurumun olmaması.
- Türk piyasası ile ilgili istatistiki bilgilere ulaşma zorluğu ve bundan dolayı pazar araştırma yapmakta zorluk çekilmesi.

2. Türkiye'yi Doğrudan Yabancı Yatırım konusunda cazip kılan faktörler nelerdir?

- Stratejik ve Jeopolitik konuma sahip olması. Asya, Avrupa ve aynı zamanda Kuzey Afrikanın arasında bir köprü olması
- Devlet tüzel kişi olarak şirketlere Türk veya yabancının olmasını gözetmeksizin, arasında bir fark olmadan adil davranmaktadır.
- Devletin fuar katılımlarında şirketlere destekler sağlaması
- İslami ilkelere saygı gösteren bir devlettir.
- Devletin içi şehirlerarası veya yurtdışı ile ulaşım ve lojistik konusunda deniz, kara veya hava ulaşım açısından da altyapısının sağlam inşa edilmiş olması.

3. Türkiye'ye Doğrudan Yabancı Yatırımların artması için neler önerirsiniz?

- Yabancı yatırımcıların Hukuki konularda Bilgi almak istediğinde ticaret kanununu özellikle Yatırım, teşvik ve vergi kanununu iyi bilen profisiyonal bir kurumun kurulmalı.
- Türkiye'de Yatırım fırsatlarını yabancı yatırımcılara anlatan ve yol gösteren bir kurumun bulundurulmalıdır.
- Devletin bankaları, yabancı yatırımcılarla işbiriği kurarak ortak yatırımlarda bulunmalıdır.

4. Türkiye'de hangi alanlarda sektörlerde Doğrudan Yabancı Yatırım caziptir?

Müteahhitlik ve inşaat malzemeleri, tarım, turizm, kimyasal gıda sanayiisi, kozmetik ve temizlik malzemeleri üretimi.

5. Türkiye'de hangi alanlarda sektörlerde Doğrudan Yabancı Yatırım caziptir?

Hayır, Yeteri kadar bilgiye sahip değilim ve herhangi bir eğitime katılmadım. Özellikle profesyonel danışmanlığa ihtiyaç var veya devlet tarafından olmalıdır.

6. Yatırımcının İsmi : Mohamed El- Akrady

- Çalıştığınız veya sahip olduğunuz şirket: Prestige istanbul turizm ve egitim San. Tic. Ltd.Sti
- Yaptığınız Görev: Ortak, Genel Mudur
- Ülkeniz: Mısır
- Tel Numaranız: 009 0507 290 95 40

SORULAR

1. Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım konusundaki sorunlar ve zorluklar sizce nelerdir?

   Kanunların sürekli değişmesi. Oturum izni, çalışma izni ve eleman çalıştırma konusunda zorluk çekiyoruz. Bu da şartların belirsizliği ve devlet çalışanlarının anlayış göstermemelerinden, yardımcı olmamaları veya bilgi yetersizliklerinden kaynaklanmaktadır.
2. Türkiye'yi Doğrudan Yabancı Yatırım konusunda cazip kılan faktörler nelerdir?

   Yatırım alanında talebin olması , yatırım yapma konusunda fırsatların bulunması, ortak bir din ve kültürün varlığı.

3. Türkiye'ye Doğrudan Yabancı Yatırımların artması için neler önerirsiniz?
   - Bürokrat işlerde yabancılara kolaylık sağlamak.
   - Kanunlar konusunda uzmanlaşmış bir heyeti kurulmalıdır. Ve bu heyet yabancı yatırımcıları bilgilendirmelidir. Profesyonel bir şekilde danışmanlık vermek için özellikle değiştirilen kanunları bildiren bir heyet veya merkezin kurulması.

4. Türkiye'de Hangi Alanlarda Sektörlerde Doğrudan Yabancı Yatırım Caziptir?
   Gayrimenkul, Turizm, Ticaret ve Sanayii , Eğitim alanı

5. Türkiye'deki Yatırım Mevzuatını yeterli derecede biliyor musunuz? Bu konuda eğitim veya danışmanlık aldınız mı ve ihtiycanız var mı??
   Tam olarak hakim değilim ve daha önce herhangi bir çalışma veya eğitime katılmadım.

7. **Yatırımcının İsmi: Omar Sarhan**
    - Çalıştığınız veya sahip olduğunuz şirket: Gopal Business Center
    - Yaptığınız Göre: Şirket Sahibi
    - Ülkeniz: Ürdün
    - Tel Numaranız: (0090) 539 592 13 59

SORULAR

1. Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım konusundaki sorunlar ve zorluklar sizce nelerdir?
    - Türkçe bilmemek ve kamu kurumlarında yabancı dili konuşan sayısının az olması.
    - Kanunların sürekli değişmesi.
    - Bürokratik işlerin fazla olması. Küçük bir işlem için bile bir sürü evrakın talep edilmesi.
    - Ekonomi ve piyasa ile ilgili istatistiki bilgilerin bulunmamasından dolayı geleceği tahmin edemiyoruz ve pazar araştırması yapamıyoruz.
    - Sürekli siyasi sıkıntıların olması ve ekonominin dalgalanmasından dolayı Türkiye'de yabancı yatırımcıların yatırım yapmalarının olumsuz etkilenmesi.

2. Türkiye'yi Doğrudan Yabancı Yatırım konusunda cazip kılan faktörler nelerdir?
    - Vatandaş ile yabancı yatırımcının arasında tam bir eşitlik ve serbest piyasa sisteminin bulunması.
    - Yatırımlarda teşvik bulunması, yatırım alanların çeşitleri çok olması, büyük bir ülkenin olması ve sanayii altyapısı hazır olması.
    - Kalite açısından uygun olması özellikle Arap ülkeler açısından Türk kalitesine talep olması.
3. Türkiye'ye Doğrudan Yabancı Yatırımların artması için neler önerirsiniz?
    - Devlet kurumlarında tam elektronik sisteme geçilmelidir. Kanunlar ile oturum sistemi kolaylaştırılmalıdır.
    - Kanunların iyileştirilmesi için devlet tarafından yetkili bir denetim kurulunun olması ve yabancı yatırımcılara isteği üzerinde kanunlarda değişiklik yapılması aynı zamanda yabancıların sorularına yanıt vermesi.

4. Türkiye'de hangi alanlarda sektörlerde Doğrudan Yabancı Yatırım caziptir?
    - İlk sektörler Turizm ve gayrimenkul olduğu söylenebilir.
    - Bundan sonra tekstil ve Mobilya sanayisi.
    - Ayrıca Eğitim sektörü.
5. Türkiye'deki Yatırım Mevzuatını yeterli derecede biliyor musunuz? Bu konuda eğitim veya danışmanlık aldınız mı ve ihtiycanız var mı?

    Evet, yeteri kadar bilgiye sahip sayılabiliriz ve değişen kanunlar ile ilgili danıştığımız uzman bir kişi var.

8. Yatırımcının İsmi: Ehab al-Issawi

- Çalıştığınız veya sahip olduğunuz şirket: Golden home Ltd.
- Yaptığınız Görev: Şirket Sahibi
- Ülkeniz: Filistin
- Tel Numaranız: (0090) 553 007 87 46

SORULAR

1. Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım konusundaki sorunlar ve zorluklar sizce nelerdir?
    - İstikrarsızlık ve siyasi sıkıntılar.
    - Döviz kurunun sabit olmaması ve bundan kaynaklanan ekonomik durgunluk. Özellikle bu dönem gayrimenkul durgunluğu.
2. Türkiye'yi Doğrudan Yabancı Yatırım konusunda cazip kılan faktörler nerlerdir?
    - Kar oranı yüksek olması.
    - Güvenlik konusunda diğer komşu ülkelerden daha iyi bir seviyede olduğundan yabancıları Türkiye'de yatırım yapmaya teşvik eder.
    - Türk hükümeti yabancı yatırımcılara yol açması ve izin alması konusunda kolaylık sağlaması. (Ancak son günlerde gayrimenkul ve inşaat konusunda İstanbul'un bazı bölgelerde Kadıköy gibi bazı kısıtlama geldi.)

3. Türkiye'ye Doğrudan Yabancı Yatırımların artması için neler önerirsiniz?
    - Yabancı yatırımcıların belediyeden izin çıkartma ve devlet kurumları ile yaşadığı anlaşmazlık ve zorluk konusunda şikayet edebileceği sadece yabanbcı yatırımcılar için üstün bir denetim kurumunun kurulması.
    - Bankalar tarafından yabancılara çıkarılan zorluklar noktasında devletin bir çözümü ve önlemi olması lazım.
    - Yabancı yatırımcılar, Türk şirketleri tanımadığı için bazı dolandırıcı ve güvenilmez şirketler ile çalışıp sermayelerini kaybedip ülkelerine dönmek zorunda kalıyorlar - özellikle müteahhitlik şirketleri-. Dolayısıyla Devletin her sektörde belli şirketlere referans olup bu önerilen şirketlerle yabancıları çalışmayı teşvik edilebilir.
    - Müteahhit şirketlerinin yatırım yapma miktarı açısından sınıflandırılması, mesela; ilk defa çalışan bir müteahhit şirkete 500 bin USA dolar maximum bir proje yapabilmesi, 5 yıllık tecrübeli müteahhit şirkete 1,5 milyon dolar maximum bir proje yapabilmesi, bu şekilde yabancıları dolandırmak için piyasaya yeni giren şirketler büyük proje yapamaması. Böylece yabancı yatırımcı korunabilir.
    - Yabancılara yatırım konusunda devletin sunduğu özel fırsatlar ve önerileri yayınlayan bir derginin çıkması veya konferansların düzenlemesi.
    - Beş Türk çalıştırma şartı kaldırılması veya en azından hafifletilmesi.

4. Türkiye'de hangi alanlarda sektörlerde Doğrudan Yabancı Yatırım caziptir?

    Türk markaları Lc waikiki, Mado, Kahve Dünyası gibi markaların bayiliğini alıp Türk piyasa içi veya dışında çalıştırmak.

5. Türkiye'deki Yatırım Mevzuatını yeterli derecede biliyor musunuz? Bu konuda eğitim veya danışmanlık aldınız mı ve ihtiycanız var mı?

    Yeteri kadar bildiğimizi söyleyemeyiz özellikle devlet tarafından veya belediye tarafından kanunlar sürekli değiştiriliyor.

9. Yatırımcının İsmi: Ahmed EBRAHİM

- Çalıştığınız veya sahip olduğunuz şirket: Alloush Restaurant
- Yaptığınız Görev: Genel Müdür
- Ülkeniz: Suriye
- Tel Numaranız : (0090) 534 382 49 72

SORULAR

1. Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım konusundaki sorunlar ve zorluklar sizce nelerdir?

- Suriyeli yatırımcı olarak karşılaştığımız en önemli zorluk hem dili hem de kanuni ve vergi konularını bilmemek ve Türk hükümetinin bu konuda yardımcı olmaması.
- Resturanta Türk müşterilerin gelmemesi ve bizden mal satın almamaları, dolayısıyla tek Arap müşterileri ile çalışmamız.
- Kiraların yüksek olması ve özellikle Suriyelilere sürekli zam yapılması.
- Oturum izni sıkıntısı 5 Türk çalıştırmadığımız için oturum izni çıkartamıyoruz ve bu konuda Hükümetin ciddi adımların atmaması bundan dolayı Suriyeli işadamı olarak yurtdışına çıkamayızdır.
- Bazı Türk vatandaşlarının savıcı ve polis gibi kendini göstererek Suriyelileri kandırmak, yersiz vergi ödettirmek ve ‘’senin işletmeni korumak için bize belli miktarları ödemek zorundasın’’ diye tahdit ederler. Bir çok işadamımız ödemek zorunda kaldı.

2. Türkiye'yi Doğrudan Yabancı Yatırım konusunda cazip kılan faktörler nelerdir?

- Bizim ülkede Savaş olduğundan dolayı yatırımızı buraya taşımak zorunda kaldık, Suriyelilere tek kapıyı açan ülkenin olması.
- Turizm anlamında ünlü ve zengin bir ülkenin olması.

3. Türkiye'ye Doğrudan Yabancı Yatırımların artması için neler önerirsiniz?

- Suriyeli küçük ve orta ölçekli işletmelere sahip olanlara vatandaşlık verildiği takdirde Arap ülkere gitmesi ve gelmesinde ihracat ve ithalatın canlanması

demek ve ekonomiye katkı sağlanması demek dolayısıyla vatandaşlık verilmesini öneriyorum.

- Vatandaşlık verilemiyorsa bile en azından uzun oturum izni verilmesini öneriyorum.
- Suriyeli yatırımcılara kredi verilmesi.
- İzinlerin çıkartılırken ödenen bir sürü vergilerin ve fazla işlemlerin ortadan kaldırılması ve izinlerin çıkmasının daha hızlı olmasını sağlamak.
- Suriyeli Yatırımcıları Suriye'ye geri dönemedikleri için işletme açtıklarında devletten özel bir destek sunması.

.

4. Türkiye'de hangi alanlarda sektörlerde Doğrudan Yabancı Yatırım caziptir?
   - Gıda sektörü özellikle cafe ve restaurant
   - Turizm (ancak Turizm şirketinin kurulması kolay olmadığını düşünüyoruz, dolayısıyla devletin bu konuda kolaylık sağlamasını öneririz).
   - Gayrimenkul

5. Türkiye'deki Yatırım Mevzuatını yeterli derecede biliyor musunuz? Bu konuda eğitim veya danışmanlık aldınız mı ve ihtiycanız var mı?

İşimiz ile ilgilendiren az kanunları bilmekteyiz. Dolayısıyla kanunları öğrenme noktasında ihtiyacımız var ve devletin bünyesinde özellikle Suriyeli yatırımcılara yardımcı olacak, Arapça bilen profesyonel, vergi ve kanunu iyi bilen uzmanlar görevlendirilmesini umuyoruz.

10. Yatırımcının İsmi: Ibrahim Elnahal

- Çalıştığınız veya sahip olduğunuz şirket: Gez Gez Turizm Gayrimenkul Ltd.
- Yaptığınız Görev: Şirket Sahibi
- Ülkeniz : Filistin
- Tel Numaranız : (0090) 531 011 88 35

SORULAR

1. Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım konusundaki sorunlar ve zorluklar sizce nelerdir?
   - Dil sorunu ve devlet memurları bizimle nezih bir şekilde davranmamaları.
   - Son zamanda siyasi sıkıntılar ve sürekli bomba tehditlerinden turist sayısında ciddi anlamda azalmaların olması.
   - Şirkette bir yabancı çalıştırabilmek için 5 Türk çalıştırma şartından dolayı Arap, Rus ve çinli şirkette çalıştıramıyoruz bundan dolayı da çalıştırdığımız Türk vatandaşların yabancı dili iyi bilmemesinden şirketin müşterileri memnun kalmaması.

2. Türkiye'yi Doğrudan Yabancı Yatırım konusunda cazip kılan faktörler nelerdir?
   - Arap ve islam coğrafyasına yakın olması ve aynı tarih ve kültürü paylaşması.
   - Türkiye'nin girmiş olduğu gümrük birliği ve yaptığı çeşitli ticari anlaşmalar, ticari anlamıda yatırım yapmak için Türkiye'nin uygun bir yer olmasını sağlamıştır.
   - Asya ve Avrupa ürünleri ile kıyasladığımızda Türk mali kaliteli aynı zamanda uygun bir fiyata üretilip satılmaktadır.

3. Türkiye'ye Doğrudan Yabancı Yatırımların artması için neler önerirsiniz?
   - Devletin siyasi ve ekonomi alanlarını geliştirmesi ve özellikle istikrara kavurması.
   - Bazı Arap ülkelerine vize uygulaması var bu ülkelerden gelen yatırımcılar ve işadamlarına özel olarak vize uygulanmamalı.
   - Bazı alanlarda turizm gibi her bir yabancı çalıştırmak için 5 Türk çalıştırma şartı kaldırmaktır.
4. Türkiye'de hangi alanlarda sektörlerde Doğrudan Yabancı Yatırım caziptir?

   Turizm, Gayrimenkul geliştirme, Gayrimenkul pazarlama, Sağlık Turizmi ve Öğrenci Servisleri.

5. Türkiye’deki Yatırım Mevzuatını yeterli derecede biliyor musunuz? Bu konuda eğitim veya danışmanlık aldınız mı ve ihtiycanız var mı?

Yeteri kadar mevzuatı bilmiyorum, şirketin Türk çalışanlarından öğreniyoruz, elbet danışmanlığa ihtiyacımız her zaman var özellikle Türk mevzuatın sürekli değişmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye ekonomisi, son 10 yılda 2003 yılında çıkarılan 4875 sayılı yeni Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu'nunda olumlu etkisiyle büyük gelişmeler yaşamıştır. Bu kanunun getirdiği en önemli yenilik DYY'ında izin ve onay sistemi ortadan kaldırılarak yerine bilgilendirme sistemi getirilmiş olmasıdır. 4875 sayılı Yasa ile yabancı yatırımcının önünde bürokratik engeller azaltılmış, yabancı yatırımcılara yerli yatırımcı ile eşit muamele sağlanmış, parayı yurtdışına serbestçe transfer etme hakkı, milli veya milletlerarası tahkim ya da diğer uyuşmazlık çözüm yollarına başvurma hakkı ve bunlar gibi çeşitli haklar tanınmıştır. Bu düzenlemeler ile Türkiye'ye DYY girişinde son on yılda büyük oranda artış görülmüştür. 1996-2005 döneminde toplam 23,184 milyar dolar DYY girişi olurken 2006-2015 döneminde DYY girişi 6,5 kat artışla 150,959 milyar dolar olmuştur. Türkiye 2015 yılında Dünya'da en fazla DYY çeken 20. Ülke olmuştur. Gelişmekte olan ülkeler içinde 8. sıradadır.

Yine son on yıllık dönemde DYY'nın sektörel bazda dağılımı incelendiğinde, 43,6 milyar ABD Doları ile finans ve sigorta faaliyetleri sektörünün ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Finans-sigorta sektörünün ardından en fazla DYY çeken sektör imalat sanayi 29,5 milyar ABD Doları ve enerji sektörü 16 milyar ABD Doları ile gelmektedir. Türkiye'nin sanayileşmesinin önemi ve DYY'nın bu konuda olacak katkıları göz önüne alındığında Türkiye'nin imalat sanayiine DYY'nı arttırmak noktasında politikalar geliştirmesi gerektiği sonucu çıkmaktadır.

Türkiye'nin başta 15 Temmuz 2016 askeri darbe girişimi, İrak ve Suriye'deki savaş ve bu savaşların doğrudan ve dolaylı olumsuz etkileri, bölücü terörün ülkede istikrara verdiği zarar DYY'nı olumsuz etkileyen faktörlerdir. Bu sorunların çözüme kavuşması halinde DYY'nda büyük artışlar sağlanacağı ve uygulanacak doğru DYY politikaları ile Türkiye'nin sanayileşmesinde DYY'nın önemli katkıları olabileceği değerlendirilmektedir.

Türkiye'de yatırım yapmış olan bazı Arap yatırımcılarla yapılan derinlemesine mülakat sonuçlarına göre aşağıda yer alan tespitler öne çıkmaktadır.

Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım konusundaki sorunlar ve zorluklar konusunda; dil sorunu, hukuki mevzuatı bilmemek, devlet kurumlarının yeterli derecede yardımcı olmaması, döviz kurundaki oynaklık ve siyasi istikrarsızlık,

Türkiye'yi Doğrudan Yabancı Yatırım konusunda cazip kılan faktörler olarak; stratejik ve Jeopolitik konuma sahip olması, Türkiye'nin yatırım ihtiyacı, Yabancı yatırımcılara sağlanan kolaylıklar, büyük bir pazar olması, üretim kalitesinin yüksek olması,

Türkiye'ye Doğrudan Yabancı Yatırımların artması için öneriler olarak ; siyasi ve ekonomi istikrarın sağlanması, yabancı yatırımcılara ve işadamlarına özel olarak vize uygulanmaması ve uzun oturum izni verilmesi, bankalar tarafından yabancılara çıkarılan zorlukların giderilmesi, devletin yabancı yatırımcılara mevzuattan başlayıp hemen her konuda destek vermesi, yatırım alanları konusunda yol göstermesi, Yabancı yatırımcılara profesyonel hizmet vermek için devletin devlet memuru zihniyeti yerine uzman olan danışmanlık firmaları gibi çalışması veya bu tür uzman firmalar ile çalışması, Yabancı dili iyi bilen devlet memurlarının görevlendirilmesi,

Yabancı yatırımcıya çalışma izni alabilmesi için 5 Türk çalıştırma şartı kaldırılmalı veya daha esnek hale getirilmesi, mevzuatın sürekli değiştirilmemesi,

Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım için cazip sektörler olarak; Turizm, Gayrimenkul geliştirme, Gayrimenkul pazarlama, Sağlık Turizmi, Tekstil ve Mobilya, Eğitim sektörleri, Türkiye'deki Yatırım Mevzuatının yeterli derecede bilinmemesi, Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımların artması açısından belirlenen bu sorunların giderilerek yatırım ortamının iyileştirilmesi önem arz etmektedir.

KAYNAKÇA

A.Kitaplar

ERDOĞAN, Ali. **Gelişmekte olan ülkelerde Doğrudan Yabancı sermaye Yatırımları ve Türkiye Örneği**. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. 2012.

EKİNCİ, Alper. **Çin Yabancı Sermaye Türkiye**. Ankara: Turhan Kitabevi. 2005.

SEYİDOĞLU, Halil. **Uluslararası İktisat** . İstanbul: Güzem Yayınları. 1999.

LORENZEN, Anja. **Volkswagen's Way East – Brownfield or Greenfield investments**, Grin Publishing. 2007.

BAYKAL, Mehmet. **Hukuksal ve Kurumsal Bağlamda Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırımlar.** İstanbul : On İki Levha Yayıncılık. 2014.

Antitrust Analyisis of Collaborations Among Competitors . **Joint Ventures.** Chicago: ABA Publishing. 2006. (Çevrimiçi) http://www.worldcat.org/title/joint-ventures-antitrust-analysis-of-collaborations-among-competitors/oclc/67157307/viewport (Erişim Tarihi: 19.10.2016)

DİRK, Morschett. Schramm-Klein, Hanna. ve Zentes, Joachim. (2009). **Strategic International Management: Text and Cases.** Gabler Publishing. (Çevrimiçi) http://www.prozx.com/stephanlangdon/Library/UR_Core/Morchhett_Strategic.pdf (Erişim Tarihi: 11.10.2016)

ADIGÜZEL, Muhittin. **İş Dünyasının Ekosistemi**. Ankara : Orion Kitabevi. 2015.

EKŞİ, Nuray. **Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku**. İstanbul: Beta Yayınevi. 2015.

SHAWE, Malcom. **International Law**. Cambridge: Cambridge University Publishing. 2008.

EKŞİ, Nuray. **Yabancıların Türkiye'de Taşınmaz İktisadı**. İstanbul: Beta Yayınevi. 2012.

ILDIR, Gülgün. **Alternatif Uyuşmazlık Çözümü ve Hak Arama Özgürlüğü. 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı**. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları. 2005.

KİTE, Deniz. **21. Yüzyılda Arabuluculuk – Mediasyon**. Kayseri: Kayseri Ticaret Odası Yayınları. 2006.

ÖZEKES, Muhammed. **Uyuşmazlık Çözüm Yoları İçinde Arabuluculuk ve Bir Düzenleme Önerisi**. HPD. 2006.

AKINCI, Ziya. **Milletlerarası Ticari Uyuşmazlıkların Alternatif Çözüm Yolları.** Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları. 1996.

SUBAŞI, İbrahim. **Toplu İş Hukukunda Arabuluculuk, Ünal Tekinalp'e Armağan**. İstanbul: Beta Yayınevi. 2003.

PEKCANITEZ, Hakan. Atalay, Oğuz. Ve Özekes, Muhammet. **Medenî Usûl Hukuku.** İstanbul: Yetkin Yayınları. 2016.

ÖZBEK, Mustafa. **Alternatif Uyuşmazlık Çözümleri**. İstanbul: Yetkin Yayınları. 2016.

ÖKÇÜN, A. Gündüz. **Yabancıların Türkiye'de Çalışma Hürriyeti** . Ankara: Sermaye Piyasa Kurulu- Bütün Eser yayınları. 1998.

BERKİ, Osman Fazıl. **Devletler Hususi Hukuku.** Ankara: Güzel Sanatlar Matbaası. 1966.

KIRAL, Halis. **Yabancıların Türkiye'de Çalışma Esasları**. Ankara: Yorum Matbaacılık. 2006.

DOĞAN, Vahit. **Yargı Kararları Işığında Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku**. Ankara: Seçkin Yayıncılık. 2004.

TOPUZKANAMIŞ, Ş. (2013). **Türk hukukunda Anayasal Gelişmeler Işığında Vatandaşlık.** İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık.

ÖNCEL, Muallâ. Çağan, Nami. ve Kumrulu, Ahmet. **Vergi Hukuku** . Ankara: A.Ü. S.B.D. ve Basın-Yayın Yüksekokulu Basımevi. 1985.

AKSOY Şerafettin. **Kamu Maliyesi.** İstanbul: Filiz Kitabevi. 1998.

AKSOY, Şerafettin. **Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi**. İstanbul: Filiz Kitabevi. 1999.

HEREKMAN, Aykut. **Türk Vergi Sistemi**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi. 2005.

BİLİCİ, Nurettin. **Türk Vergi Sistemi.** Eskişehir: Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. 2013.

KÜÇÜKARSLAN, Özgür. **Dış Ticarette Bankacılık ve Gümrük Prosedürü.** Trabzon: T.C.Karadeniz Teknik Üniversitesi Yayınları. 2001.

EMİROĞLU Akif. **Ticari açıdan Yatırım Projeleri Planlanması, Hazırlanması, Finansmanı, Yönetim, Değerlendirilmesi, ve Teşviki.** Bursa: Ekin Kitabevi. 2002.

B. Resmi Yayınlar

İzmir Ticaret Odası. "Küreselleşme Sürecinde Doğrud1an Yabancı Sermaye Yatırımlarının Analizi" No:120. İzmir: **İzmir Ticaret Odası yayınları**. 2002.

İSO. "Uluslararası Doğrudan Yatırımlar ve Türkiye Durum Tespiti ve Stratejik Plan**"** İstanbul: **İSO Yayınları**. 2002.

5523 Sayılı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı kurulması Hakkında Kanun, **Resmi Gazete**, 4.7.2006, Sayı: 26218.

YILMAZ, Kamil. "Türkiye için Doğrudan Yabancı Yatırım Stratejisine Doğru". **Koç Üniversitesi Raporu**. 2007.

T.C.Ekonomi Bakanlığı. (2015). "Uluslararası Doğrudan Yatırımlar 2015 Yılı Raporu". İstanbul: T.C.Ekonomi Bakanlığı yayınları.

YASED Uluslararası Yatırımcılar Derneği. "UNCTAD Dünya yatırım raporu". İstanbul: **YASED Yayınları.** 2015.

4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu, **Resmi Gazete,** 17.06.2003, Sayı 25141
(Madde. 4. - Madde. 5/c. - Madde. 5/a. - madde. 2/b - madde. 2/b/ii ve Kanun Gerekçesi. - madde. 2/b/i - madde.3/h - madde. 3/a - madde.3/b –madde. 1. - madde. 3/f. - madde. 3/g.)

GÖKYAYLA, Cemile. Demir. ve Süral, Ceyda. "4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu ve getirdiği yenilikler". (C.6.S.2). İzmir: **Dokuz Eylül Ünv. Hukuk Fakültesi Dergisi.** 2004.

BAKLACI, Pınar. "Uluslararası Yatırımlarda Dolaylı Kamulaştırma ve Düzenleyici Yetkiler (Cilt:28. S.1-2)". **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni.** 2008.

YILMAZ, Lerzan. "4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu ve getirdiği yenilikler (Cilt:1. S.10)." İstanbul: **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.** 2006.

Resmi Gazete. 16.4.2008. Sayı: 26849.

Resmi Gazete. 18.5.2012. Sayı: 28296.

Resmi Gazete. 16.8.2012. Sayı: 28386.

Resmi Gazete . Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanun Tasarısı, Genel Gerekçe.

ÖZBAY, İbrahim. "Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri." **Erzincan Üniversitesi**. (Çevrimiçi)http://eski.erzincan.edu.tr/birim/HukukDergi/makale/2006_X_2_17.pdf (Erişim Tarihi:25.10.2016)

ŞEN, Mustafa. "Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Kilit Personel İstihdamı (Mayıs-Haziran 2016)". **Mali Çözüm Dergisi.** 2016.

Resmi Gazete. Doğrudan Yabancı Yatırımlarda Yabancı Uyruklu Personel İstihdamı Hakkında Yönetmelik, **Resmi Gazete**, 29.8.2003, S.25214.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 'Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik', Ankara: **Resmi Gazete** 29594 sayılı, 15.01.2016.

ÖZDEMİR, Cumhur. Sinan. "Geçici Koruma Sağlanan Suriyeli Yabancıların Çalışma Esasları (Temmuz-Ağustos 2016)." **Mali Çözüm Dergisi**. 2016.

T.C.Milli Eğitim Bakanlığı. **"**Muhasebe Finansman Şahıs Şirketleri**"**. Ankara: **Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.** 2011.

T.C.Gümrük ve Ticaret Bakanliği. "Şirket İstatistikleri Bülteni (S.11)". Ankara: **Gümrük ve Ticaret Bakanliği Yayınları**. 2014.

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. "Muhasebe Ve Finansman Vergi". Ankara: **Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları**. 2011.

İstanbul Sanayi Odası. "Uluslararası Doğrudan Yatırımlar ve Türkiye Durum tespiti ve stratejik Plan". **İstanbul Sanayi Odası yayınları.** 2002.

T.C.Kalkınma Bakanlığı. "Vergi Özel İhtisas Komisyonu Raporu". Ankara: **T.C.Kalkınma Bakanlığı Yayınları.** 2014.

Gelir İdaresi Başkanlığı. "Mirasçıların Vergisel Yükümlülükleri Rehberi". Ankara: **Gelir İdaresi Başkanlığı yayınları.** 2014.

İTO. "Türkiye'de Yurtdışına Doğrudan Sermaye Yatırımları Ve Türk Yatırımcıları". İstanbul: **İTO yayınları**. 2003.

BOZKURT, Cevdet. "Menşe Kavramı ve Menşe Kazanma Kriterlerinin ilgili Mevzuat Işığında Değerlendirilmesi (Mart-Nisan 2011)". **Mali Çözüm Dergisi.** 2011.

T.C.Başbakanlık. "Fikri Mülkiyet Hakları". Ankara: **Özel İhtisas Komisyon Raporu**. 2007.

ÖZÇELİK, Mehmet. "ANTREPO". Konya: **Konya Ticaret Odası Etüd-Araştırma Servisi**. 2013.

SAYILGAN, Güven. ve Şenol, Coşkun. "Dahilde İşleme Rejimi ve Türk İşletmelerinin İhracatı Üzerine Etkileri". **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. 2010.

ARİFOĞLU, Murat. "Gümrük Kontrolü Altında İşleme Rejimi ve Rejim Kapsamı Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması ve Elektronik Ortamda İzin". İzmir: **Ege Gümrük ve Ticaret Bölge Müdürlüğü Yayınları.** 2013.

ESER, Emre. "Türkiye'de Uygulanan Yatırım Teşvik Sistemleri ve Mevcut Sistemin Yapısına Yönelik Öneriler". Ankara: **T.C.Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı Yayınları**. 2011.

SAVRUL, Burcu. Kılınç. Ve Doğru, Betül. "2012 Yılı Teşvik Sistemi Çerçevesinde Değerlendirilmesi". Çankırı: **Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi.** 2013.

AKDEVE, Erdal. ve Karagöl, Erdal. Tanas. "Geçmişten Günümüze Türkiye'de Teşvikler ve Ülke Uygulamaları". **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.** 2013.

AKYOL, M. Emin. "Yeni Teşvik Sistemi ve Yatırımlara Sağlanan Destek Unsurları". İstanbul: **Maliye Hesap Uzmanları Derneği yayınları**. 2010.

T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı. "Türkiye'de Turizm Sektörüne Sağlanan Teşvik ve Destekler". Ankara: **T.C.Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları**. 2012.

YILMAZ, Olcay. "Yenilenebilir Enerjiye Yönelik Teşvikler ve Türkiye". **Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**. 2015.

Resmi Gazete. DYYK. Uygulama yönetmeliği. Madde.9.

Resmi Gazete. Bakanlar Kurulu Kararı, Karar Sayısı: 2012/3305.

4458 Sayılı Gümrük Kanunu. **Resmi Gazete.** 4/11/1999, Sayı : 23866. (Madde 1 – madde 2 – madde 115).

Resmi Gazete. Sayı:27365, Karar Sayısı : 2009/15413

Resmi Gazete. Pazar Araştırması ve Pazara Giriş Desteği Hakkında Tebliğ, Sayı:2011/1, Madde:1

Resmi Gazete. Dışı Birim, Marka ve Tanıtım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ, Sayı:2010/6, Madde:2.

Resmi Gazete. Pazar Araştırması ve Pazara Giriş Desteği Hakkında Tebliğ, Sayı:2011/1, Madde:1.

Resmi Gazete. Dışı Birim, Marka ve Tanıtım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Tebliğ, Sayı:2010/6, Madde:2.

C.İnternet Kaynakları

TR-Güncel Görünüm (Çevrimiçi) http://www.invest.gov.tr/tr-TR/turkey/factsandfigures/Pages/TRSnapshot.aspx (Erişim tarihi:19.10.2016)

YOİKK, Türkiye Tecrübe Paylaşım Programı: Yatırım Ortamı Reformları (Çevrimiçi) http://www.yoikk.gov.tr/detay.cfm?MID=18 (Erişim Tarihi:19.10.2016)

Ekonomik Görünüm, (Çevrimiçi) http://www.invest.gov.tr/tr-TR/turkey/factsandfigures/Pages/Economy.aspx (Erişim Tarihi:19.10.2016)

Doğrudan Yabancı Yatırımlar (Çevrimiçi) http://www.calismaizni.gov.tr/yabancilar/dogrudan-yabanci-yatirimlar (Erişim Tarihi:18.11.2016)

Türkiye Nüfusu (Çevrimiçi) http://www.nufusu.com/ (Erişim tarihi:19.10.2016)

Türkiye Coğrafyası (Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/T%C3%BCrkiye (Erişim tarihi:19.10.2016)

EĞİLMEZ, Mahfi. (Çevrimiçi) Uluslararası Yatırım Pozisyonu, http://www.mahfiegilmez.com/2016/12/uluslararas-yatrm-pozisyonu.html (Erişim Tarihi:12.10.2016)

Türkiye'de Doğrudan Yabancı Yatırım. (Çevrimiçi) http://www.invest.gov.tr/trTR/investmentguide/investorsguide/Pages/FDIinTurkey.aspx (Erişim Tarihi:29.11.2016)

Anayasa eşitlik ilkesi nedir? (Çevrimiçi) http://www.anayasa.gen.tr/esitlik.htm (Erişim Tarihi:29.11.2016)

Türkiye'de Vatandaşlık Nasıl Alınır? (Çevrimiçi) http://www.antalyahomes.com.tr/turkiyede-vatandaslik (Erişim Tarihi:29.11.2016)

Alman Vatandaşlığının Kazanılması, (Çevrimiçi) http://www.calisma.de/index.php?option=com_k2&view=item&layout=item&id=24&Itemid=6 (Erişim Tarihi:09.11.2016)

Suudi erkek ve kadınların Suudi olmayanlar ile evlilik Kanunun maddelerin onaylaması, (Çevrimiçi) http://www.al-jazirah.com/2016/20161013/ln50.htm (Erişim Tarihi:09.11.2016)

Yabancılara Turkuaz Kart Sistemi Başlıyor, (Çevrimiçi) http://www.yabancidanismani.com/yabancilara-turkuaz-kart-sistemi-basliyor.html (Erişim Tarihi : 04.12.2016)

Şirket Türleri ve Özellikleri (Çevrimiçi) http://www.ensonsaat.com/sirket-turleri-ve-ozellikleri/ (Erişim Tarihi : 17.12.2016)

Sermaye Ortaklığı nedir? (Çevrimiçi) https://www.parasut.com/blog/sermaye-ortakliklari (Erişim Tarihi : 15.12.2016)

Anonim şirket. (Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/Anonim_%C5%9Firket (Erişim Tarihi : 15.12.2016)

Yeni TTK'de A.Ş. ile Ltd. Şti. Arasındaki Farklar. (Çevrimiçi) http://www.muhasebetr.com/yazarlarimiz/erkankipik/011/ (Erişim Tarihi : 18.12.2016)

Limited şirket. (Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/Limited_%C5%9Firket (Erişim Tarihi : 18.12.2016)

Yeni Türk Kanununda Anonim Şirket ve Limited Şirketlerin Karşılaştırması, (Çevrimiçi) http://www.yarantr.com/tr/yeni-turk-ticaret-kanununda-anonim-sirket-ve-limited-sirketlerin-karsilastirmasi (Erişim Tarihi : 20.12.2016)

Yabancıların Şirket Kurması , (Çevrimiçi) http://www.harunozal.av.tr/makaleler/yabancilarin-sirket-kurmasi (Erişim Tarihi : 27.12.2016)

Ticaret Ünvanı Seçerken Dikkat edilmesi Gereken Hususlar, (Çevrimiçi) http://www.ito.org.tr/wps/portal/tescil-ilankurulus?WCM_GLOBAL_CONTEXT=ticaret_unvani (Erişim Tarihi : 29.12.2016)

Limited Şirket Kuruluş Aşamaları ve Masrafları, (Çevrimiçi) http://ada-danismanlik.com/limited-sirket-kurulus-asamalari-ve-masraflari-2015/ (Erişim Tarihi : 22.12.2016)

Limited Şirket, (Çevrimiçi) http://www.ito.org.tr/wps/portal/tescil-ilan-kurulus?WCM_GLOBAL_CONTEXT=limited_sirketler (Erişim Tarihi : 23.12.2016)

2016 Limited Şirket Kuruluş Maliyeti, (Çevrimiçi) http://www.isyeriacilisi.com/hizmetlerimiz/2016-limited-sirket-kurulus-maliyeti.html (Erişim Tarihi : 21.12.2016)

ATABEY, Tuncel. Gelir Vergisi Rehberi, Vergi Sorunlar Dergisi, Mart 2015, Sayı:318. (Çevrimiçi)http://vergisorunlari.com.tr/Content/userfiles/files/Gelir_Vergisi_Rehberi_2014_0.pdf (Erişim Tarihi : 09.12.2016)

Türkiye'deki Vergi Çeşitleri nelerdir? , (Çevrimiçi) http://www.dtajans.com/kobi-blog/turkiyedeki-vergi-cesitleri-nelerdir (Erişim Tarihi : 24.12.2016)

Gelir Vergisi Tarifesi 2016, (Çevrimiçi) http://www.gib.gov.tr/yardim-ve-kaynaklar/yararli-bilgiler/gelir-vergisi-tarifesi (Erişim Tarihi : 25.12.2016)

Kurumlar Vergisi nedir?, (Çevrimiçi) https://www.parasut.com/blog/kurumlar-vergisi-nedir (Erişim Tarihi : 25.12.2016)

Tam ve Dar Mükellefiyet, (Çevrimiçi) http://www.gib.gov.tr/fileadmin/user_upload/Tebligler/5520/3.html (Erişim Tarihi : 26.12.2016)

Özel Tüketim Vergisi (ÖTV), (Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%96zel_t%C3%BCketim_vergisi (Erişim Tarihi : 28.12.2016)

Hizmet Vergisi Beyannamesi, (Çevrimiçi) http://www.muhasebedersleri.com/genel-muhasebe-1/hizmet-vergisi-beyannamesi.html (Erişim Tarihi : 28.12.2016)

2016 Yılı Veraset ve İntikal Vergisinde İstisna Tutarları ve Matrah Dilimleri, (Çevrimiçi) http://www.verginet.net/dtt/11/Vergi-Sirkuleri-2016-9.aspx (Erişim Tarihi : 28.12.2016)

Bağlayıcı Tarife Bilgisi, (Çevrimiçi) http://ege.gtb.gov.tr/uygulamalar/baglayici-tarife-bilgisi/baglayici-tarife-bilgisi (Erişim Tarihi : 30.12.2016)

Bağlayıcı Menşe Bilgisi, (Çevrimiçi) http://makinebirlik.com/tr/sikca-sorulan-sorular/baglayici-tarife-ve-mense-bilgisi-hakkinda-bilgi-verebilir-misiniz (Erişim Tarihi : 30.12.2016)

Dış Ticarette En Çok Sorulan Sorular, (Çevrimiçi) https://gumrukdenhaber.wordpress.com/tag/gecici-ithalat/ (Erişim Tarihi : 06.12.2016)

Hariçte İşleme Rejimi, (Çevrimiçi) http://www.ithalatihracat.biz/?pnum=145 (Erişim Tarihi : 17.11.2016)

Serbest bölge, (Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/Serbest_b%C3%B6lge (Erişim Tarihi : 21.11.2016)

Türkiye'de Serbest Bölgeler ve Serbest Bölgelerde Şirket Kuruluşu, (Çevrimiçi) http://www.ongoren.av.tr/turkiyede-serbest-bolgeler-ve-serbest-bolgelerde-sirket-kurulusu/ (Erişim Tarihi : 22.11.2016)

Serbest Bölgeler, (Çevrimiçi) http://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/yatirim/serbestBolgeler?_afrLoop=1179437848907363&_afrWindowMode=0&_afrWindowId=null#!%40%40%3F_afrWindowId%3Dnull%26_afrLoop%3D1179437848907363%26_afrWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3D18g8ojzu4z_106 (Erişim Tarihi : 22.11.2016)

T.C.Ekonomi Bakanlığı, Ekonomik Görünüm, Temmuz 2016 ve Turkey Free Trade Zones, (Çevrimiçi) http://www.formacompany.com/en/turkey/turkey-free-zones/free-trade-zones.php (Erişim Tarihi : 03.12.2016)

Ekonomi Bakanlığı, Yatırım Teşvik Sistemi Yatırımlarda Devlet Yardımları Raporu, Ankara: Ekonomi Bakanlığı yayınları, Ağustos 2015, (Çevrimiçi) http://www.ekonomi.gov.tr/portal/content/conn/UCM/uuid/dDocName:EK-208652 (Erişim tarihi: 11.12.2016)

Genel Teşvik Sistemi, (Çevrimiçi) http://www.trakyaka.org.tr/content-348-genel_tesvik_sistemi.html (Erişim tarihi: 16.12.2016)

Yatırım Teşvikleri, (Çevrimiçi) http://www.invest.gov.tr/tr-TR/investmentguide/investorsguide/Pages/Incentives.aspx (Erişim tarihi: 16.12.2016)

Türkiye'de Ar-Ge Teşvikleri, (Çevrimiçi) http://www.pwc.com.tr/tr/hizmetlerimiz/vergi/ar-ge/turkiyede-arge-tesvikleri.html# (Erişim tarihi: 16.12.2016)

İleri Teknoloji Projeleri Desteği - İTEP, (Çevrimiçi) http://www.ttgv.org.tr/tr/programlar/ileri-teknoloji-projeleri-destegi-itep (Erişim tarihi: 16.12.2016)

COŞKUN ATAYETER ve Arzu EROL, (Çevrimiçi) "Türkiye'de Uygulanmakta Olan İhracat Teşvikleri", http://dergipark.gov.tr/download/article-file/107617 (Erişim tarihi: 16.12.2016)

İhracat Teşvikleri, (Çevrimiçi) http://protesvik.com/ihracat-tesvikleri/ (Erişim tarihi: 16.12.2016)

İhracata Yönelik Vergi Teşvikleri, (Çevrimiçi) http://www.nevzaterdag.com/turkiyede-uygulanmakta-olan-ihracata-yonelik-vergi-tesvikleri/ (Erişim tarihi: 16.12.2016)